

RARE BOOK
COLLECTION

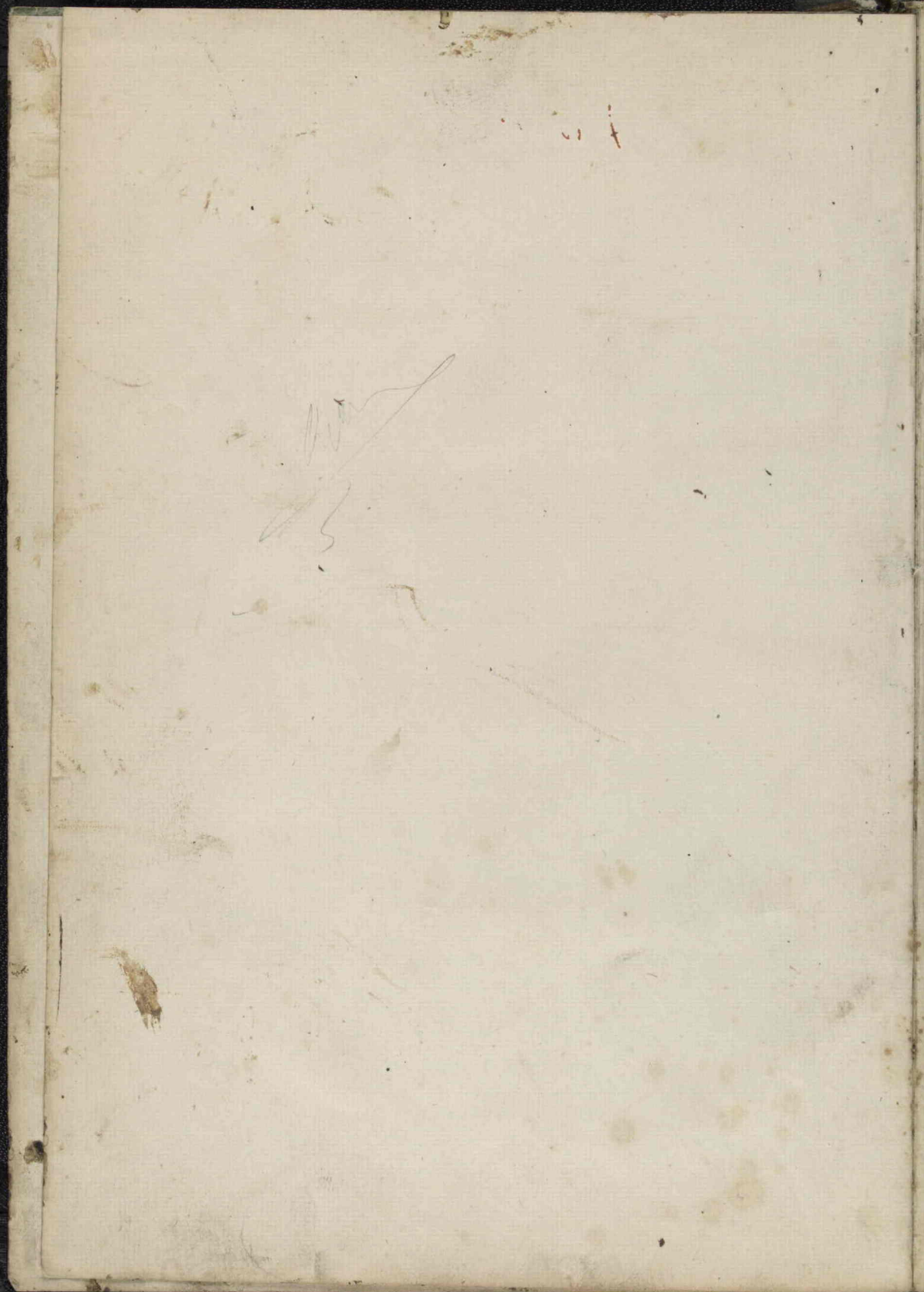
Handwritten notes in pencil:
A large, sweeping line starts from the top right and curves down towards the center.
Below the stamp, the word "Bureau" is written in a cursive hand, followed by some illegible scribbles.
To the right of the stamp, there are some faint, illegible handwritten marks.

№ 3

Томодуи Собану Сударуи.

оме Думану науму б

К. М.
[Signature]

№790/н. - А-IV-12

ГАБРОВСКО-ТО УЧИЛИЩЕ

И

НЕГОВЫ-ТЪ ПЪРВЫ ПОПЕЧИТЕЛИ.

ЦАРИГРАДЪ,

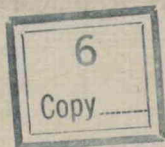
Въ книгопечатницѣ-тѣ на А. Минасіана и Съдруж.

1866.

—0—

БИБЛИОТЕКА на
Тодоръ Д. Плочевъ

Дозволено отъ Царскѣ-тъ цѣнсурѣ да ся печати.

5790H

JUN 28 1950

D

My dear Mother

I received your kind letter
of the 10th and was glad to hear
from you and to hear that you
were all well.

I am well at present and hope
these few lines will find you
all the same.

I have not much news to write
at present.

I am, dear Mother, your affectionate
son

Wm. Lloyd Garrison

(Faint, illegible handwriting)

(Small scribble or signature)

ГАБРОВСКО-ТО УЧИЛИЩЕ

И

НЕГОВЫ-ТЪ ПЪРВИ ПОПЕЧИТЕЛИ.

Ф. Е. Апридовъ

Н. С. Палаузовъ

ЦАРИГРАДЪ,

Въ книгопечатницѣ-тѣ на А. Минасіана и Съдруж.

1866.

Печатано иждивеніемъ Габровскаго училища.

НА
БЛАЖЕННЪ-ТЪ ПАМЯТЬ
НА
ПРИСНОПОМИНАЕМЫ-ТЪ РОДОЛЮБЦЫ
И
ПЪРВЫ ОСНОВАТЕЛИ И ПОПЕЧИТЕЛИ
НА
ГАБРОВСКО-ТО УЧИЛИЩЕ

ВАСИЛІЯ ЕВСТАФІЕВА АПРИЛОВА

И

НИКОЛАЯ СТЕПАНОВИЧА ПАЛАУЗОВА

Посвящава тѣзи книжкѣ

Съчинитель-тъ.

ИЗДАНИЕ ПЕРВОЕ

САНКТ-ПЕТЕРБУРГ

1880

ИЗДАТЕЛЬСТВО

САНКТ-ПЕТЕРБУРГ

ИЗДАТЕЛЬСТВО

ИЗДАТЕЛЬСТВО

ИЗДАТЕЛЬСТВО

ПРѢДГОВОРЪ.

Душеприкащики-тѣ по завѣтъ-тѣ на покойнаго В. Е. Априлова вижда ся че отколѣ сж имали желаніе да ся направи и издаде на свѣтъ едно историческо описаніе за Габровско-то училище, защото намѣрвамы че тѣ сж правили прѣдложеніе и ся канили още Г. Т. С. Бурмова, когато е былъ въ Габрово, да направи едно таквозь описаніе; но, Г. Бурмовъ, както ся научавамы, по причины независящи отъ него, не можилъ тогазь да испълни желаніе-то имъ. Когато пакъ въ 1863 година, по причинъ на нѣкои неспоразумѣнія между жители-тѣ Габровцы, сехъ да ся прѣскатъ, отъ нѣкои, неоснователны мълвы за нередовното управление и даже злоупотрѣбеніе на училищны-тѣ доходы въ Габрово, Душеприкащики-тѣ, и като директоры на Габровско-то училище, при отколѣшно-то си желаніе да ся издаде исторія-та на това училище, заловили ся по съсъ присърдце за тѣзи работъ, като нѣщо, не само полезно въобще за възрожденіе-то на Българско-то образование по и като необходимо за изобличеніе на тѣзи неблагоприятны и несправедливы слухове за нещществующы-тѣ злоупотрѣбленія. За това още прѣзь септ. 1863 год. когато были

въ Одесѣжъ учителя-тъ И. Христовичъ и Ц. Недевъ нарочно имъ поръчали пакъ за тѣзи работѣ и възложили на тѣхъ, вторый-тъ да достави какъвѣто матеріалъ има върху това, а първый-тъ да състави по него исторіѣж-тъ на училище-то, при коѣжто да ся приложи и счетъ-тъ отъ само-то основаніе на училище-то до 1864 годинѣж. Но при всички, послѣ това, постоянны и настоятельны подтвержденія отъ директоры-тъ, съставяніе-то на исторіѣж-тъ подъ разны извиненія, отъ странѣж на Г. Христовичъ, е была день за день откладано.

Между това прѣзъ есень-тъ на 1864 година азъ като бѣхъ въ Трѣвнѣж и продължавахъ свои-тъ за тѣдѣшни-тъ страны записки, въ изслѣдуваніе-то и събираніе-то на разны свѣдѣнія, случайно и нечакано налѣтъхъ на готовый-тъ уже матеріалъ за исторіѣж-тъ на Габровско-то училище. И до дѣто азъ искахъ да направѣж само нѣкои извлечения отъ него, то ми ся прѣдложи, отъ име-то на Душеприкащики-тъ, ако щѣж да земѣж на себе си и съставяніе-то на желяемѣж-тъ отъ тѣхъ исторіѣж за Габровско-то училище. Колкото и да ми не позволяваше работѣж-тъ ми да ся бавѣж, любопытство-то ми, убѣдительно-то имъ приканваніе, още и сама-та исторія съ туй описаніе мя накарахъ да ся земѣж за него. И тѣй, въ твърдѣ късо-то врѣме съ което можахъ да располагамъ, отъ прѣдаденный-тъ матеріалъ азъ начертахъ на бързѣж рѣкж едно историческо съкращеніе и го прѣдадохъ комуто слѣдуваше. Но то не бѣ доста. Искаше още да ся работи, да ся допълни, и най главно-то, да ся срѣщне и да ся сравни счетъ-тъ на приходи-тъ и расходи-тъ, дѣ ся прѣгледатъ и други матеріалы, които не бѣхъ въ Габрово; азъ обаче ся не улеснявахъ въ това, а другъ ся не зе за тѣзи работѣ, и тѣй свършаніе-то и напечатваніе-то на тѣзи исторіѣж останѣж пакъ на неопрѣдѣленно врѣме. Едвамъ чакъ пролѣтесъ ми прилегнѣж да изпълнѣж прошеніе-то на Душеприкащики-тъ, да идѣж до въ Одесѣж, да пригледамъ и тѣзи матеріалы които ся у тѣхъ намѣрвахъ, та да допълнѣж и да склучѣж дѣло-то си. Ходяніе-то ми въ Одесѣж бѣше и то тѣй габързо както и въ Трѣвнѣж бавяніе-то ми, и въобще други-тъ ми занятія не ми дадохъ свободно и доста-

точно време за едно по-внимателно обработване на туй списание; отъ това и дѣло-то очевидно е не както трѣба пълно и съвършено, но за да не ся отлага и протака вече рѣши ся издаваніето му : и ето прѣдлагамъ го на вниманіе-то на публикѣ-тъ тѣй както си е, като мислѣхъ че и тѣй то може да послужи за поученіе и примѣръ на тѣзи които искатъ да ся ползватъ отъ него.

Послѣ това распрavianіе за списваніе-то и издаваніе-то на тѣзи книжкѣ, считамъ за нужно въ прѣдговоръ-тъ си да расправѣхъ на читатели-тѣ още и това : да не бы да възимѣтъ туй издаваніе като самохвалство отъ странѣ на директоры-тѣ и попечители-тѣ на Габровско-то училище, и мой-тъ трудъ като работлѣпство и любоугдность прѣдъ тѣхъ. Таквызи чувства не сѣхъ ны рѣководили. Съ пълнѣ откровенность исповѣдувамъ прѣдъ свѣтъ-тъ, както и самы-тѣ фактове това показуватъ, че само-то желаніе и мисль-та на Душеприкащикы-тѣ е ; да бѣде тая исторія едно огледало за Габровско-то училище, да ся опише безъ всяко пристрастіе и лошо-то и добро-то му състояніе и да ся покажѣтъ причины-тѣ на едно-то и на друго-то безъ всякѣ прикрасѣ и принадкѣ като да може да послужи за примѣръ и назиданіе : — Не по-друго е было и мое-то намѣреніе.

Не съмъ Габровчанинъ и никое дребно честолюбіе частно за славѣ-тъ на Габрово не мя е дразнило въ това изложеніе, нито благоволеніе-то на нѣкого отъ Габровчаны-тѣ съмъ ловителствовалъ за да каже нѣкой че съмъ искалъ да отдамъ нѣкое прѣдпочтеніе на Габровчаны-тѣ прѣдъ други-тѣ Българи, и на Габровско-то училище прѣдъ други-тѣ училища на Българіѣ, като съмъ писалъ тѣзи исторіѣ : просто, само една длѣжность къмъ отечество-то и народъ-тъ си да изпълнѣхъ, е было намѣреніе-то ми съ това дѣто прѣдпріехъ да спишѣхъ тѣзи книжкѣ и да направѣхъ извѣстно всичко що ми ся събщи и що можѣхъ да издириѣхъ за това училище, (както быхъ сторилъ исто-то и къмъ всяко друго мѣсто ако бы ми ся случай паднѣлъ и таквызи подробности събщили). Исторія-та на училища-та отъ всяко едно мѣсто въ отечество-то ни, ако бы ще и най-незначително-то, принадлежи

на исторіѣ-тѣ на наше-то възрожденіе, на исторіѣ-тѣ на пашѣ-тѣ книжевноѣ и образованіе, и тя е скѣпа за насъ по общо-то си значеніе а не по частны прѣдпочтенія; и за това азъ всякога съ присърдце съмъ събиралъ и записвалъ всяко свѣдѣніе за училища-та, и съмъ цѣнилъ като услуги къмъ отечество-то трудове-тѣ и на други-тѣ по тѣзи частъ.

Прѣди да възимамъ случай да научѣ и да напишѣ това за Габровско-то училище азъ вече имахъ събрано и написано нѣщо за Трѣвненско-то училище, за Елѣнско-то, — за тѣзи Българскы мѣста които нѣедно съ Габрово сѣ много послужили за развитіе-то на Българщинѣ-тѣ отвѣдъ Балканъ-тѣ, а най-паче за въ Търново — така и за Търновскы-тѣ училища съмъ нѣщо писалъ и печаталъ даже въ Цариградскый Вѣстникъ. Още повече имамъ писано за Свѣщовскы-тѣ училища, отъ като съмъ былъ ученикъ тамъ; защото и тѣ заематъ едно почетно мѣсто въ исторіѣ-тѣ на възражданіе-то на книжницѣ-тѣ ни, отъ начало както и днесъ за крайдунавскы-тѣ страны. За всички тѣзи мѣста съ които съмъ и по-отколѣ и по-близко запознатъ азъ имамъ намѣреніе да говорѣмъ когато намѣрѣмъ врѣме; но сега Габровско-то училище было честито да ся чуе негова-та исторія, безъ да съмъ дирилъ и да съмъ искалъ азъ това така да стане. И за тѣзи честь Габрово е пакъ длѣжно на свои-тѣ по чужды мѣста съграждане, които ся отличихъ наистинѣ въ любовь-тѣ къмъ родинѣ-тѣ си между всички-тѣ други наши съотечественници, споредъ както всякой ще види въ тѣзи книжкѣ, която также по тѣхно стараніе ся е и написала и на свѣтъ издава.

Но като ся прѣдставя днесъ прѣдъ очи-тѣ на Българи-тѣ исторія-та на Габровско-то училище, и ся говори въ прѣдговорѣ-тѣ още за други нѣкой училища отъ татакъ Балкана, нека ны не осѣдятъ съотечественници-тѣ ни отсамъ Балкана че не ся поменува нищо за тѣхны-тѣ училища; а найпаче за Калоферско-то, Коприщенско-то и Котленско-то, които изначала не сѣ были ни по-долни ни по-незначителны отъ Габровско-то и други, по заслугы-тѣ си въ възражденіе-то на Българщинѣ-тѣ въ Тракіѣ. Знаймо е голѣмо-то значеніе и на тѣзи училища и влияніе-то което ся

взимали тѣзи также балканскы мѣста въ развитіе и распространеніе на Българщинѣ-тѣ по отсамны-тѣ страны на Балкана. За тѣхъ както и за другы нѣкои училища е собиралъ свѣдѣнія и поменѣлъ нѣщо въ стѣченія-та си още и покойный-тѣ Априловъ. И конечно, не малко похваля сѣ заслужили и заслужватъ извѣстны-тѣ по свои-тѣ патріотическы чувства Г. Г. С. Д. Тошковичъ и Н. М. Тошковъ чрѣзъ свои-тѣ благодѣянія и старанія за Карлоферско-то училище, както и Геровъ и Чомаковы за Коприщенско-то и Пловдивско-то, Г. Г. Евлогій и Христо Георгиевы за Карловско-то, Г. П. Беронъ за Котленско-то и др., незабравенныйтѣ Денкоглу за Софійско-то, и толкозъ другы родолюбивы наши съотечественници, които сѣ щедро жертвували и сѣ ся трудили и ся трудятъ за народно-то образование, съ което заслужватъ всякъ признателность отъ народа и добъръ споменъ отъ насъ за прѣдъ свѣтъ-тѣ и потомство-то. Но за жалость азъ не съмъ ималъ честь ни у другы да видѣмъ ни самъ да съберѣж по-подробны свѣдѣнія, тѣй като да можѣмъ нѣкога и за тѣхъ да кажѣмъ кое-то прилича, а желателно е да ся избродеше и напишеше исторія-та и на тѣзи училища. Къмъ Васъ прочее, истинны ревнители и попечители на народно-то образование, ся обращамы и надѣемъ ся че настояще-то изложение, като първъ опытъ, ще вы въодушеви да ся постараете и Вы да ся съберѣжтѣ и издадѣжтѣ на свѣтъ свѣдѣнія-та за тѣзи училища върху които имате попеченіе и грыжѣ.

На конецъ ще поменѣ още едно нѣщо което съ придираваніе-то си за училища-та отвѣдъ Балкана можихъ да забѣлѣжѣмъ. Отъ често-то промѣненіе на Епитропы-тѣ и прѣхожданія-та на училищны-тѣ документи отъ рѣцѣ на рѣцѣ много важны за тѣхъ и потрѣбны работы сѣ пропаднѣли и сѣ ся разгубили. Габровско-то училище е было и отъ тѣзъ странѣ честно; защото, въ растоаніе близу тридесять години, всичко що ся е касаяло до училище-то ся е оставяло и намѣрвало въ рѣцѣ-тѣ на единъ человекъ, който не само е умѣилъ да пастри и да кѣта всяко отъ тѣзи нѣща, но и самъ до колкото е можалъ и колкото знаялъ прилагалъ свои бѣлѣжки и запискы не маловажны не само за

Габровско-то училище, но и въобще за исторіѣ-тѣ на нашето възраждане, — и този челоуѣкъ е неправедно прѣзрѣнный-тѣ и оставенный-тѣ днесъ отъ Габровскѣ-тѣ общинѣ Ц. Недевѣ.

И тѣй, дѣло-то което имашь прѣдъ очи, ты Габровский читателю, който и да си, е дѣло негово а не мое; ако да не е былъ той ни азъ имаше какво да кажѣ ни ты съ какво да ся похвалишь прѣдъ други-тѣ си съотечественницы, и на него наистиннѣ ся сбжда рѣченіе-то : “Полезенъ може да бѣде нѣкой безъ да е извѣстенъ.”

П. Р. Славейковъ.

*Цариградъ,
1866 Октомврий 14.*

ГАБРОВСКО-ТО УЧИЛИЩЕ,

И

НЕГОВЫ-ТЪ ПЪРВЫ ПОПЕЧИТЕЛИ.

“ Если Болгаре не перестанутъ поддерживать уже зародившейся у нихъ писменности ихъ будущіе Литераторы съ благодарностію будутъ отзыватся о первомъ заведеніи и указывая на Габрово говорить : Вотъ Колибель нашей Литературы.”

(Денница! Ново-Българскаго образованія стр. 24.)

Прѣди годинѣ-тѣ 1830 никѣдѣ по Българіѣ не е имало формалны учебны заведенія. Стѣсненіе-то на ученность-тѣ въ наше-то отечество въ прѣдни-тѣ врѣмега не даваше възможность за учрежденія на правилны училища, а най-вече за Българскы. Единственны-тѣ расадници на едно твърдѣ недостаточно образование бѣхъ така наричанны-тѣ *келіи* или *метосы*, въ кои-то кругъ-тѣ на ученіе то ся свѣршваше съ еднѣ слабѣ способность а въ черковно служеніе (1).

(1) Въ тѣзи *келіи* и *метосы*, по замыслы-тѣ на Гръцкѣ-тѣ Іерархіѣ за да погърчи Българскій-тѣ народѣ, бѣхъ повечето настанены калугеры отъ светогорскы-тѣ гръцкы мѣнастыри и другы таквызи скытници Гръцы, които бѣхъ наводнили Тракіѣ и Българіѣ, а най вече Македоніѣ, и подѣ покровителството на Гърцытѣ владыцы распространявахъ Гръцкый-тѣ языкъ. Отстраненны само нѣкои градища и незначителны

Отъ 1830-тѣ година насетиѣ, съ прѣобразование-то на Турціѣ, наченѣто отъ незабравениаго Султана Махмуда, наченува едно по-свободно развитіе и между Българи-тѣ. Развиванни-тѣ вече тѣхны тѣрговскы сношенія съ околны-тѣ народы правяхъ потребность-тѣ на образование-то между тѣхъ-отъ день на день по-ощутителна; но по вліяніе-то на грѣцко-то духовенство, което бѣше ся добрѣ утвърдило въ Българіѣ, развитіе-то между Българи-тѣ бѣ зело криво направленіе. Грѣцко-то образование, което получавахъ повече-то отъ наши-тѣ единородцы въ това врѣме, правяше ги да забравятъ народностъ-тѣ си и да ся отказватъ отъ языкъ-тѣ на бащи-тѣ си. Въ повече-то мѣста изъ Българіѣ прѣобладаше грѣцкый-тѣ языкъ въ черквы-тѣ, и училища-та, които ся въздигнахъ напоследне врѣме, не бѣхъ освѣнъ грѣцкы, които имахъ за цѣль погрѣчаніе-то на Българи-тѣ.

въ него врѣме селца оставахъ еще неподчинены на вліяніе-то Грѣцизма; но и по тѣхъ едва ли на всякъдѣ ся намѣрваше священникъ нѣкой въ домъ-тѣ си, или нѣкой добросовѣстенъ таксидіотинъ отъ Българскы-тѣ мѣнастери въ метохъ-тѣ си, или въ нѣкоѣхъ келиѣхъ да сѣ прибрали нѣколко дѣца и да ги учатъ на черковно чтеніе по Българскы.

Всичко-то ученіе ся състоеше въ изучваніе-то на Часословъ, Псалтырь и Апостолъ, които сѣ и твърдѣ рѣдко намѣрвахъ и твърдѣ скѣпо продавахъ. Никаква начална книга за изучваніе-то на азбука-та нѣмаше. Макарь ченъ 1824 год. ся бѣ издалъ Букваръ-тѣ на Г-на Берона, но той като не съотвѣтствувахе на черковно-то правописаніе и произношеніе за дълго врѣме оставаше исключень отъ училища-та.

Ученикъ-тѣ отиваше въ училище-то съ единъ *панакидж*, или буквож дѣсчицъ, на којто учитель-тѣ написваше азбукъ-тѣ и като изучваше единъ урокъ острѣгваше го и написваше му другъ. При нѣманіе-то на книги това ся продѣлжаваше у нѣкои така и прѣзъ всичко-то врѣме на ученіе-то имъ. И понеже по този начинъ ученикъ-тѣ, като изучаше единъ урокъ въ острѣгваніе-то му отъ *панакидж*-тѣ трѣбаше да го забрави, за туй учителя-тѣ ги принуждавахъ да учатъ всякой единъ урокъ наустъ, отъ това и часословъ-тѣ, който съставяше първоначално-то ученіе, с получилъ на-

Между Български-тъ селенія Габрово възима честь-тъ да за-
мысли и да приведе въ дѣйствиѣ прѣкраснѣ-тъ мысль, въз-
становленіе-то на Българско-то народно образованіе. Тая мы-
сль принадлежи на тѣхнѣ-тъ съотечественникъ, незабравен-
ный-тъ за тѣхъ и въобще за Българи-тъ, Василя Е. Априлова,
който най-първо прѣдприѣ учрежденіе-то на едно редовно учили-
ще въ Габрово за Българскій языкъ, и за което ето какъ го-
вори самъ той.

„Когато бѣхъ въ Цариградъ въ 1831 год. и ся увѣрихъ въ
самомъ дѣлѣ въ прѣобразованіе-то на Турско-то Правителство
и въ здраво-то му основаніе, азъ не веднѣжь изявихъ желаніе
да ся учреди правилно училище, по примѣръ-тъ на европейскы-
тъ, въ моѣ-тъ родинѣ село Габрово, и да наченѣтъ въ него
отъ методѣ-тъ на взаимно-то обученіе. Но да ся учреждатъ об-
щественны заведенія не е работѣ на частно лице, което нѣма
способы да поддържа таквозъ едно дѣло. Мои-тъ старанія ся
обърнѣхъ къмъ това за да изискамъ срѣдство у другы, толкозь
пакъ склонны къмъ добро-то, хѣра. Но то не бѣше тѣй ле-
сно . . .

Слѣдъ като ся върнѣхъ отъ Цариградъ азъ приканихъ мой-тъ

званіе-то *Наусница*. Писмо не ся ни прѣдаваше освѣнъ що всякой
ученикъ за себе си подражаваше почеркъ-тъ на печатны-тъ книги,
или рѣкописъ-тъ на учителя си. Аритметика, освѣнъ численно-то
значеніе на буквы-тъ друго нищо нето учахъ нето употрѣбывахъ.

Число-то на ученицы-тъ въ единъ градъ или село можеше да
ся опрѣдѣли по срѣднѣмъ мѣрѣ отъ 5 до 10 на 100-110 кѣщи. За-
щото, освѣнъ скудость-тъ и скѣпость-тъ на учебны-тъ книги, всякой
баща бѣше задѣлженъ за изученіе-то на дѣте-то си да плаща отъ
себе си на учителя мѣсячнѣ платѣ 1 гр. или 2 и 2½, а още и да го
хранятъ наредъ; и по това само по-имотны-тъ хѣра едва можахъ
да учатъ дѣца-та си, а сиромашкы-тъ дѣца оставахъ ствършено
лишены и отъ това скудно образованіе.

Такъвзи бѣше курсъ-тъ на ученіе-то, и таквозъ бѣ състояніе-то
на тогашни-тъ Българскы училища на всякъдѣ по Българіѣ, не
бѣ же по-друго ни въ Габрово.

сътотечественникъ, *Николая Степановича Палаузова*, да участвува наедно съ мене за учреждение на прѣдположено-то заведение. За неговъ честь азъ трѣба да кажъ, че той ако и обрѣмененъ съ многочисленно семейство, но обяза ся да жертвува, и даже подиръ смърть-тѣ си да завѣщае да жертвуватъ равно количество колкото и азъ, сирѣчь по двѣ хиляды гроша на годиш-тѣ за съдържаніе на общественно училище въ Габрово (2). Като знаяхъ, че въ Букорещъ живѣятъ нѣкои отъ наши-тѣ сътотечественници Габровцы, готовы на добро дѣло, ный ся обрѣнѣхмы къмъ тѣхъ. Таквызъ бѣхъ Г. Г. Ювчевъ, Кылифаровъ, братія Мустаковы и Бакалогу. На тѣхъ ный извѣстихмы, че смы ся рѣшили да откриемъ учебно заведение въ Габрово, и че смы ся обязали вече съзъ запись, въ общ-тѣ книгѣ на туй заведение, да даваме отъ себе си за неговъ ползъ всякъ годишъ по 4000 гр. На подобно пожертвование поканихмы ный реченны-тѣ сътотечественници. *По-усердны-тъ* въ това богоугодно дѣло, Г. Г. Мустаковы и Бакалогу, приехъ на радо сърдце наше-то прѣдложение и общахъ ся съзъ всекъ силъ да съдѣйствуватъ намъ за учреждение и открытіе на заведение-то, като ся общавахъ отъ своиъ странѣ да пожертвуватъ имоты-тѣ си, които ся наѣрватъ въ самѣ Габрово (3). Тѣ ни обявихъ въ сѣщо-то врѣме, че Теодосій Ювчовъ, като умираше, завѣщаше на Габровско-то училище пусто-праздно мѣсто за направяніе на

(2) Това обѣщаніе на първий-тѣ отъ Директоры-тѣ писмено не ся е еще явило, но дѣломъ го е двойно и тройно изпълнилъ и изпълнява многозаслуживший-тѣ неговъ сынъ и наслѣдникъ Константинъ Н. Палаузовъ.

(3) Г. Г. Т. Ювчовъ и Юн. Кылифаровъ както видѣхмы устояхъ на думъ-тѣ си и направихъ свои-тѣ приношенія. Г. Г. Братія Мустаковы показахъ наистинѣ усердіе, но работа-та имъ ся не посрѣшнѣ споредъ усердіе-то имъ, и тѣхны-тѣ мюлкове минжъ въ други рѣцѣ безъ да ся ползува Габровско-то училище, а отъ Г-на Бакалогу оставаше еще да чакамы да видимъ, но както посочи нищо не ще ся дочака и отъ тамъ.

училище (4) и воденицѣ (двѣ окна), и въ Букорещъ — три дюгена съ одаи за живѣяніе, които приносятъ годишенъ доходъ около 3000 гр. и че той настанилъ тѣхъ — Мустаковы-тъ за свои душеприкащики и изпълнители на негово-то завѣщаніе (5).

- (4) Въ завѣщанни-тъ отъ Т. Іовчева мюлкове въ Габрово особенно празно мѣсто за училище не е имало. Г-ну Априлову трѣба да сж споменѣли за *Семчево-то* наричавно мѣсто и не му сж расправили какъ е то, (ако ли е имало друго ний не знаемъ.)
- (5) Завѣтъ-тъ на Т. Іовчевъ, съ който ся посвящаватъ тѣзи стяжанія на училище-то, Душеприкащики-тъ му Братія Мустаковы не го явихъ съ врѣме. Колкото за воденицѣ-тъ тукашни-тъ неговы сродници много врѣме претендерахъ да ѣж не даватъ, или да ѣж отгървѣтъ, тѣй що найпослѣ училище-то съ пары гы задоволи и тѣй ѣж ступаниса. А за Букорешки-тъ мюлкове издѣзва другъ нѣкой отъ сродници-тъ му въ Букорещъ да иска да гы освои и тегли сждбѣ съ Братія Мустаковы. Тая сждба ся продължава повече отъ 25 год. Габровска-та община прѣзъ това врѣме никога не прѣстанѣ отъ да пише, да подканя и да полага стараніе и улесненіе за сжжваніе-то на тѣзи сждбѣ, както показватъ и копія-та на училищны-тъ писма; нѣколко пѣтя и хора проваждахъ, и разноски правихъ подиръ тѣзи работѣ; и самъ Априловъ като минѣ прѣзъ Букорещъ (на 1847) ходи да гы дири, но Мустаковы всякога са извинявахъ съ несвършваніе-то на сждбѣ-тъ, та и когато ся свърши вече сждба-та тѣ не извѣстихъ това.

На 1856 община-та нарочно проводи пакъ отъ Габрово Г-на Цвѣтка Недева наедно съ Г-на Н. Х. Палаузова, като ще мине на връщаніе къмъ Одесеж прѣзъ Букорещъ, да видятъ и да пытатъ какво ставатъ тѣзи мюлкове. Х. Мустаковъ безъ да имъ яви нѣщо опрѣдѣлително казалъ само че търси такъвъ нѣкой человекъ който да направи зданія на празны-тъ мѣста, тѣй що слѣдъ 7—8 год. да закачи Габровско-то училище да зема доходъ. Най послѣ Мустаковъ умрѣ безъ да яви даже въ Габрово че сждба-та е свършена. Слѣдъ нѣколко врѣме община-та ся обърнѣ до неговъ-тъ наслѣдникъ Григорія Мустаковъ да пыта ако завѣтъ-тъ на чича му Х. съдържава нѣщо относительно за тѣзи мюлкове, Г. Григоръ найнапрѣдъ отговори: “*Че мюлковы-тъ, мѣстата и имоты-тъ, за които Вы поменувате състоятъ ся само отъ три мѣстица, виранета*

Еще съсъ по-голѣмъ вѣсторгъ ся пріе наше-то прѣдложеніе въ самѣ Габрово: Всичкы-тѣ жители а особенно кметове-тѣ или чорбаджіи-тѣ изявихъ готовность да земать участіе въ нашѣ-тѣ работѣ, и да съдѣйствуютъ съсъ всѣхъ силъ.”

И наистинѣ жители-тѣ Габровцы показахъ примѣрнѣ ревность въ начало-то на това дѣло. При първо-то извѣстіе за приношеніе-та на Т. Іовчева и прикачаніе-то на тѣхны-тѣ съотечественници за съставяніе-то на едно редовно училище, тѣ прѣдприехъ построение-то на здание-то му въ 1832 год.

Най-първо, тѣ уговорихъ заимодавцы-тѣ на починѣмый-тѣ подѣ дльгъ Нена Великина да поклонятъ на селскѣ-тѣ общинѣ това що иматъ да земать, да ся непродава къща-та му съ дворѣ-тѣ, но да останѣтъ за да ся направи училище на това мѣсто, като сгодно по мѣстоположеніе-то си; положихъ за капиталъ на училище-то изброденны-тѣ чрѣзь Паскаля Коева черковны пары 10000 гр. (6), които за по-сигорно внесохъ въ селско-то даване подѣ лихвѣ; отворихъ расписъ на посиленъ помощь помежду си за построение на училище-то, и, като назначихъ за епитропъ *Къича Генювъ Сахатчійскій*, пристѣпихъ да пригот-

или безъ ни едно здание и слѣдователно безъ ни единъ приходъ:” Въ друго послѣдне писмо той почти нищо не казуваше за това. Най-подиръ Габровчени отчаяны вече отъ Мустаковы отнесохъ ся чрѣзь свойтѣ съотечественникъ Петра Кутева до Влашко-то правителство за да извадятъ копіе-то на завѣтъ-тѣ Г-на Іовчева и рѣшеніе-то на сѣдѣж-тѣ, и едва въ едно 3-то писмо на 9 Юлія 1864 Г. Григоръ проводи копія отъ завѣщаніе-то на Г. Т. Іовчева.

- (6) Споредъ увѣреніе-то на достовѣрны хора, Каменска-та наричанна черква Св. Іоанна прѣдтечи, около 1820 лѣто е имала капиталъ повече отъ 300 х. гр. всичкый този капиталъ е былъ въ рѣцѣ-тѣ на Архимандрита попъ Гея, подиръ смъртъ-тѣ на когото тѣзи пары сѣ остали повечето въ земѣ-тѣ заровены и въ зидовы-тѣ зазиданы, отъ които испослѣ на много пѣтя сѣ намѣрваны по тѣзи мѣста пары. Таквызи сѣ были и тѣзи 10000 гр. избродены чрѣзь Паскаля Коева и по общо-то съгласіе на всичкы граждане вложены за капиталъ на училище-то.

вѣтъ пуждио-то за граденіе на училище-то вещество. Отъ приношенія-та на съотечественникъ-тъ си Т. Ювчева тѣ приехъ подъ свое вѣдѣніе само два-та кѣмька отъ каменскъ-тъ воденицъ; защото други-тъ му мюлкове въ Букорещъ останѣли подъ сѣдбѣ. (7)

Въ 1833 лѣто, въ присѣтствіе-то и на Търновскій митрополитъ Иларіона, положижъ основаніе-то на ново-то училище (марта 21) по планъ-тъ за взаимно обученіе. Епитропъ бы наставенъ *Стойчо Хадѣси Бакаловъ*, и, като си даде той оставкѣ-тъ, подирь три мѣсеца настаняватъ на негово мѣсто третій епитропъ—*Петъръ Хадѣси Бакаловъ*, който доискара училище-то.

Въ това новоискараніо училище поставихъ (1834 Јануар.) най-напрѣдъ за учитель нѣкого си *Алексія Р.* (8) и нему за

(7) Видѣть бѣлѣж. 5.

(8) Той е былъ первый учитель които ся цѣнилъ да му ся плаща отъ общо за да ся учать всички-тъ дѣца безъ да плащать частно.

Учители които сѣ учили частно въ Габрово, споредъ колкото ся помнятъ и записаны дѣто смы намѣрили сѣ слѣдующы-тъ:

На 1766 год. е училъ въ Рыдскій метохъ Рыдскій Духовникъ *Феодосія*.

На..... Рыдскій Духовникъ *Пафнутія*.

На 1810, когато ся разбѣгало Габрово, Попъ *Вѣлчо* е училъ нѣколко дѣца на колибы-тъ *Желяжъ*.

На 1813, слѣдъ завращаніе-то отъ бѣгъ-тъ, училъ е попъ *Василь*.

Отъ това врѣме на сетиѣ учили сѣ: *Х. Геню Пашето*, попъ *Вѣлчо Грудовъ*, попъ *Денчо* попъ *Н. Икономовъ*, дѣдо *Добре Павковъ* отъ Тръніето (колибы), *Иванъ Азманъ-тъ*, *Іона-та Филиповъ* (въ среднѣ махалѣ), *Колю Фенерьтъ* (въ лѣж-тъ), *Иванчо Калличе-то* (въ кирчо махалеси), *Михово-то* духовниче, *Николчо Р.* отъ *Сивліево*, *Дяконъ Іеротей* ученикъ на *Духовникъ Прокопія*, *Пенчо Гладичъ-тъ*, *Сарпіонъ* попъ *Н. Икономовъ* и *Генчо Ганчовъ*.

Около 1825 годиниъ учила е момчета нѣкоя си попъ *Симеовица* (въ *Алахой махлеси*); пакъ учили сѣ жены, нѣкоя си *Колювица* попъ *Ювюва-та* и друга нѣкоя си *Бартоханица*. (Братованица?)

Около 1827-28 лѣто училъ е въ черковны-тъ кѣли на *Св. Троицъ* *Духовникъ Гавріиль Рылецъ*. Той е былъ ученъ и дѣятеленъ челькъ.

помощникъ *Гжда Генова*. Подирь шесть мѣсеца мѣнихъ *Алексія* и поставихъ *Иванча* (гледачь-ть) изъ *Казанлъкъ* на едно съсъ *Гжда*, но тѣ учахъ дѣца-та все пакъ по наустници и псалтыри. Между това главны-тѣ вишовници за съграждане-то на това общо училище въ *Габрово* и първы-тѣ неговы въ *Одессѣ* директоры, *Априловъ* и *Цалаузовъ*, не почивахъ въ старанія-та си за него. Тѣхно-то намѣреніе не бѣше само до тука, — да ся направи общо училище въ *Габрово*, но да ся въспроизведе и да ся утвърди между *Българи-тѣ* българско народно образование, както ся вижда отъ слѣдующе-то тѣхно до *Габровскѣ-тѣ* общинѣхъ писмо.

“Прежде време бехми писали въ *Букорещъ* на съотечественници-ти наши Господа братия *Мустаковы* и *Хаджи Бакалоогду* и *Ниделковичъ* заради намереніе-то си що имахми тука за да составимъ въ отечество-то си училище или школію, и имъ преставихми наши-то мнѣніе тако и стеченіе, то есть помоща що ся общаваме на школію-то. И кѣто получихми отговорать имъ научихми съ голяма редосъ какво и тѣ имали това намереніе, тая грижа и тая мисаль за тая работа; и така са познахми между си съ писма заради това богоугодно дѣло; за което и съ последню тяхно писмо научихми съ големо благодареніе какво и выи сти показали голяма ревность и прилежаніе за това общо сколію на отечество-то ни и какво сти свѣршили зданіе-то, *яни-*

Той е въвелъ най-напрѣдъ тука и въ *Казанлъкъ* (като е былъ учитель) чтеніе-то по русско произношеніе въ ударенія-та и въ изговаряніе-то на Буквы-тѣ *ъ, ь, ѣ, я*. Той ся е много старалъ да убѣди граждане-тѣ *Габровскы* да съградятъ единъ общъ *Метохъ* или *келіѣж* и да ся плаща отъ общо (отъ черквы-тѣ) на учитель за да учи и сыромашкы-тѣ дѣца, които не можть да плащатъ мѣсячинѣхъ и да хранятъ учители-тѣ; и сполучилъ былъ да склони на това тогашни-тѣ по първы хора, които бѣхъ купили и мѣсто при бывшій-тѣ *Светогорскый Метохъ*, то което инакъ ся казва *Семчово* мѣсто, и зели бѣхъ да приготвятъ дръвы и камъніе за съграждане-то му, но духовникъ-тѣ умрѣ отъ холерѣ-тѣ, и мѣсто-то послѣ станихъ нѣкакъ давалійско и тѣй оставѣхъ. Подирь смърть-тѣ на отца *Гаврила*, настанихъ за учитель нѣкого си сѣрбина, даскаль *Павла*, който испослѣ е былъ учитель и въ *Ловечъ*.

та на школю-то. Совсѣмъ това рѣзнително начело, то казва какво щети и за на напретъ да имати иста-та ревность и прилежаніе за школю-то и ученіе-то, чи като мини мало время и земать малко просвященіе деча-та на отечество-то отъ наука-та, тогава щать да разумяетъ какво сѣмо учение-то естъ що можи да стори человекъ доброправенъ, добъръ гражданинъ и домакинъ добръ, и тогава непрестано щать да молятъ Бога за вѣше-то блаженство. Но за да са ни бави рабута-та на школю-то, потребно естъ изнапретъ да призовети жители-ти общо и единомыслено, да избирети трима епитропи на школата които да поемать управление-то, то естъ расходатъ, собирашито на парити и плащанито и ощи што е нужно, да держатъ добръ счетъ за колкото зематъ. Сасъ такавъ начинъ кто отъ сяка година въ едно время да придаватъ смета-тъ на отечници-ти и на онези що са спомоществовали, за да видятъ колко пари са влезли и колко са са похарчили, и ощи ако го разсудити за добро, можити и на черкуви-ти да определити по единъ дискоесъ за школю-то, и какво-то юощи друго полезно можити да сторити. Приходи-ти, то естъ гелирятъ отъ воденици-ти на покоиния Θεодосія Юфчевъ надеимса да сти наредили да са сабиратъ за сколю-то, тако и отъ лавки му букорешки, що са епитропи братя-та Господинъ Мустакови-ти и събиретъ доходѣтъ, требова епитропи-ти да имать грижата да са прибиратъ; каквото и ощи, що е далъ за въ Габрово свети митрополитъ единъ записъ да плаща село-то дохода-тъ сяка година на сколю-то, надеемса и те да са здрави и да са плащатъ безъ прекословеніе. А които отъ насъ посвещени секи по две хиляди гроша цариградски на година-та, и тяхъ неперменно имами да испратимъ дето е нужно, кога прикажатъ епитропи-ти школски согласно съ братя Мустакови и Хажі Бакалови и Ниделковичъ отъ Букорещъ и шемъ да ги платимъ. Това наши принесеніе, секи по две хиляди гроша на година-та, естъ за всѣгда до де сми живи и ако ще Богъ по Марта можимъ да ги умножимъ; или можи ощи по скоро, кога би да видимъ какво сколю-то са утверждѣва, учение-то почнава да цафти, ученици-ти прокопсуватъ и родители-ти прилежаватъ и показватъ ревность за ученіе-то на чеда-та си. Понеже сколю-то требова да има кондика за разни помощи, за това направихми една книга запечатана съ наши-ти печати и въ нея записахми своеручно секи по две-ти хялияди гроша що обещавами сяка година, и днесъ я проваждами ва Букорещъ на Г. Братя Мустакови да прикаратъ и господство имъ, като епитропи на покоиния Θεодосія Юфчевъ,

посвящени-ти му за школіо-то други спомощества, и после да го пратятъ въ Тарново на свети митрополита да запише десетяхъ хиляди гроша що има въ село-то заимъ за полза на школіо-то, и тогава да го прати въ Габрово на сколски-ти епитропи да преминатъ и габровски-ти спомоществования-та и да го иматъ тамъ да записватъ всегда годишни-ти доходи колкото еа случатъ. Молимъ общо братя-та ни да избератъ за епитропи чесни хора колкото възможно прокопсани; наипаче чувами да са намерва тамъ едипъ иеромонахъ нашенець прокопсанъ, който естъ нуженъ да са намеря миждо епитропи-ти за да ги ползува съ советатъ си и да ги наставя, когото молимъ да би изволилъ да поеми тая служба. А за учение-то ние мислимъ да почне школіо-то Славянски, Болгарски языкъ по начина-тъ на Ланкестеръ, което е новъ лесенъ начинъ на начело-то на учение-то, *Алилодидактики* називаемъ, по него яко скоро учетъ деча-та; и на тоя языкъ да учатъ *Грамматика*, Священ. Исторія, Аритметика и писмо: и като видимъ какъво отива, и доходятъ на сколіо-то чи артисъва, тогази прибавямы и по високо учение. Но за даскалъ дето да почени новия начинъ на учение-то Ланкестерово сега не щемъ да намеримъ готовъ, ами мислимъ отъ онези даскали що са намерятъ сега тамъ, или около тамъ, да призоватъ епитропи-ти едного, който е ближень и прокопсанъ, и да го погодятъ да иди въ Букорещъ да научи тамъ въ школіо-то Влашко редатъ на алилодидактики, който може да са научи въ единъ или два месеца, и после да ся варни да уреди сколіо-то на българскиятъ языкъ: и ако би да нема состоянне даскалъ-тъ можи да му са дадатъ часть пари напредъ за разеходи-те му, *за харчатъ му*. Днесъ пращамъ у Букорещъ на Господина Мустаковъ оглавление или примеръ отъ тоя новъ начинъ на учение-то да го преведатъ на българския доде да са намери даскалъ: пращамъ имъ ощи и други нужни книги за да са преведатъ малко помалко какъво-то ви ги бѣлжимъ долу. (9) Свети

(9) Книгы-тъ сж были слѣдующы-тъ:

Българска Исторія,
Славянска Грамматика,
Уставъ за Школы-тъ,
Брошюра за наредж-тъ,
Географія,
Катихизисъ, Св. Исторія и Букварь.
Едно тѣло Таблицы русскы взаимноучителны и
Книга за описваніе на пожертвованія-та.

Кни

Владика понеже има голяма ревност къмъ школю-то, требова епитро-
пи-ти школски да не липсватъ сякога да му искатъ советать на ра-
боти-ти си, и тогава несумнено, като согласно синца имами прилежа-
ние и грижити на тая работа ще да са умножи богоугодно-то дѣло,
каквото смй цѣло извесни и желаеми да би дало добаръ плодъ, тако
и ни щемь да бѣдимъ всѣгда доброжелатели на школю-то. Въ толи-
цѣхъ же и остаемъ вашей чести за всегда готови и яко брѣтя.

Покорни Слуги

Одеса 16-го Августа 1833.

*Николай Палаузовъ
Василій Априловъ.*

За постигваніе-то на тѣзи си цѣль, тѣзи ревнители на бл-
гарско-то образование, първа та сума на свои-тѣ пожертвованія
употрѣбихъ за да ся купятъ, прѣведжтъ и печататъ потрѣбны-
тѣ книги за първоначално ученіе по българскы.

Споредъ тѣхно-то прѣдложеніе, не по-малко усердны-тѣ въ
въ това врѣме родолюбцы, Братія Мустаковы (10), также пър-
вы директоры на Габровско-то училище въ Букорещъ, чрѣзъ
сношенія-та си съ Търновскый-тѣ митрополитъ Иларіона оти-
скватъ отца Неофита П. П. отъ Рылскый монастырь, комуто и
поръчватъ да състави Грамматикъ за Българскый языкъ, и да
прѣведе взаимноучителны-тѣ таблицы; поканятъ Г-на Кыпелов-
скаго да напише Краткъ Катихизисъ и самъ Г. К. Мустаковъ
начертава примѣръ на чистописаніе по българскы (11).

(10) За да бѣдемъ справедливы трѣба да забѣлѣжимъ че въ начало
фамилія-та на Мустаковы-тѣ твърдѣ добрѣ и ревностно послужи
на Габровско-то училище, съгласно съ желаніе-то и наставленія-
та на Одескы-тѣ директоры; но слѣдъ умирање-то на Димитрія
Мустаковъ и други още нещастія що ся случихъ на тѣзи фа-
миліи, останжлы-тѣ иѣкакъ охладѣхъ и изгубихъ добро-то мнѣ-
ніе както на директоры-тѣ въ Одесѣ тѣй и на цѣло Габрово, а
че отъ наслѣдникъ-тѣ имъ Г. Григорія Н. Мустаковъ остава еще
да чакамы да освѣтли паметъ-тѣ имъ.

(11) Краткый-тѣ Катихизисъ на Кыпиловскаго останж неиздаденъ, а
примѣръ-тѣ на чистописаніе-то го издаде игумень-тѣ на Быстри-
чанскый мѣнастырь, архимандритъ Гавріилъ въ полѣж на Габров-
ско-то училище.

Въ начало-то на 1834 год. отецъ Неофитъ, по прѣдложеніе-то на Одескы-тѣ директоры, както видѣхмы по горѣ, задѣженъ бы да иде самъ въ Букорещъ, дѣто като довършева свои-тѣ прѣводы съврѣменно да изучи и методъ-тѣ на взаимноученіе-то.

Подиръ деветъ мѣсеца въ Букорещъ бавяніе отецъ Неофитъ ся върнѣ въ Габрово снабденъ съ писма както отъ Братія Мустаковы тѣй и отъ Търновскый-тѣ митрополитъ (12), и прѣзъ Іан-

(12) Въ дѣла-та на Габровско-то училище изъ найнапрѣдъ ся поменува нѣколко пѣтя Іларіонъ митрополитъ търновскый; — Господинъ Априловъ, освѣнъ дѣто го поменува въ *Денницѣ-тѣ*, често го повтаря въ писма-та си до Габровскѣ-тѣ общинѣ и прѣпоръчва имъ неговы-тѣ свѣты. Ако да сѣди нѣкой по това, както и по друго дѣто ся вижда въ счетъ-тѣ на училище-то ужъ че е Той подарилъ 1500 гр. ще му ся прѣдставикато единъ ученолюбивъ а въ сѣщо-то врѣме и бѣлгаролюбивъ пастырь, но разсмотрѣніе-то на дѣла-та му показва противно-то. Іларіонъ е былъ единъ отъ най-дѣятелны-тѣ пропагандисты на панелинизма въ Бѣлгаріи по онова врѣме, но е былъ дълбокъ политикъ и умѣялъ е масторекы да води работы-тѣ, като да ся неосѣщатъ хора-та на планове-тѣ му. А еще, въ това врѣме Бѣлгарщина-та не бѣше ся развила и не бѣ дошла въ борбѣ съ грѣцизмъ-тѣ и отъ това пастыри-тѣ не бѣхъ ся зели въ подозрѣніе за да ся наблюдаватъ постѣпки-тѣ имъ, но отъ забѣдѣженны-тѣ върху Габровско-то училище само може да сѣдимъ:

Г. Априловъ въ *Денницѣ-тѣ* пише “*Бывшій-тѣ Екзархъ все-Бѣлгарскый, Іларіонъ съ писмо-то си отъ 2 дек. 1834 совѣтуваше ни да введемъ въ Габровско-то училище грѣцкый языкъ, защото на Бѣлгарскый языкъ нѣма още учебны книги.*”

Въ архивы-тѣ на Габровско-то училище ся пастри писмо-то на този пастырь съ което прѣпоръчва отца Неофита за учитель, въ което между друго казува: “*за това опрѣдѣлихмы, отъ седѣль до дванадесетъ години дѣца, да ся записватъ за Бѣлгарско-то учение, а отъ дванадесе до петнайсе или по-нагоръ, ще да устроиме да привнесемъ и греческо учение.*”

Само дѣятелно-то въспротивленіе на Одескы-тѣ директоры и мѣдра-та политика на отца Неофита отстранихъ това намѣреніе на Екзархъ-тѣ до закрѣпваніе на Бѣлгарщинѣ-тѣ.

нуарія 1835 открыва прѣподаваніе—то по взаимноучителенъ редъ, найнапрѣдъ на русскы таблицы доклѣ пристигнѣхъ въ сѣщѣ—тѣ годишъ и българскы—тѣ (13).

Двѣ години и четири мѣсеца учителствува отецъ Неофитъ въ Габрово , но и въ това малко—то врѣме принесе той голѣмъ ползъ както на Габрово тѣй и на околны—тѣ градове и села. При отваряніе—то на Габровско—то училище отъ отца Неофита, изъ много мѣста млади и способны Българчета ся стекохъ да ся учать при него, които испослѣ сѣ разидохъ по мѣста—та си, занехъ учителскы длѣжности и распространихъ Българско—то чтеніе чрѣзъ взаимноучителный—тѣ способъ, който имаше очевидно прѣимущество надъ келійно—то прѣподаваніе (14).

(13) Като испроводихъ отца Неофита за въ Габрово братія Мустаковы проводихъ Г—на Костовичъ (учителя Христодула) въ Бѣлградъ да напечата Грамматикъ—тѣ и таблицы—тѣ отъ които донесе за пръвъ пѣтъ по пѣколко екземпляра.

Всичко що е приело Габровско—то училище отъ тѣзи книги чрѣзъ братія Мустаковы сѣ:

Таблицы Взаимноучит.	— — — — —	40 тѣла
Грамматикы уч. Н.	— — — — —	535 экзем.
Чистописанія	— — — — —	536 экзем.

Другы—тѣ всички останѣхъ въ рѣцѣ—тѣ на братія Мустаковы въ Букурещъ дѣто изгорѣхъ испослѣ.

(14) Отъ по—знамениты—тѣ ученицы на Габровско—то училище при уч. Неофита можемъ да наброимъ.

Захарія Круша испослѣ учитель въ Копривщицѣ, Софіѣ и Самоковѣ.

Брайко учитель въ Карлово и въ Калоферъ.

Христо попъ Митевъ учитель въ Карлово а послѣ и священникъ, Економъ. Калистъ Луковъ, учитель въ Сопотъ, въ Габрово, въ Едрене и въ Самоковъ.

Захарія Княжескый уч. въ Габрово и въ Търново.

Константинъ Капиновскый уч. въ Търново, въ Лясковецъ и въ Плевенъ.

Петко Лѣсичарскый Габровецъ уч. въ Търново и въ Лясковецъ.

И тъй Габровско-то училище въ това врѣме не само че послужи като примѣръ и образецъ за въздиганіе-то и на други училища по Българіѣ, но заслужи като дѣстави на повече-то отъ тѣхъ учители и като ги снабдяваше съ необходимы-тѣ за пръвъ пѣтъ учебны книги; и въ това ся състои главна-та и не-оцѣнима-та заслуга на неговы-тѣ првы учредители и попечители.

Незабравенны-тѣ тѣзи за Българіѣ мъжіе, Априловъ и Палаузовъ, не заслужихъ безсмъртно име толкозь съ това дѣто подсторихъ Габровчане да си направятъ училище и дѣто ежегодно жертвувахъ по двѣ хиляды гр. за поддържаніе-то му, колкото съ туй дѣто станяхъ причина да вѣстържествува Българско-то ученіе въ Българіѣ, като отблѣсняхъ най-напрѣдъ домогванія-та на грѣцкый-тъ въ Търново владыкъ да введе грѣцкый языкъ въ Габровско-то училище (15), което станъ примѣръ и даде поводъ, щото въ прѣобразованіе-то на Българскы-тѣ *келли* въ училища, да ся прѣдпочте навсякъдѣ по Българіѣ българскый языкъ; съ това дѣто съ писма-та си и съ свѣты-тѣ си възбудихъ на всякъдѣ ревностъ къмъ ученіе, и съ това дѣто улеснихъ прѣподаваніе-то на българскый языкъ и отворихъ пѣтъ за образованіе-то на Българи-тѣ, — дѣла, които наши-тѣ тука съотечественници по положеніе-то си не быхъ могли да ги из-

Георги Ивановъ отъ Малкый чифликъ уч. въ Търново на долинь махалъ, дѣто до него врѣме дѣца-та само на грѣцкы учахъ, и въ село Красенъ до Русчукъ.

Георгій Дрѣновскый уч. въ Търново и священникъ въ Дрѣново.
Петко Николовъ отъ Еленъ уч. въ Търново и протопопъ.

Константинъ Витановъ, и Стоянъ Дечковъ уч. и свящ. въ Трѣвнѣ.

Иванчо Христовъ отъ Казанлъкъ и Христо попъ Митювъ, Илія Грудовъ, Цвѣтко Недювъ, Николай Тапчилешовъ, и други толкозь търговцы и учители.

(15) Вижъ бѣльжка 12 и по-нататакъ дѣто пишеть за патриаршеско-то окружно писмо.

връщатъ, или до конто твърдѣ късно быхъ ся домогнѣли (16).

При твърдѣ ускѣдны-тѣ срѣдства, които сѣ имали отъ себе си на расположеііе, тѣ сѣ глѣдали какъ повече да поощрятъ и да улеснятъ свои-тѣ съотечественници въ пѣтъ-тѣ на образование-то. Тѣ ся помѣчихъ да но издѣйствуватъ за да ся позволи устроение-то на едижъ печатницъ въ Габрово, за да ся улеснятъ български-тѣ писатели въ издаване-то на български-тѣ книги (17). Тѣ промыслихъ да приготвятъ на Българи-тѣ учители за едно по-высоко и духовно образование, като зехъ най-напрѣдъ на свое иждивение въспитание-то на нѣкои млади наши съотечественници. Въ име-то на Габровско-то училище тѣ исходатайствувахъ най-напрѣдъ да могатъ да ся въспитаватъ нѣколко млади безъ голѣмы разноски отъ своиъ имъ странъ: съ едижъ рѣчь тѣ отворихъ пѣтъ на Българи-тѣ за да могатъ по-лесно и по-скоро да ся образуватъ, като имъ помагахъ отъ себе си, като ги поддържахъ и нравственно и вещественно; тѣй що рѣдко да има нѣкой отъ днешни-тѣ наши учители и учены мъжіе,

(16) Малко прѣди Габровско-то училище ся направи въ Търново училище по взаимноучителнѣ-тѣ методѣ, но по вліяііе-то на владыкѣ-тѣ тамъ ся введе грѣцкый языкъ, а подиръ направяііе-то на Габровско-то училище всички училища които ся направи-хъ по онова врѣме послѣдовахъ неговъ-тѣ примѣръ и введохъ Българско учение.

Трѣба още да исповѣдамы че и за ввеждане-то на Българскый языкъ въ Търново и за въстѣржествование-то му надъ Грѣцкый-тѣ ный смы задѣлжены на Габрово. — Габровецъ Петръ Хаджи Христовъ на свое иждивение отвори най-напрѣдъ общо бѣлогарско училище въ Търново. Първы-тѣ взаимны учители въ Търново които горѣ изброихмы, сѣ ученицы на Габровско-то училище.

Родолубивый-тѣ основатель и пръвъ Епитропъ на Свети-Николаевско-то Българско училище въ Търново, Кръсте Момчоглу самъ доведе нынѣшный-тѣ Търновскый взаимень учитель Николая П. В. Златарскый по Петковденъ на 1843 при уч. Цвѣтка Недевъ за да изучи взаимноучителный-тѣ способъ.

(17) Вижъ по-долу въ писмо-то и примѣчаніе-то.

който да не е задълженъ малко или много на тѣзи покровители и благодѣтели на Габровско-то училище.

И тѣй, когато вѣтрѣ въ Българіѣ Габровско-то училище принасяше свои-тѣ услуги въ распространеніе-то на Българско-то учение, то далечъ отъ Българіѣ пакъ въ негово име ся дѣйствуваше и прѣдготвяше будущий-тѣ успѣхъ на Българско-то образование. И ний Българи-тѣ, колкото да сме неблагоприятны или завистливы на неговѣ-тѣ славѣ, не можемъ отказа заслуги-тѣ му, нито може претендерува на неговы-тѣ прѣимущества друго нѣкое отъ учебны-тѣ заведенія въ Българіѣ при възраждане-то на нашѣ-тѣ книжницѣ. Но за тѣзи прѣимущества Габровско-то училище е задължено на неутомимѣ-тѣ ревностъ на първы-тѣ си основатели и попечители.

Долне-то писмо писано двѣ години послѣ отваряніе-то на училище-то въ Габрово ясно свидѣтельствува за тѣхны-тѣ грижи и старанія въ образование-то на съотечественници-тѣ имъ и въобще за просвѣщеніе-то на Българи-тѣ.

“Да ся потрудите (пишатъ тѣ на училищны-тѣ епитропы) да ни напишете варвеніе-то на школа-та, защо чуваме, чи ученопрѣподобныя-тѣ киръ Неофитъ има намѣреніе да остави школа-та ни, желаехме да знаемъ причина-та, защото мыслимъ, зашто ако ны остави, ще да падне школа-та въ невѣжество, и ще се развали, и тогива е язкъ за толкозы-те трудове и пары дето сме похарчили и харчиме сега, и ще да имаме насмѣханіе отъ други-тѣ села и градове, чи не можихме да кивернисаме даскала-тѣ, да го имаме доде се научи нѣкой други да влезе на мѣсто-то му — Дето сега както чуваме, и каквото ваша милось ни пишете, имаме голѣма радость, дето дошли въ Габрово ученици отъ други села и градове да се учатъ, и въздадохме хвала Господу Богу, чи удостои наше-то село да стане начало на Българско-то просвѣщеніе, и секи день приносями тепли молитвы на Господу да укрепява сички-те любородны соотечественници, и насъ, да можиме да се утешиме, чи трудовете ни и харчовете ни не се загубиха — Ваша милость, и сички-те други-те соотечественници и чорбаджии знайте, чи ніе вече не ще да живейме въ село-то, нито лица-тани, и сме като откаснати отъ него, но защото живейме тука толкосъ години, и разумѣхме доброто на учение-то, отъ което салтъ наши-те Болгаре са

устанали назадъ, разсудихме да се потрудиме и да помогнимъ колко-то можиме на соотечественици-те и единоплемяни-те наши, да ся просвѣтатъ и тѣ, и сме уверени, чи Господь Богъ приема това добро споредъ милостини, дето правиме на сиромаси-те, и грядущи-те вѣки можатъ да ны не забравятъ сасъ други-те попечители дето се стараятъ за содержаніе-то на школа-та, и на които имена-та ще са помянуватъ до конца свѣта — За това ви се молиме, почтенные и любородные братья! да не оставяте да се загуби първото семя на това добро, и да не остане школа-та безъ даскалъ, доде извадиме достойнъ други. Ние тука видимъ, каквото царе-те, министри-те, генерали-те и сички-те гулѣми-те почитатъ и награждаватъ учени-те и даскали-те, защото тѣ са дето се стараятъ за добро-то и за учение-то на дѣца-та имъ ако не са тѣ, дѣца-та имъ щатъ да останатъ неучени, невежды и непотребны да управляватъ народа-тъ — Александръ Великій думаше, че по много е благодаренъ на даскала-тъ си нежели на баща си, защото баща му му е далъ салтъ живота-тъ, а даскала-тъ го е научилъ какъ да живѣе добръ, и да управлява народа-тъ си — сасъ даскалово-то си учение Александръ е привзелъ сичкиа-тъ свѣтъ — и сега около двѣ хиляды и двѣста години са минали, и сички-те хвалятъ и се удивляватъ на Александра. — Истинно любородны-те старатели за школа-та почтенны-те Господа Мустаковы и Х. Бакалогу отъ Букурещъ трябва да ви са писали, чи ни проводиха тука едно момче отъ Сливенъ, именемъ Игнатъ до 19 години, който знае Гречески и Болгарски, него турихме тука въ школа-та да се изучи сасъ школска харчь, за която причина придадохме му прозвание Габровецъ — Той показва иштахъ и стараніе на учение-то, и се надяваме за три години да стане достойнъ да доде въ Габрово за даскалъ на Българскія-тъ и Греческіа-тъ языкъ, тогава ще отплаща колкото похарчиме сига за него отъ хака-тъ си. За това требува да се постарайме до тогава да имаме даскалъ въ школа-та, която като изваде нѣкое момче да има иштахъ на учение-то, и него можиме да го изучимъ тука, а послѣ да си доди въ Болгарія-та за даскалъ, или за Габрово, или за друго село и градъ — Защо тай ще се раздаде учение-то въ Болгарія-та, чи нека споменуватъ Габрово, чи ги учило. За това да подканяте и бащи-те да не изваждатъ дѣца-та си скоро отъ школа-та, ами да ги оставятъ да се изучатъ добре, преди време-то, иначе нема да излезе никой ученъ отъ Габрово, нето даскала-тъ ще да има радость чи извадилъ ученикъ. Ако има нѣкои момче-та да щатъ да се учатъ, и не иматъ

пропитаніе-то си, за тѣзи школа-та требува отъ общи-те си пари колко-то е възможно, да имъ помогне. — Благодаримъ ви заради стараніе-то, дето искарвате удаи-те въ школа-та, и за уплата-та на сичкиа-тъ борчъ: Молимъ ви се и за напредъ да имате стараніе, и ако можите да искарвате хака-тъ на даскала само отъ тамошни-те доходи, като Букорешкиа-тъ доходъ, и колкото ніе отъ себе си даваме сяка година (което нашето даваніе ще да се дава и подиръ смерта ни за школа-та), да остава за потребны-те книги, и други дето требова да се пописватъ Български, и за харчта на школскиа-тъ ученикъ Игната, защо мыслимъ да стане въ Габрово една Болгарска типографія за напредъ, а подиръ и Греческа, да ставатъ по ефтини книги-те, и да доходятъ сички-те учени отъ Букорещъ, и отъ други мѣста тамъ да типосватъ (18). Сфера-та и харты-те речете да ги запишатъ въ школска-та книга, чи са купени, каквото и таблици-те и Неофитова-та Грамматика, отъ школски пары, въ тази книга да се записватъ и сички-те подарки, дето харизоватъ за школа-та, или пары или книги, и гдѣ се даватъ, или харизоватъ — Тай речете да запишатъ седемдесетъ и шесть книги №. 76 отъ Всеобща Исторія Г. Анастаса Кипиловскаго, дето ви пратили отъ Букорещъ, яко приношенія отъ наша страна на школа-та, да харизватъ на онези деца, дето не можатъ да си купатъ, а иматъ ищахъ да се учатъ, и въ книга-та да се напише кога и кому е харизана — Г. Кипиловски сига пише Болгарска-та Исторія, която е много нужна, да си видатъ Болгары-те прадѣди-те и работи-те дето правили, и на нея имаме наетъ да напишемъ за нашъ хисапъ, чи да ви пратимъ една часть пакъ да харизовате. И други книги които напишемъ, ще ви проводимъ сасъ время. — Модимъ ви се да принесети отъ наша страна поздравленіе-то на чорбаджи-те, и на ученопреподобниа-тъ киръ Неофита, коему писахме 15-го Іаннуарія, и чакаме отвѣтъ. Заръчанны-тъ му книги додоха, и сасъ първо има да ги испратиме, или чрезъ Букорещъ, или чрезъ Сищовъ. Въ прочемъ ви желайме всякое благополучіе и оставамъ.”

Ваши покорны слуги:

Николай С. Палаузовъ.

Василій Е. Априловъ.

(18) По други нѣкои писма ся вижда че тѣ дѣйствували чрѣзь князя Вогориди да извадятъ дозволеніе отъ Правителство-то за отваряніе-то на печатницъ въ Габрово.

Съ напръдваніе-то на Габровско-то училище и съ распространіе-то на българскій языкъ по Българіѣ, старанія-та на тѣзи доблественны поборници на българско-то образованіе земахъ по широки размѣры. Директоры на Габровско-то училище тѣ го поддържѣхъ съ вліяніе-то си и съ помощь-тѣ си, а съ примѣръ-тѣ си и съ свѣты-тѣ си тѣ възбуждахъ на всякъдѣ ревность къмъ просвѣщеніе-то и къмъ българско-то народно образованіе. Можемъ да кажемъ че прѣзъ Габровско-то училище тѣхна-та грыжа ся простираше върху всички-тѣ въобще тогашни училища въ наше-то отечество.

Писма-та които испращѣхъ тѣ до всякъ единъ общинѣ на наставленіе и подарки-тѣ испращаны до всяко едно новоотворено по това врѣме Българско училище за поощреніе сѣ доказателство на това. Ный имама двѣ три таквызи писма писаны отъ тѣхъ до общинѣ-тѣ въ Трѣвнѣ, а несумнѣнно трѣба да има и до други нѣкои общины да сѣ писали, но тѣхъ като оставямы на странѣ, привеждамы тука двѣ тѣхны писма до Габровскѣ-тѣ общинѣ, които ся относятъ до тѣзи цѣль.

Одесса на 1839 година 5-й Августа.

Както братъ помага на брата, така и училище требува да помага на училище. Наши-те соотечественници начнаха да познавать и по други мѣста добро-то си а похвални са Калоферци-те, защо са отъ перви-те — въ Калоферъ направиха училище. Тукашни-те Калоферци не щатъ да останатъ безъ участіе, и ся условиха да жертвовать ежегодно назначена сума за онова училище. Това тѣхно похвално усердіе ни побуди да подпишемъ и ние въ книга-та имъ така: “Габровско-то училище принося въ даръ на Калоферско-то единъ екземпляръ таблицы взаимнаго обученія” — За това като Вы прѣдставатъ това наше писмо, дайте имъ единъ екземпляръ (*ѣв сѣма, т. е. 66 листове*) отъ таблицѣ-те, и запишете ги въ школека-та книга, както горе написаме. Освѣнь това, зашто тѣхній учитель може да не знае взаимно-то обученіе, ако дойде въ Габрово, да го изучи на свой харчъ, примете го благосклонно, додѣ ся изучи, зашто така ще ся раздаде просвѣщеніе-то на Българія — Оставаме ваши. *Н. С. Пал. В. Е. Апр.*

Ето пакъ какво сѣ писали и за ученицы-тѣ които извѣнь идвали въ Габровско-то училище да ся учатъ:

“Учителя-тъ никакъ нема изинъ да земе отъ чужди-те момчета, дето дохождатъ въ Габрово да са учатъ отъ други мѣста, нѣкоя заплаца за ученіе Така и вы Господіе Епитропи! нема да земате отъ чужди-те момчета нито една пара освѣтъ ако щатъ бащи-те нмъ да по-жертвуватъ нѣщо. Школа-та е обща и отъ край свѣтъ-атъ ако дойдатъ нека се учатъ.” (1 май 1840—Одесса)

Старанія-та на тѣзи пламенни ревнители на народно-то добро не сж ся ограничвали само за училищны работы, тѣ сж бодр-ствували и надъ други-тѣ народны въпросы и съ свѣты-тѣ си къмъ свои-тѣ съотечественници сж гледали да развыжтъ въ тѣхъ народно съзнаніе. Нѣколко тѣхны писма сж твърдѣ любопытны и интересны въ много отношенія а най-вече за черковный-тѣ нашъ въпросъ.

Ный ще прѣсечемъ на мало редъ-тѣ на расказваніе-то си за училище-то та ще помѣстимъ двѣ три отъ тѣзи писма за да дадемъ на читатели-тѣ възможность да узнаѣтъ по добрѣ и да оцѣнятъ както ся стои тѣзи замѣчательны личности и прѣдни дѣятели въ възраждане-то на нашъ-тѣ народность.

На 1840 (Августъ 17) Тѣ писали до Габровкж-тѣ общинж :

“Отъ Г. Колча басмаджи получихме писмо отъ Цариградъ отъ 23 маія, когато искалъ да си трѣгне за Габрово, (той надѣваме се да е поелъ сжн-дѣцы-те съ книги-те). Добре бѣше да бѣше ни писалъ когато дойде въ Цариградъ, а не когато ищеше да си иде, можахме и мы отъ тука нѣкоя помощъ да сторимъ. Увѣдомлява ны, чи стана владыка грекъ, чи нашето несо-гласіе стана на това причина, защо се види греци-те приласкаха нѣ-кои отъ Българе-те, и сториха смѣшеніе да развалатъ общо-то жела-ніе. (19) Казва ни, чи патріарха-тѣ нема да ся поручи и за най добрыа-тѣ

(19) Кочю Басмаджий-тѣ бѣ единъ отъ прѣдставители-тѣ на търновскж-тѣ епархіѣж, които къдѣ начало-то на 1840-тѣ години бѣхж отишли въ Цариградъ да ся плачатъ отъ злоупотрѣбения-та на тогашний-тѣ Търновскый (днесъ Ираклійскый) митрополитъ Панарета. По това врѣме Негово прѣподобіе Отець Неофитъ Хы-лендарскый, съ още едно священо лице, и други нѣкои Българи въ Цариградъ дѣйствувахж да измолятъ отъ Царско-то Правителство да издаде повелѣніе за назначеніе на Българинъ Владыкж въ Търново, което и сполучихж, тѣй що слѣдъ паденіе-то на Панарета, Царска заповѣдъ ся даде на патріархіѣж-тѣж, да ся назначи Българинъ владыка за Търново, а именно реченный-тѣ Отець Нео-фитъ. Патріархіѣ-та употрѣби всячки-тѣ си срѣдства и хитрости за да от-

Болгаринъ дѣто има въ свѣтъжѣ да стане владыка, защото тогасъ, Греци-те владыцы, които така много алчатъ Болгарски-те епархїи, полека лека ще загубятъ този богатъ акаретъ отъ бѣдны-те и несогласны-те Болгаре. Ако имаха Болгаре-те общо согласіе, ако чорбаджиї-те имъ, богати-те и голѣмцы-тѣ гледаха общото добро, и полза-та на роджѣтъ си, и не ги подкупваха хитри-те владыцы съ дарбы и армаганы, за да могатъ да угнетаватъ простыя-тѣ народъ прѣвъ тѣхъ, тогасъ споретъ нынѣшно-то Султанско узаконеніе, немаше нито единъ грекъ да е владыка, или епископъ по Болгарїя, защото на Болгаре-те требатъ архипастыри и пастыри природны Болгаре, отъ които да могатъ да слушатъ ученіе Болгарско и наставленіе на языка-тѣ си, които да разбиратъ добръ кого да посвятатъ попъ и епископъ, и на който владыка да си исповѣдуватъ грѣхове-те и прочїя потребности безъ толмачъ (терджеманниъ). Болгаре-те не разбиратъ какво тїи чнтатъ въ церкви-те имъ,

блѣсни тѣзи Царскѣ заповѣди и отблѣсны ѿ. Казуватъ че патриархъ-тѣ прѣдъ нѣкои отъ царскы-тѣ министры, защитници на Българско-то дѣло, ся изразилъ ужъ така: както Турскый-тѣ законъ исклучава циганы-тѣ отъ священство, тѣй и нашій-тѣ черковенъ законъ исклучава Българи-тѣ отъ архїерейство; защото Българи-тѣ сѣ къмъ насъ каквото циганы-тѣ къмъ Васъ. Този слухъ като ся разнесе произведе голѣмо негодование между Българи-тѣ. Дѣте бѣхъ тогазъ но помнїѣ добръ какъ баща ми плака като чу това най напрѣдъ, и какъ толкози богобоязливъ и приверженъ на іерархїѣ-тѣ като бѣше до тогазъ, испослѣ не поменувахе безъ въздъхванїе тѣзи думы: *"нїѣ слы на гърци-тѣ циганы-тѣ а?"* тѣй що и до сега азъ немогъ безъ въздрѣгванїе да си припомнїѣ тѣзи неговы жалованїя, макаръ и да ся сумнявамъ за истинство-то на този слухъ. Колкото за това дѣто ся поменува и въ писмо-то, че патриархъ-тѣ ся отказувалъ да даде поручителство и за най добрый-тѣ Българинъ е цѣла истина, защото го казалъ лично на прѣдставители-тѣ, когато ги оговарялъ да ся откажѣтъ отъ исканїя-та си за Българинъ владыкѣ.

Истинно още е и това че Патриархїя-та сполучила да подкупи, или както казува писмо-то *да приласкае* нѣкои отъ прѣдставители-тѣ Българи, а именно Търновчанинъ-тѣ Н Кетенджиоу, който ся и отказалъ да постоянствува съ другари-тѣ си за Българинъ владыкѣ, като за нѣщо невъзможно; и тѣй, като ввела разногласїе между прѣдставители-тѣ, лесно могла да имъ натрапи за владыкѣ когото си е тя шѣла. Но пакъ, за да ся не покаже съвсѣмъ противна на Царскѣ-тѣ заповѣди тя исхытря виѣсто Неофита Българина, споредъ съдържанїе-то на ирадїе-то, да назначи другаго Неофита Гъркъ; а същяго Отца Неофита да му назначи за протосингелъ, съ обѣщанїе като идѣтъ въ Търново да го направятъ Епископъ за Врацѣ или за Ловечъ или Руссе. Отецъ Неофитъ нѣмаше друго що да стори освѣнъ да пристане на това обѣщанїе и да иде въ Търново, но година не склочи и виѣсто Епископъ, съ букагы окованъ, като най-лошь злодѣѣи бы пратенъ на заточенїе.

между тѣмъ тѣ могатъ да получаютъ благословеніе-то церковно и отъ секой простъ Болгарски попъ, защо по вѣра-та и архіерейско-то и попско-то благословеніе се едно е.— Онези Болгаре, дѣто своята полза предпочитатъ отъ обща-та полза, дѣто ся подкупватъ отъ корыстолюбіе-то да утесняватъ братьята си, тѣзи Болгаре са изчадіе дѣволско, Іудово колѣно, тѣ иматъ вѣчно-то проклятіе отъ роджѣтъ си, и иматъ да предстанатъ предъ непритворныятъ страшный сждъ Всевышняго, да дадатъ отвѣтъ за постыдно-то предателство и да получатъ праведно возмездіе, вѣчный адъ и геену.— Слушае чѣ архипастыре-те, за да совершатъ желаніе-то си и да удовлетворятъ корысть-та си устрашаватъ Вы съ проклятіе церковно, и нѣкога доходятъ до това безуміе, да произнесатъ това тѣхно хуляніе. Праведныа-тъ Христіанинѣ ся смѣе съ безуміе-то имъ, той знае чѣ наша-та вѣра е чиста и непорочна, чѣ кога корыстолюбіе-то и алчность-та на земски-те прихоти са причина-та за тѣзи апаѣемы, това проклятіе и тѣзи апаѣемы падватъ и се обращатъ на оногова, дѣто ги произноси, защото причина-та имъ е интереса-тъ и злато-то. Владыцы-те откупуватъ епархіи-те съ много пары, зачто това? За да дойдатъ да грабятъ бѣлны-те Болгаре, да платятъ борча-тъ си, и да иматъ да ядатъ и пѣятъ. Обѣщаніе-то, дѣто казва Г. Колчо, чѣ му дали въ Цариградъ за Болгарски епископы, и за уничтоженіе-то на злоупотребленія-та митрополитски и проч. чини ни се, чѣ са останали въ Цариградъ доде извадятъ и него и другите отъ тамъ. —

Мы ся удивляеме на Г. Колчово-то испрошеніе, и той както и съкой Болгаринѣ требува да иска, не да ся уничтожатъ нѣкои злоупотребленія, но да ся уничтожи секакво даванѣ на архипастыре-те, тѣи на никакво нематъ право. Не ли видите Хатишерифа-тъ на Его Величества, Преславнѣйшаго Императора Султана АБДУЛЬ-МЕДЖИДА, дѣто имянно говори така “Секой, кога си плати колкото му назначатъ избранни-те общи поставители, тогасъ никой вѣче, каковъ да е человекъ по цѣрството, не може да поище нищо отъ никого,” — Владыцы-те и тѣи са подвластни на царскія-тъ фирманѣ, и не могатъ да ся усмѣлятъ да поискатъ нѣщо отъ народа-тъ, инакъ са противницы на царска-та воля. Кога хората видятъ, чѣ ся избавиха отъ неправилно-то владыческо даванѣ, тогасъ тѣи сами ще дадѣтъ доброволно пожертвованіе за школи-те си; за това единъ грошъ, дѣто му ся е обѣщаль митрополита-тъ на вѣнчило-то не треба да ся зема, както не треба и владыцы-те да зематъ подъ никаква причина нито една пара. тогасъ ще ви-

Келл

дите, чи нема въ Царьградъ да ся каратъ владыцы-те за Болгарски-те епархїи, и ще ги оставатъ на Болгаре-те (20).

Патріарха-тъ не се поручава за Болгарски владыцы, зашто не му поноси да загубятъ Грецы-те Болгарски-те желтицы, но Болгаре-те сега нема что да се боятъ да предстанатъ предъ мусулмански-те министри, и сѣмья-тъ Султанъ, да го увѣрятъ, че тии и во война-та Русска и Греца-та завѣра останаха вѣрни поддани на его Величество и сѣкой день показватъ своя-та преданность и покорность на Царь-атъ си, когото сега съ послѣднія-тъ Хатишерифъ по много още обычатъ, зашто видятъ, чи по сичка-та Европа нема таковъ покой и миръ, за което и не умолкнуватъ сѣкой день въ молитвы-те си да молятъ Бога да го содержава здравъ и многодѣтенъ за добро-то на сички-те му подданы. За общи работы требова колкото можете да проваждате челоуѣцы любородны и учены, за да не могатъ грецы-те да ги излжжаты, и да знаятъ какво да хортуватъ дѣто треба, и отъ Ваша страна не оставайте да ся совѣтувате сосъ други села и градове, зачтото може други да знаятъ чтото не знаемъ Мы. —”

На 1841 (Юлія 12) тѣ писали :

“ Не знаемъ какъ са доволни хѳра-та съ новыя-тъ Владыка, обѣщанїя-та му са чуваха голѣми, но ничто не видимъ, се е Греца хитрость. — Треба да сме умни да не влезимъ въ сѣтите. — Дожеде ни, чи Балгарско-то Евангелїе запретиша, това е отъ зависть да си не отворимъ очи-те, въ него нѣма нищо противно и лажливо. Инакъ немаше да го пускатъ въ Россїя, да го читатъ поддани-те Русси.

Нема ли нейде вече смыслящїи Балгаринъ, да каже правдата на Владыка! Това прави несогласїето. — Ако бѣха съ наедно щеха да иматъ Владыка когото щатъ, но сега той си играе съ нихъ. Владычки-те и

(20) Това обѣщанїе владыка-та го инакъ испълни, и то не отъ доброжеланїе а отъ корыстолюбїе. Защото, като излѣга по-първы-тѣ села, каквото Габрово, Еленъ, Трѣвнъ и Дрѣново, наедно съ Търново да съизволятъ да ся покачи цѣнъ-тѣ на даванни-тѣ за вѣнчаванїе вулы отъ петъ на десетъ гроша, съ намѣренїе тѣзипетъ гроша да оставатъ за поддържанїе на училища-та въ тѣзи села които иматъ училища, а които нѣматъ да даватъ ужъ за търновскы-тѣ училища, той введе този обичай во всячкѣ-тѣ епархїи, и събираше едно голѣмо количество пары, а даваше само нѣколко гроша за търновско-то грѣцко училище; но и тѣхъ прѣстанъ да дава, като видѣ че искатъ да введатъ българскїи языкъ и въ него.

Патрички-те проклятіи и анаѳими, кога са несправедливи обрѣщатъ се на того който ги произнося. Стига да спѣемъ, ако имаше Балгаре Владыци и по Болгарія-та и въ Синода-тъ да разбиратъ перевода-тъ на Евангеліето, не шеха да го запрѣщаватъ, защото нѣма въ него нищо противно. Молете ся Господу Богу, да ся сжали на чада-та си! и да содержи здравъ милосердія-тъ Султанъ Абдуль Меджидъ, що ви даде толкози добрини съ Гюлханскія-тъ Хатишерифъ, той салтъ може да облегчи и страданіето на народа-тъ си, за да си иматъ свои пастыри и Балгарско Богослуженіе. Това ще го направи како добръ Отець кога узнае инострани-те хитрости.”

На 1842 (Юліа 19) пакъ писали :

«Горно-то писмо ви писахме презъ Царьградъ. Това ви иде пратено пръзь Г. Иларіона Стояновича, когото ви рекумандуваме да му дадете отъ ваша сельска страна сѣка помощъ, за да може да получи на Балгарско-то священство, и ако е нужно, пишете и на други села.— Пенчо Палаузовъ дойде тука, но по обикновеніе-то си письма отъ васъ не ни донесе (21). — Пишатъ ни, че депутати-тъ, что бѣха пратени по онази година да искатъ Балгарскы владыка, ги подкупиха греци-тъ, и стана пакъ грекъ (22). Други патъ гледайте да избирате хора безпорочни на тѣзи работи, които са святы; икаква дарба на свята-тъ не треба да ги искушава. Освенъ това, чуваме, чи кога дожда грекъ владыка, още отъ Царьградъ приготвява разны харизмы на чорбаджии-тъ по градове-тъ и села-та, които като имъ ги даде, тѣзи малодушны и корыстолюбивы Балгаре ставатъ неговъ тарафъ, и така той угнѣтава по воля-та си бѣдни-тъ, и така не имъ е срамъ на чорбаджии-тъ да станатъ угнѣтителы на братья-та си за прибыль (кяръ) на чужеземци. Тѣзи безсмислени ще даватъ отвѣтъ на Всевышняго за тѣхныя-тъ поступокъ.»—

(21) Помянуваный-тъ тукъ Пенчо Палаузовъ е единоутробенъ братъ на приспоминаемый-тъ Н. С. Палаузова. Габровско-то училище е и къмъ него задължено отчасти дѣто му е послужилъ съ прѣвясаніе-то на писма и книги и други таквыз ангари отъ Одессъ до въ Габрово и обратно. Тѣзи услуги колкото малки и да ся виждатъ не сѣ бывали безъ трудъ и разноска, което не е малко нѣщо като за негово-то сѣстоаніе и разбираіе и показватъ неговъ-тъ добръ волиѣ, также и ревность къмъ училище-то що е ималъ. А като смыслимъ мянотии-тъ за съобщеніе въ онѣзи врѣмена, то ще видимъ че неговъ-тъ трудъ не е лишенъ и отъ нѣкойж важность въ полжъ на училище-то. За това и исторіиѣ-тъ съ признательность му посвѣщава тѣзи редовце.

(22) Вижъ примѣчаніе 19-го.

На 1846 (Декемвр. 11). Тѣ писали:

“Патріархія-та издаде книжка за училища-та, която трѣбува да я има и у Васѣ. По нея тѣя училища подпадатъ въ власть владыческа, и владыка-та може да вади и да туря учители и попечители по воля-та си, то е, съ едно слово който учитель даде по-много, него ще направи учитель, и който попечитель не е негова страна ще го изфрля и доходи-тѣ ще варватъ по негова воля. Това нѣщо нѣма го нѣйде въ свѣтъ-атъ, да има духовно-то сословіе власть надъ свѣтско-то ученіе. Владыка-та може да дири какво учи учитель-атъ, и ако учи расколы и ереси да го убади на попечители-тѣ и Правителството, но никакво право нѣма да заржча какво да учи учитель-атъ и надзиратели-тѣ. Владыка-та има парво мѣсто кога удостон школа-та съ присутствіе-то си и свети вода, но кога дойде за совѣтъ какъ попечители и учители, тамъ той нѣма гласъ. Попечители-тѣ може да промѣняватъ община-та, пакъ учители-тѣ ги промѣняватъ попечители-тѣ, които ги наематъ и проч. и проч. »

Ето пакъ още на 1840 какво сѣ писали до Габровскѣ-тѣ общинѣ за избираніе-то и настаняваніе-то на тѣзи момчета които имахъ да ся проваждатъ въ Одесѣ да ся учатъ.

“Тѣзи момчета трѣба да сѣ Българчета Но защото са старемъ за тѣхъ, и за обща полза нито родство, нито дружба, нито селенецъ (отъ наше село) не трѣба да ни тегли, но ще ся зематъ, които сѣ по достойны и учены, нека да сѣ отъ дѣ да сѣ, и за будущи-тѣ години нека са изучатъ наши-тѣ Габровцы да земамы тѣхъ ”

Тѣзи писма показуватъ най-явственно че главны-тѣ директоры и попечители на Габровско-то училище не сѣ мыслили като Габровцы само за Габрово и само за училищны-тѣ работы.

Сега нека ся върнимъ пакъ на училище-то.

Учитель Неофитъ остави Габрово на 6 май 1837, послѣ негово-то напущаніе, тѣзи отъ ученицы-тѣ които врѣменно го замѣнявахъ сѣ:—Захарія Петровичъ (отъ 6 Май 1837 до начало-то на 1839);—Каллистъ Луковъ (отъ 1 Іан. 1839 до 14 Дек. 1841), той отдѣли особенъ класъ на който да прѣдава Славенскый и Гръцкый языкъ, а за взаимно-то училище ся на-

стани Цвѣтко Недевъ. Учителствованіе-то на тѣзи учители ако и да не е ознаменовано съ таквызъ отличителны успѣхы на ученицы-тѣ, каквото въ цвѣтуше-то състояніе на уч. Неофитово-то врѣме, но не можемъ отказа заслугы-тѣ на тѣзи млади ревнителы въ това дѣто поддържахъ заведеніе-то и тѣй да кажемъ помѣмихъ и приучихъ народа да дава дѣца-та си на ученіе (23).

Учитель Калистъ напуснѣ училище-то и мѣсто-то му щѣше да застъпи възпитанный-тѣ на училищно иждивеніе Игнатій нареченъ Габровецъ, когото бѣха вече испратили изъ Одессѣ, но той умрѣ въ Сливенъ на пѣтъ-тѣ кмѣ Габрово, и като другъ нѣмаше, Директоры-тѣ отъ Одессѣ пишахъ до общинѣ-тѣ въ Габрово да си намѣрятъ за врѣме другъ нѣкой учитель за въ училище-то, доклѣ свършатъ курсъ-тѣ на ученіе-то си ново-настаненны-тѣ четьрма новы възпитанницы (24). При всичкы-тѣ напомненія на Одесско-то попечителство и при всичкы-тѣ старанія на Габровскѣ-тѣ общинѣ да настанятъ учитель въ Габрово не ся намѣри. Макарь и да ся види споредъ училищны-тѣ копія че е писано повторително Каллисту въ Сопоть, Пулякову въ Коприв-

(23) Споредъ каталогъ-тѣ на ученицы-тѣ, при отваряніе-то на училище-то въ 1835 при Отца Нефонта сж были отъ Габровъ едва ли 60 ученика, при Княжескый 70, а при Г. Каллиста и Цвѣтка Недева въ 1840 были сж 190 ученика въ Габровско-то училище.

При учителя Каллиста (на 1842) пакъ по извѣстны отъ вѣншны-тѣ ученицы шо сж были въ Габровско-то училище сж:

Братъ му Христо Луковъ търговецъ.

Діаконъ Аверкія отъ Сопоть учитель.

Христо Брадиновъ отъ Калоферъ, учитель и търговецъ.

Атанасъ Ивановъ отъ Ески-Заара, учитель.

Гіоргій Ламбриновъ отъ Търновъ учитель.

(24) Четьрма-та млади Българи на които по ходатайство-то на първы-тѣ въ Одессѣ попечители на Габровско-то училище ся разрѣши да постѣпятъ на казіонный счетъ въ Одесскы-тѣ семинаріи сж: Добри Читоловъ отъ Сливенъ, Ілія Грудовъ отъ Габрово, Христо Тодоровъ отъ Трѣвнѣж и Атанасій Георгіевъ отъ Панагюрище.

вщицѣ, Аверкію въ Рылскій мѣнастирь и Огняновичу въ Цариградѣ не ся посрѣшнѣ за да дойдѣтъ; и тѣй за три години всичкы-тѣ ученицы и отъ двѣ-тѣ училища оставахъ подѣ надзираніе-то само на учителя Цвѣтка Недева (25).

Това състояніе на училище-то не бѣше никакѣ по волѣж-тѣ на Директоры-тѣ въ Одессѣ, но неможаше освѣнѣ да ся чака приготвианіе-то на възпитанницы-тѣ. Въ желаніе-то си обаче за едно възможно улущеніе тѣ проводихъ въ 1844 год. Април. 10 Г. Спиридона Н. Палаузова до въ Габрово да пригледа и да види какво трѣба да ся направи за него. На 1845 год. тѣ нарочно пакѣ проводихъ други двамина отъ съотечественницы-тѣ си — Николая Х. Палаузова и Василя Н. Рашеева, да пригледатъ пакѣ и да наредятъ както видятъ за по добрѣ училищны-тѣ работы въ Габрово. Като дойдохъ въ Габрово тѣ най-първо настанихъ да бѣдѣтъ за напрѣдѣ 4-ма Епитропы на мѣсто единѣ както бываше до сега, и съ одобреніе-то на всичкѣ-тѣ общинѣ тѣ написахъ слѣдующы-тѣ за училище-то узаконенія.

Габрово Іунія 17-го дня 1845.

1. Какѣ Вы, Г. Г Попечители, упражнявате ся въ торговія и имате свои катадневны работы и тварде мачно е да се сабирате почесто за да управлявате училище-то, защото едни не могатъ да си оставятъ работа-та, а други отъ перадѣніе, което не е хубаво нѣщо. Заради това изберете сега отъ себе си трима челоуѣцы мудры, любородны и ревнители на просвѣщеніе-то. Тѣзи трима ще да иматъ постоянно-то попеченіе и грыжа за учили-

(25) И при учителя Цвѣтка на 1843 и 44 год. околны-тѣ градове и села продължавахъ да пращатъ дѣца-та си на ученіе въ Габровско-то училище, и таквызи има записаны въ каталогъ-тѣ:

Никола Тотювъ отъ Казанлъкъ;

Димитръ Панювъ и Нено Симеоновъ отъ Плеванъ; Симеонъ Христовъ, Бочо Ивановъ, Доко Колевъ, Коле Драгановъ, Тодоръ Войчевъ, Димче Костовъ, Влади Ивановъ, Михаль Димчевъ, Христо Радоевъ отъ Ловечъ и отъ Троянъ; Георгій Бсневъ, Цоне Пенчевъ отъ Гжбены; Иванъ Петковъ отъ Дрѣново и горѣреченный Н. П. В. Златарскій отъ Търново.

ще-то; они ще да иматъ должностъ да отиватъ во училище-то секоя недѣля. Да имъ дадете полномошна власть и никой да не може да имъ се мѣси на нѣхна-та училищна работа. Они ще да отговарятъ за секое добро или зло за училище-то. Учителя-тъ за секаква каква да е работа сосъ нѣхъ потребува да се попыгува за да нѣматъ сички-те главоболіе. — Двама-та отъ нѣхъ да приглѣдвагъ вапшни-те работы, какъ-то воденица, бостанъ и пр. приходи. На секии шесть мѣсяцы да даватъ счетъ на третѣ-тъ Попечитель, кой то ще да быде отъ тримата по-голѣмъ и ще да се упражнява въ писма и ще да заповѣдува на учителите. Безъ негово согласіе нищо да не могатъ да направятъ учители-те. Той потребува по често да дохожда въ училище-то и да приглѣдва какъ варви ученіето. Трима тѣ ще да се наричатъ школски Надзиратели, които секоя недѣля да се сабиратъ въ школа-та да се совѣтоватъ. Кога повыка най големѣа-тъ Надзиратель за нѣкоя нужда, сички-те попечители требува да се собератъ въ реченно-то време и който се повыка, чи не доде безъ да има нѣкоя важна причина, да има да даде 50 гроша въ полза на училището. —

2. Никой отъ попечители-те да нѣма власть да введе въ училище-то наусница, псалтырь и други Черк. книги, освенъ които са опредѣленны; който иска да познае защо не требува да се введатъ, нека прочте предисловіе-то на Неофитова-та Грамматика, Букварь Берона и други книги. Учителя-тъ требува да учи това, което му е опредѣленно, споредъ взаимноучительна-тъ способъ. — Тѣя молитвы, които ще да се учатъ отъ св. Писаніе ще да се назначатъ въ учительскѣа-тъ каталогъ. —

3. На секоя година требува да правятъ испытаніе на ученицы-те и които са по-достойны да се покачатъ въ поголѣмъ чинъ. На испытаніе-то требува да се намѣрятъ сички-те Попечители и отъ други-те, който обыча. Испytаніе-то требува да се прави въ Юніа мѣсяць.

4. Подиръ испытаніе-то да распуснатъ дѣцата на единъ мѣсяць, да си почиватъ, защото голѣмата горещина ослаблява човека. Подобно да распущатъ дѣцата въ страстна-та и свѣтла-та седмицы и на Рождество една седмица.

5. Никой отъ родители-те на дѣца-та които се нахождатъ въ школа та, да нема власть да дохожда въ училището и да се оплаква, кога наказватъ или биятъ дѣте-то му. Защото за такива жалбы нѣма мѣсто, ибо дѣте като види чи баща му дохожда да го оправдава, тогѣ дѣте-то му се разваля и не може да има никакавъ страхъ, нито урокъ-тъ си може да научи, който му показва учитель-тъ. Който дойде сосъ такава жалба, да даде 50 Гроша въ полза на училището.—

6. Дѣца, които са по малки отъ седемь години да гы не приематъ въ школа-та; защото кога приематъ по 4, 5 години дѣца нищо не могатъ да се ползоватъ и ще да изгубуватъ мѣстото на училището безъ полза.—

7. Да вардите секой Господскій празникъ дѣца-та да ходятъ въ церковь, още да не ходятъ да играятъ по улици-те сосъ сукашки-те дѣца, да се не биятъ и проч. и сосъ секиго да се обхождатъ тихо и благочинно.—

8. Училище-то trebuva да има взаимноописание сосъ окрестны-те училища и да се изпроваждатъ нужды-те книги, кое отъ каквито нужда има. За това взаимноописание между училищата trebuva да има особенъ тевтеръ (книга). Тие письма да ся вардятъ.—

9. На сичко-то школско имѣние да направите каталогъ, и да оцѣните колко струва секоя вещь : какъто воденица, бостанъ, книги, колко готовы пары има сосъ файда, колко дава приходъ секоя вещь, и найподиръ да се опредѣли колко има въ година-та харчъ.

10. Секое добро, което ще да се направи за училище-то не trebuva да го оставятъ за наутре,

11. Кога се прилучи нѣкоя голѣма нужда и стане между попечители-те разногл. сіе (тарафъ), тога треба да отпишатъ на Г. Г. Априлова и Палаузова и да чакатъ отвѣтъ.—

12. Споредъ каквото видѣхъ чи въ една седмица началници-те расправиха и потакмихъ нѣкои хора, добре е отъ тукъ на тамъ да заваржите да плащатъ оные, които се потакмятъ, въ полза училищна споредъ расправа-та колкото благословно намерите.—

13. Польза може да излезе за учение-то и за училище-то, кога приведатъ родители-те дѣте да даватъ на училище темесюкъ, въ който да опредѣлятъ 3, 4 години че неще може дѣте-то отъ опредѣленно-то време да напусне, освенъ нѣкоя тѣлесна болѣзнь. Ако се случи нѣкои таковъ който си земе дѣте-то безъ време, да плаща въ польза училищна сто гроша.—

Николай Христофоровичъ Палаузовъ.

Горни-тѣ узаконенія ся приели на радо сърдце отъ Габровчени-тѣ които ся и старали за изпълненіе-то и приспособеніе-то имъ а най-вече за послѣдній-тѣ и най-мачный-тѣ за наши-тѣ страны параграфъ, относительно за редовно-то слѣдуваніе на ученицы-тѣ въ училище-то. Такъвъ законъ е имало училище-то още отъ начало, но защото былъ въ упаданіе за това ся е на ново узаконилъ. Ный прилагамы тука една отъ записки-тѣ каквыто бывалъ задълженъ да даде баща-та при доважданіе-то на дѣте-то си въ училище-то. Таквазъ на-реда днесъ не само въ Габровско-то но ни въ едно отъ училища-та по Българіѣ не съществува, а наистинѣ това е было и тогазъ полезно; та и сега не бы было вредително ако да ся введеше въ наши-тѣ училища, защото най-голѣмъ-тѣ загубѣ на наши-тѣ училища днесъ е отъ нередовно-то ходяніе и недосѣдваніе-то на ученицы-тѣ въ училища-та. Ето съдържаніе-то на този видъ запискѣ.

1839 Ноемврія 27.

Увѣрвамъ азъ долуподписани, какво предавамъ момче-то си Ивана на школа-та да се учи три години, ако го зема по-напредъ да имамъ да дамъ на школа-та № 100. (сто) гр. каквото що опредѣлиха общо ептропите школскы и кметове-те, и въ тія три години имамъ борчь да го пращамъ секи день въ школа-та, когато е отворена, защото ако го не пращамъ ще дадемъ на школа-та каквото опредѣлятъ кметовы-те, освѣнъ (да не даде Богъ) ако остане отъ нѣкоя телесна болѣзнь.

(подписанъ баща-та)

Въ архивы-тѣ на училище-то ся пастрятъ повече отъ 5—6 стотинѣ таквызи записы.

При това размножаваніе-то на ученицы-тъ отъ день на день показваше нуждѣ-тъ за направеніе на едно ново училище, на което станѣ и прикаска-та при посѣщеніе-то кое-то направихъ реченны-тъ млади патриоты на Габровско-то училище; върху това ся отвори и переписка съ главны-тъ директоры въ Одессѣ (26).

Колкото за учитель тъкмяхъ да поставятъ Г. Добря Чинтоловъ, който вече свършваше курсъ-тъ на ученіе-то си въ Одесскѣ-тъ семинаріѣ, и споредъ условіе-то си бѣше задълженъ да учителствува въ Габрово; но като той ся отказа, тогазы съ настояніе-то на букорешкы-тъ директоры, Братія Мустаковы дойде за учитель въ Габрово Г-нъ Х. Костовичъ.

Той пріе управление-то на училище-то на 4 Декемвр. 1845 и учителствува година и четири мѣсецы. Успѣхы-тъ на ученицы-тъ ако и да не можахъ да заличатъ въ толкози малко врѣме, поведеніе-то обаче на учителя и негово-то бдѣніе надъ ученицы-тъ и надъ училище-то ся показахъ твърдѣ доволны на Габровскѣ-тъ общинѣ, щото свидно бѣ на всички да го испуснѣтъ; сѣщо и Одесскы-тъ попечители едно подиръ друго пишяхъ да го задържатъ въ Габрово, както ся вижда отъ слѣдующы-тъ писма:

На 1847 (Мартъ 10). Тѣ писали:

“Отъ колкото чуваме, и ни пише Г. Костовичъ, не видимъ школа-та да вѣрви напредъ, защото дѣца-та като станатъ 12—13 години не сидатъ веки, и за това момчета-та сички-те сѣ слаби, и не за големъ учитель, и Г. Цвѣтко е доста за тѣхъ. Но защото потребно е школа-та да се усили, и да получи силни ученицы, треба да изнамѣрите някое средство (козѣй) да се подканятъ момчета-та да се учатъ поне (баремъ) до 20 годишенъ возрастъ. Съ совѣтъ-атъ на Г. Костовича направете щото е нужно, т. е. момчета-та, дѣто ся учатъ, да иматъ някое отличіе, и бащи-те имъ нѣщо облегченіе и на ученицы-тъ да имъ се даватъ школски книги, харгїи и пр. безъ плата, или на най-отличны-тъ да се прави някоя дреха и пр. и пр. Така можемъ да получимъ ученицы силны за големъ учитель. Да ся

(26) Вижъ по-долу въ писмо-то отъ 10-й Марта 1847.

уреди това трябва единъ учитель опытенъ и силенъ като Г. Костовичъ, който да се наеме за 5, 6 години. Правда, чи парвы-тъ години не ще да има силны ученицы, но той ще ги направи, за това трябва да го удержите и за напредъ, и да го гледате добръ, да не бжде, чи за това ще да остави школа-та, защото не му се плаща на време пла-та-та, или има други неудоволствія. Се това ви пишимъ, като отъ далечъ, но вы сте на място-то, и по добръ видите работа-та, и сторете по добро-то. Защото азъ Василій на пролѣтъ ще ида за Цариградъ за здравіе-то си, и ако ми облекне мысля да дойда до Габрово да се видимъ; Но вы писма-та ви прашайте пакъ въ Одесса. — За пожертвованіе-то, що стори Архим. Меѳодій на школа-та, писахме му, чи остава пакъ негово, защото нѣма належда за тяхъ. — За ново-то зданіе да гледате място колкото по-големо, толко по-добро ще е; да има воздухъ чистъ, да може да ся доведе вода и да ся направи малка градина вътре и горинцы за момчета отъ села-та и пр.”

На 1847 (Мар. 5 и 28.) тѣ писали :

“Това писмо е само да Ви кажимъ, какво защо Г. Христодуль ни пише отъ 2 Ноемвр. чи ви се врене да сиди само до пролѣтъ, това ще стане много зло за школа-та, защото Илія нѣма негова-та сила, и малко по силенъ е отъ Цвѣтка, и гледаме чи много ся киче, и счита себе си ученъ и проч. За това пишемъ и мы съ приложенно-то писмо на Г. Христодула, и го молимъ да остане, когото фанете за 5—6 години, защото така може да се исправи школа-та. Споредъ дѣца-та що има школа-та сега доста е и Цвѣтко, ще кажите, и силны момчета за Г. Христодула нѣма, и ако имаше 2—3 не струва да плащаме толкози пары за него, но той може да я тури въ поредка, да я управлява, и да направи силны момчета, дѣто да сидатъ да ся учатъ, и ако видите чи на Г. Христодула му е наетъ-атъ да му дадете нѣщо по-много, сторете го, и да му ся плащатъ пары-тъ на време вѣрно и пр. И отъ Аванасія що си свершова ученіе-то въ Септ. нѣма добро. Тѣзи момчета тука научиха се да станатъ високомѣрны, упрямы и пр. пр.” (27).

(27) За злж честь наблюденія-та на тѣзи опытни хора показаж ся твърдѣ праведливы, както за тогашны-тъ възпитанници тѣи и за нѣкои отъ послѣдующи-тъ. Колко прѣтърпѣ Габровско-то училище отъ таквыи-то свойства на нѣкои отъ тѣзи, които подиръ свършеніе-то на науки-тъ си дойдохъ въ Габрово за учители ! На мѣсто да устроятъ нѣщо на добръ, съ високомѣріе-то си и упрямство-то си тѣ повече разстроишж. Но дано за напредъ не бжде вече.

Киримини

Но при всичко-то желаніе и стараніе на Габровчаны-тъ и на Директоры-тъ да задържатъ Г-на Костовича, той бѣ принуденъ по частны-тъ си дѣла да напусни, и за туй като постави на свое мѣсто първий-тъ отъ Одесски-тъ въспитаници що дойде въ Габрово — *Илія Грудова*, заминъ за Букорещъ на 10-ый Мая 1847.

На 24 Августа иста-та година посѣти Габрово и самъ Г-нъ Априловъ. Никога нѣма да ся забравятъ благи-тъ неговы думы и отечески съвѣты, които върху ученіе-то и въспитаніе-то на дѣцата даваше, както частно съ всякого като ся виждаше тѣй и въ общы-тъ събранія.

При посѣщеніе-то на училище-то той така ся изрази. “О, добро! добро! Габровско-то училище хубаво! Нѣкои пріатели ми казвахъ чи было тѣй, и инакъ, но то е доста добро; училище-то не състави зданіе-то но прѣданіе-то въ него.” И въ разговоры-тъ които тогазъ ставахъ за направляніе-то на ново училище, той думаше: “Страхъ мя е че не е още врѣме; да не захва-немъ сега че да останемъ подиръ на срѣдж-тъ и ще ни ся смѣе цѣлъ свѣтъ”. Пророкъ бѣ той негли когато рече това.

Когато пакъ станъ събраніе въ церквѣ-тъ св. Троицъ и го поканихъ да тури еднъ наредъ за направляніе-то на едно ново училище, той сѣднъ подъ ябълкѣ-тъ тамъ въ черковный дворъ и написа на еднъ синъ хартіѣ слѣдующе-то заглавіе:

Габрово 1847 година, Августа 29-й день.

“Мы долоподписани-тъ Габровцы собрахме ся днесъ въ Церкова Святой Троицы; и рѣшихме да соградимъ училището ни и съ възможно пожертвованіе да му стане приличный капиталъ отъ който да може да ся украси и увеличи въ наукытъ, и за тови жертвоваме съки отъ себе си доля-та сумма, която имаме да дадемъ на школскы-те надзиратели да я вурдятъ свята само за потреби учебни, и за согражденіе новаго зданія, съ позволеніе да могатъ да даватъ школскы-те пары и съ файда, но не иначе какъ на кратко време, и на върны хора. Тія надзиратели за да дадатъ пары со файда треба сички да ся соглашатъ и подпишатъ въ дневника-тъ. Касата на пары-те

има да пригледватъ съки мѣсяцъ двама други сограждание, чи я има впрно въ киссия, съкоя недостача ся относя на счетъ на надзиратели-те.—Приглашаваме наши-те родолюбивы соотечественници, що сж по други мѣста, както и съкиго Българилж и други челолюбивы народы, да пожертвуютъ за това добро, и Господь Богъ ще награди съкиго по усердіе-тому и на сжщій-атъ и бждащій-атъ животъ.”

Като го написа, прочете го въ събраніе-то и ся обърнъ къмъ дѣда Илія Видинлія, та каза: “Дѣдо Илія, ты си Габровчанинъ, както и азъ, както и всички тука събраны, но ты си отъ най-първы-тѣ и най-богаты-тѣ испомежду ны; земи и запиши ты найна-прѣдъ какво ще помогнешъ за ново-то училище. Ако пишешъ ты 20 х. ще пишж и азъ 20 х. ако пишешъ ты 25 и азъ 25.” На това дѣдо Илія ся прѣкрести и подписа 2500 гр. А той извади на часъ-тѣ и брой также 2500 гр. и рече: “освѣнъ туй азъ има да оставиъ и подирь смърть-тж си нѣщо, малко но снгорно.”

Послѣдне-то писмо на този пръвъ благодѣтель на Габровско-то училище бѣше отъ Букорещъ, то показува тежкѣ-тж горестъ, която поразила рѣдкый-тѣ този родолюбець, при видѣ-тѣ на немареніе-то и хладнокрѣвіе-то на тамкашни-тѣ директоры за справж-тж на училищны-тѣ имоты и частны припошенія. Въ тѣзи горестъ слѣдъ нѣкой день ся и прѣстави той въ Галаць на пѣть-тѣ къмъ Одессъ 2 октовр. 1848. Негово-то мѣсто въ попечительство-то училищно наедно съ Палаузова зае душеприкащикъ-тѣ и испълнитель-тѣ на завѣщаніе-то му Матѣей Миловановъ.

Смърть-та на този незабравенъ за Габровско-то училище благодѣтель наскърби както всички тѣи и присный-тѣ неговъ другаръ и соревнитель Н. С. Палаузова, но не отне ни най-малко отъ неговж-тж ревность и стараніе за благоустроеніе-то и успѣхъ-тѣ на Габровско-то училище. Наедно съ новый-тѣ свой другаръ и съисполнитель на завѣщаніе-то покойнаго Априлова, тѣ проводихъ на 1848 вторый пѣтъ Г. В. Рашеева да посѣти и пригледа какъ отива училище-то въ Габрово.

Прѣзъ тѣзи година съ обще-то желаніе на Габровскж-тж об-

щинъ ся призова пакъ Г. Костовичъ за учитель, и като дойде (1-ый 7-иврія) турихъ го особно въ Дечковъ-тъ къщъ да прѣдава Гръцкый и Славенскый языкъ (28).

На 1850 Василій Рашеевъ пакъ дойде въ Габрово (мартъ 31), проведень отъ Одеско-то училищно попечительство да си земе прикаскъ-тъ съ тукашнъ-тъ общинъ да приготвятъ вещество за граденіе-то на ново-то училище, за да ся започне на идущъ-тъ пролѣтъ. Съ одобреніе-то пакъ на всички-тъ граждане, отидохъ съ него Георгій Д. Хесапчиевъ и учитель Цвѣтко Недевъ до въ Галацъ, да въздигнѣтъ паметникъ-тъ на покойнаго Априлова, който бѣше порчанъ и направенъ споредъ завѣщаніе-то му по размѣръ-тъ и подобіе-то на паметникъ-тъ Венелиновъ (29). На до-годинъ-тъ (1851 марта 28) дойде четвъртый вече пакъ В. Рашеевъ съсъ пълномощно писмо отъ главны-тъ попечители въ Одессѣ и донесе планъ-тъ за зданіе-то на ново-то училище. И тѣй прѣзъ Априлія, въ день-тъ на Живопріемный источникъ, излѣзе почти цѣль градъ на мѣсто-то дѣто щѣше да ся въздигне училище-то (30), и подиръ водосветъ задружно всички раскопахъ бѣлѣженны-тъ размѣры за основаніе-то. — На 18 Априлія масторы-тъ поставихъ temelъ-тъ въ който вградихъ и еднъ голѣмъ плочъ съсъ слѣдующій-тъ надпись :

- (28) Дечковъ-тъ къщъ е купило най напрѣдъ Габровско-то общество, послѣ пакъ съсъ согласіе-то на всички была е подарена на Габровскый-тъ мнастырь за Метоха; но слѣдъ нѣколко врѣме по общо и единодушно одобреніе, споредъ нужджъ-тъ на градъ-тъ за класическо училище, повържила ся е на общинъ-тъ и е днесъ не отемлемо стяжаніе на Габровско-то училище.
- (29) Вижь “Денница новобългарскаго образованія” най-последнѣхъ страницъ.
- (30) Мѣсто-то на което е заправено това училище е вето черковище Св. Богородица. Тука въ старо врѣме сж излѣзвали прѣзъ день-тъ на Успеніе Богородицы да ся черкуватъ съ яденіе и піеніе споредъ ветъ единъ обычай у Българи-тъ, който и до нынѣ сж ществува по нѣкои мѣста въ наше-то отечество. На това мѣсто обыкновенно сж погребвали инностранны-тъ едновѣрцы и особенно въ 1829 л.

“ЗНАЙНО ТВОРИТСЯ НА ТАЯ ПЛОЧА, КАКЪ СЪ ПРѢДСТОЯТЕЛСТВО-ТО НА ГЛАВНЫ-ТЪ НАДЗИРАТЕЛИ Г. Г. НИКОЛАЯ С. ПАЛАУЗОВА И МАТѢЯ МИЛОВАНОВА ВЪ ОДЕССА, ОПРѢДѢЛЕННЫ ОТЪ ПРИСНОПОМИНАЕМАГО ВАСИЛИЯ АПРИЛОВА, ДОЙДЕ Г. ВАСИЛІЙ Н. РАШЕЕВЪ ИЗЪ ОДЕССА, ПЪЛНОМОЩЕНЪ НАДЗИРАТЕЛЬ И ПОПЕЧИТЕЛЬ НА УЧИЛИЩЕ-ТО, И ПОЛОЖИ ОСНОВАНИЕ-ТО МУ СЪ НАСТОЯТЕЛСТВО-ТО НА СИЧКА-ТА ОБЩИНА ГАБРОВСКА. ЛѢТ. ХРИСТ. 1851-ГОД. АПР. 18-ТИ.

НА ЦАРСТВО-ТО СУЛТАНА АБУЛА МЕДЖИДА.”

Въ растоѳаніе-то на три мѣсеца училище то слѣдуваше да ся работи дѣятелно, и тѣй както вървѣше можеше белкимъ и да ся покрые до есень-тж, като имаше повечето вещество приготвено, ако да не бѣхж затруднили масторъ-тѣ баджи тѣ, което станж първа причина да са напусне здание-то (31).

Освѣтъ започенваніе-то на училище-то 1851-тж годинж е ознаменована за Габровско-то училище още и съ пожъртованія-та на Петра И. Вражилова, както и съ приносъ-тѣ на Иванча Мацина и на Иеромонаха Иеротея отъ Соколскій мнѣнастырь (32).

Това лѣто пакъ Габровска-га община настани учитель Христодула въ Браилж да прѣбере реченный-тѣ приносъ на И. Мацинѣ, и да покани Браилскы-тѣ, както и Букурешкы-тѣ Българи на волнж помощь за ново-то училище (33).

(31) Една отъ причины-тѣ за порицаніе върху Габровско-то общество е и напущаніе-то на това здание, но едва ли можемъ да припишемъ това само на немареніе-то на тукашно-то общество. Най напрѣдъ ся напуснж то споредъ дѣто не можѣ масторъ-тѣ да докара баджи-тѣ на споредъ планъ-тѣ, макаръ да го провеждѣхж и на Свѣщовъ и на другы мѣста да гледа баджи по този начинъ направени, той не можѣ да сполучи и не ся нае да ги прави. А защо ся не повика другъ масторъ отъ Европж имаше си и то причины-тѣ. Испослѣ обстоятелства-та не бѣхж никакъ благоприятны за зижденіе на таквозь едно здание. Днесъ пакъ е повече отъ другъ пжтъ затруднено изнамѣрваніе-то на срѣдства за да ся доискара и тѣй остава да чака по-честиты дни.

(32) За всички тѣя вижъ въ край-тѣ на Исторіж-тж.

(33) Всичко що събра Г. Костовичъ въишнж помощь въ това врѣме сж 10 желтицы Ав. подарены отъ Василія Парчова, които сж прибрахж отъ Цвѣтка Сахатчиева чакъ на 1856.

На 1852 ся введе въ Габровско-то училище първъ пѣтъ да ся прѣдава и Турскый языкъ отъ учителя Георгія Емануилова кому-то ся плащаше съ пожъртованія отъ башы-тѣ на дѣца-та.

На 1854. ся присоедили на учители-тѣ въ Габрово и Отецъ Неофитъ Георгіевъ, ученикъ на уч. Христодула, комуто также ся плащаше отъ пожъртованія на башы-тѣ. А отъ другъ странѣ при другы-тѣ училищны благодѣтели присоедили ся и Петръ Ивановъ отъ Гачовцы, житель Букурешкый, който пожъртува празно мѣсто и записъ отъ 3500 гр. за направяніе на дѣвическо училище.

Отъ 1 Септемврій 1849 до свършеніе на 1855-тѣ години, при ревностно-то стараніе на общинѣ-тѣ и при добро-то съгласіе между учители-тѣ Г. Г. Костовича, Грудова и Цвѣтка Недева, училище-то успѣваше твърдѣ добрѣ, и даде добры плодове (34).

Около това врѣме ся отворихѣ еще двѣ частны училища.

Като видѣхѣ че ново-то училище не ще може скоро да ся иска-ра, махалены-тѣ отъ Лакѣ-тѣ на свое иждивеніе и съ помощь-тѣ на Черквѣ-тѣ Св. Іоаннѣ си направихѣ едно начално училище на черковно мѣсто. Също тѣй и махалены-тѣ отъ срѣщѣ подъ копакъ-тѣ, направихѣ си частно училище на черковище-то Пророкъ Ілія, като събрахѣ пары за направѣ-тѣ му помежду си махленски (35).

На 1856 год. уч. Ілія Грудовъ по причинѣ на болѣсть-тѣ си напуснѣ училище-то, и намѣсто него настанихѣ уч. Никифора попъ К. Еленчанина. Г. Костовичъ искаше да остави и той, но гражданы-тѣ благодарны отъ него умолихѣ го да остане и за напрѣдъ и наредихѣ да ся плаща и нему отъ пожъртованія на

(34) Макарь че нѣмаше твърдѣ възрастны ученицы и не доседявахѣ въ училище-то, но пакъ има таквызи, които да засвидѣтелствувать за успѣхъ-тѣ на училище-то, и отъ тѣхъ които постѣпихѣ въ учителско званіе сѣ: горѣпоменутый-тѣ Отецъ Неофитъ Георгіевъ и Зиновія (отъ Казанлъкъ), испослѣ учителка на дѣвическо-то училище въ Габрово; а отъ тѣзи които постѣпихѣ въ търговіѣ сѣ, Х. и С. Арнаудовы, Х. Г. Х. Хесапчиевъ, Г. Рачковъ, Ів. Г. Сапуновъ, С. П. Цоневъ и др. Видѣ още и (37) бѣлѣжка.

(35) Видѣ расписъ-тѣ на частны-тѣ пожъртованія за това дѣло въ край-тѣ на исторіѣ-тѣ.

баци-тѣ, които иматъ дѣца при него; подобно и на Г-жъ Зиновіѣ, учителкѣ-тѣ на Дѣвическо-то училище, което ся отвори на 12 Ноемвр. 1856 (36).

На 1857 Окт. 14. дойде и Г. Т. Бурмовъ, комуто отдѣлихъ и прѣдадохъ по-първы-тѣ ученицы. Деветъ мѣсяца слѣдъ това (1858 Юл. 8) станъ първо-то публично испытаніе на ученицы-тѣ въ Габровско-то училище въ присѣдствіе-то на Доктора В. Берона отъ Търново съ настояніе-то на когото ся състави и слѣдующа-та програма за прѣподаваніе на уроцы-тѣ:

НАРЕДА НА ГАБРОВСКИ-ТѢ УЧИЛИЩА.

І МОМЧЕШКО-ТО УЧИЛИЩЕ.

Курсъ-тѣ на ученіе-то ще е — деветъ години. Уроцы които ще ся прѣподаватъ ще бѣдѣтъ тѣзи:

Взаимноучително ученіе, Священна Исторія, Православный Катихизисъ, Аритметика, Алгебра до вторъ степенъ, Первоначално основаніе на Геометрїѣ-тѣ и Планиметрїа, Географїа Физическа, Математическа и Гражданска, Исторія Всеобща и Церковна, Исторія Естествена, Търговско рѣководство, Писмописаніе, Логика и Риторика краткы и Физика. — Языцы: Български, Турски, Славенски, Гръцки, Френски и Нѣмски.

(36) Нѣколко години отъ по напрѣдъ при уч. Костовича и при Грудова все е имало по destino дѣвойкы да ходятъ да ся учатъ, и сама учителка-та Зиновія е ученица на Г. Костовичъ. Но собствено дѣвическо училище ся отвори съ прѣдстояваніе-то на Епитропы-тѣ отъ черквѣ-тѣ Св. Троицѣ. Рачка Цанкова, Манола Димитрова, Генча Екимова и Иванча Димчова, които, като стегнѣхъ едижъ отъ одаи-тѣ въ Церквѣ-тѣ Св. Троицѣ, приведохъ най-напрѣдъ за учителкѣ котленкѣ-тѣ Недѣлѣ отъ Трѣвнѣ, и послѣ малко врѣме ся настани реченна-та Зиновія. На прѣдстояваніе-то на тѣзи пакъ ревнителы е длѣжно Габрово и за направеніе-то на сегашно-то дѣвическо училище въ Гръцкый-тѣ светогорскый мѣтохъ.

1. Взаимноучитель-тъ Цвѣтко, ще прѣподава ученіе споредъ взаимноучителна-тъ методъ:

Година първа, прочитаніе на таблици-тъ, краснописаніе и начална Аритметикъ.

Година втора, продълженіе отъ Аритметикъ, краткъ Священна Исторіѣ, краткъ Катихизисъ, краснописаніе; таблици-тъ ся свършатъ.

Година трета, Аритметикъ четири-тъ дѣйствиа да свършатъ, Священна Исторіѣ, краткъ Гражданскъ Географіѣ и Христопіѣ.

2. Учитель Никѣфоръ — Географіѣ математическъ, физическъ и гражданскъ, Исторіѣ церковна и всеобщъ, пространний православный Катихизисъ, Естественна Исторіѣ, Аритметикъ и Българскый языкъ.

3. Учитель Христодушъ, — Гръцкый языкъ, писмописаніе Българско и Гръцко, Славянскый языкъ, Търговско-то Рѣководство Българско и Гръцко.

4. Учитель Теодоръ, — Французскый языкъ, Алгебръ, Геометріѣ и Планометріѣ, Физикъ, Логикъ и Риторикъ, упражненіе на Българскый языкъ и Нѣмскый языкъ.

II. ДѢВИЧЕСКО-ТО УЧИЛИЩЕ.

Курсъ-тъ на това училище ще е — шесть години, въ което ще ся прѣдаватъ слѣдующи-тъ языцы и науки:

Година първа, Взаимноучително обучение по таблици-тъ и краснописаніе. —

Година втора, Взаимноучително обучение по таблици-тъ, Чистописаніе, Кратка Священна Исторія, начала отъ Аритметикъ. —

Година трета, Взаимноучение-то по таблици-тъ ся свърша, Чистописаніе, Аритметика, Священна Исторія и Краткъ Катихизисъ. —

Година четвърта, Чистописаніе, Аритметика; Катихизисъ-тъ ся свърша. Христопіѣ, Всеобща Исторія, Географія, начало на Българскъ-тъ Грамматикъ и Славянскый языкъ. —

Година пета, Писмописаніе, Аритметика, Географія, Всеобща

Исторія, Българска Грамматика, Христоигія, Естествена Историја и Славянскій языкъ.—

Година шеста, Аритметика, Географія, Всеобща Исторія, Българска Грамматика, Христоигія, Естествена Историја, изясненіе на Литургіѣ-тъ и на празди цы-тъ и Славянскій языкъ.

III. ПРАВИЛА ЗА УЧИЛИЩА-ТА.

1. Врѣме-то на учение-то въ день-тъ ще е — шесть часа, сутринъ три и послѣ обѣдъ три.—

2. Никое дѣте не ще да ся приема въ училище-то по малко отъ седемь години.—

3. Всяко дѣте ще ся приема подиръ испытаніе-то най много до 1-вѣй Августа.—

4. Испытаніе-то ще ся продължава четири дена, всяко училище по единъ день.

5. Всякой учитель ще си нареди въпросы-тъ за науки-тъ, които онъ е прѣподавалъ прѣзъ години-тъ.

6. Испытанія-та ще почнуватъ отъ 1-вѣй Іулія, а учение-то отъ 1-вѣй Августа.

7. Всяка година да ся приключатъ подиръ испытаніе-то смѣтки-тъ на училищны-тъ надзиратели и да ся потвърдяватъ ветхы-тъ, или да ся избиратъ и потвърдяватъ новы.

За да ся слѣдува тая програма необходимо бѣ да бѣдѣтъ двама прѣдуготовителны учители, и понеже Г. Костовичъ си даде оставкѣ-тъ на негово мѣсто ся настани (1858 окт. 6) уч. Генко Кръстевъ отъ Трѣвнѣ.

Въ край-тъ на 1857-тъ години и първж-тъ половинѣ на 1858 години, Габровско-то училище е было въ най-цвѣтуше състояніе откъмъ учение-то: Учители имаше 5-ма, Цвѣтко Недевъ, Неофитъ Георгіевъ, Никифоръ попъ Константиновъ, Христодулъ Костовичъ, Теодоръ Бурмовъ, всички способны, всички достойны и въодушевени съ ревность за успѣхъ-тъ на мады-тъ. Но това благосъстояніе или този златный вѣкъ не трая п вече отъ девять мѣсяца; и жално че отъ това отъ коего трѣбаше то още повече да ся засили то станѣ причина, тѣй да кажемъ, на разва-

лѣ-тѣ му. Отъ тамъ отъ дѣто тѣбаше то да добые по-добро
име прѣдъ публикѣ-тѣ и да ся утвърди вѣтрешно-то негово
благосѣстояніе за да успѣе по-добрѣ, то станѣ причина да ся
порядятъ личны негодованія между учители-тѣ, неудовольствія
между членове-тѣ на общинѣ-тѣ, и да ся распрѣснѣтъ и раз-
несѣтъ повѣчъ неблагопріятны слухове за него. Ный ще ся по-
забавимъ да обяснимъ това събытіе, което станѣ причина не са-
мо за упаданіе-то на училище-то за нѣколко врѣме но и за
похуваніе-то на всичкѣ Габровскѣ общинѣ. И тѣй нека ся
повърнемъ да закачимъ отъ идваніе-то на Г. Бурмова въ Га-
брово.

Г-нъ Бурмовъ ся-прѣпорѣчи твърдѣ добрѣ отъ Одесско-то
попечителство, а още повече той самъ ся прѣпорѣчи съ рев-
ность-тѣ и прилѣжаніе-то си надъ ученицы-тѣ си и съ безу-
коризненно-то си нравствено поведеніе, тѣй що Габровска-
та община и вѣобще всички Габровцы останѣхъ задовольны отъ
него, и оцѣнявахъ го както тѣбаше. И ако да ся виждаше че
показвахъ особенно нѣкое благоволеніе къмъ Г-на Костовича,
то бѣ поради за мугы-тѣ му и старини-тѣ му, не по каприци-
озно прѣдпочтеніе но по простодушіе, или да кажемъ по об-
щый-тѣ обичай на мѣсто-то да прѣдпочитатъ по-стары-тѣ.
Габровскы-тѣ жители, и особенно по първы-тѣ имахъ наисти-
нѣ на голѣмъ почетъ Г. Костовича, не толкозь за ученіе-то му
колкото за добро-то му обхожденіе и докарваніе съ хора-та, на
което много ся гледа и днесъ въ Българіѣ, но тѣ вардахъ при-
лично-то уваженіе и къмъ Г. Бурмова, както по прѣпорученіе-
то на Одесско-то попечителство, тѣй и по достоинство-то му.
Ще приложимъ още че Габровска-та община освѣнъ лично-то
си благоволеніе къмъ Г. Костовича имаше още и като свято
зарѣчваніе-то на покойны-тѣ Директоры за да иматъ за много
врѣме въ училище-то си Г. Костовича (37), и желаяхъ тѣ що-
то съ Г. Бурмова за по добрѣ да остане и Костовичъ за нѣ-
колко врѣме още. Та не щѣше и да е злѣ ако да ся съедине-

(37) Вижъ страницѣ 32, още и въ други не издадени писма.

ше юна-та ревность на Бурмова съ съ старческѣ-тѣ опытность на Костовича : единъ-тѣ съ прилѣжаніе-то си и съ вліаніе-то надъ ученицы-тѣ, а другий-тѣ съ добро-то си докарваніе и съ вліаніе-то си надъ по-първы-тѣ отъ жители-тѣ щѣхъ да поддържатъ единство-то на гражданы-тѣ и успѣхъ-тѣ на учебны-тѣ заведенія.

Таквось бѣше желаніе-то на всички комай Габровцы, и не можемъ каза че по-друго е желаялъ и Г. Бурмовъ, или че е былъ противенъ на това ; имаше обаче друго едно нѣщо което трѣбаше да стане по-напрѣдъ за да улесни и да осъществи това общо желаніе, и то бѣ прѣобразование-то и привезданіе-то на училище-то въ по-систиматическый редъ : а това всички не ра бирахъ и не осѣщахъ, и тѣзи даже които го разбирахъ и осѣщахъ не оцѣнявахъ го както трѣба, или не имъ ся виждаше толкось необходимо и не бързахъ да стане. И това затрудняв ше Г. Бурмова да го прѣдложи и да го приведе въ изпълненіе, но не и да го не желеае и да не прѣдготвя и улеснява приеманіе-то му. Така вървѣхъ и ся мѣтахъ тѣзи работы деветъ мѣсеца, отъ идваніе-то на Г. Бурмова до испытаніе-то. И тогазы чакъ Г. Бурмовъ насърченъ отъ съизволеніе-то на нѣколцина и спомаганъ отъ доктора В. Берона, който бѣ нарочно повыканъ за испытаніе-то, прѣдложи и прѣдприе да приведе въ изпълненіе това прѣобразование, на което кажи че всички ся убѣдихъ изнай-напрѣдъ и всички пріехъ и одобрихъ, и така училища-та ся наредихъ по программѣ-тѣ коѣто по горѣ видѣхмы.

Но малкы нѣкои неспоразумѣнія, или излишна-та ревность на нѣкои лица въ тѣзи работы направихъ това, че туй нѣщо зе единъ съвсѣмъ другъ пѣтъ и възима слѣдствія съвсѣмъ противны отъ онѣзи които ся чакахъ. Едно несправедливо и не добръ обмыслено съобщеніе за училищѣ-тѣ наредъ и за учители-тѣ, което ся появи по това врѣме въ вѣстници-тѣ, може бы и безъ знаніе-то на Г. Бурмова, всели недовѣріе между учители-тѣ, тикви гы въ не нужны и ничтожны разисканія и най-лошо-то тури въ подозрѣніе туй свято прѣдприятіе — прѣобразование-то

на училища-та, и даде повод на нѣкои отъ членове-тѣ на общинѣ-тѣ да мислятъ че то е прѣдприето съ цѣль противнѣ на тѣхвы-тѣ желанія, за това и не ся забавихъ да обнаружатъ перасположеніе-то си къмъ него. Но Г. Бурмовъ увѣренъ въ правдинѣ-тѣ на прѣдприятіе-то и въ чистотѣ-тѣ на намѣреніе-то си не устѣжаваше прѣдъ тѣзи прѣчки, та и неможаше и не трѣбаше да устѣжи.

Отъ другѣ странѣ млада една партія не търпѣлива да земе да ся мѣси въ справѣ-тѣ на общественны-тѣ работы, отъ доброжеланіе или отъ честолюбіе, зела бѣ да дава връхъ и тихомълкомъ да обсежда дѣла-та на членове-тѣ въ училищно-то настоятелство, — членове въ сѣщото врѣме и на общинѣ-тѣ и вѣятелны въ справѣ-тѣ на градскы-тѣ работы. При това положеніе на работы-тѣ, послѣдователи-тѣ на речениѣ-тѣ партиѣ зехъ да зематъ странѣ на Бурмова и заслонваны задъ чистѣ-тѣ неговѣ цѣль да гонятъ своѣ-тѣ, които до колкото можаше да ся разбере не бѣше друга во пусто-то кълбо на чорбаджиѣка, сирѣчь вліаніе-то въ градскы-тѣ справы: вліаніе за което мисляхъ тѣ че происича отъ справѣ-тѣ на училищны-тѣ работы и за това чрѣзъ този пътъ ся домогвахъ до него. Въ чисто-то желаніе за наредѣ-тѣ на училище-то подмѣсихъ ся нечисты стремленія за разбъркваніе на градъ-тѣ, съ една рѣчь училищны-тѣ дѣла ся обърнахъ на градскы партиѣ; а това още повече озлоби тѣзи които управяхъ до сега градскы-тѣ и училищны-тѣ работы, и за всичко това като считахъ виновникъ Г. Бурмова, дигнахъ благоволеніе-то си отъ него: и макаръ че му не противодѣйствувахъ нѣщо явно, но прѣстаняхъ да го поддържатъ прѣдъ общо-то мнѣніе и не защищавахъ прѣдприятіе-то му както трѣбаше, оставихъ го да ся бори самичакъ съ прѣдразсѣдкы-тѣ на нѣкои които като искахъ да учатъ дѣца-та си грѣкы, настоявахъ при Г. Костовича да остане като частенъ учитель. Г. Костовичъ далечъ отъ да сподѣля тѣхно-то мнѣніе и да пристане на желаніе-то имъ, рѣшилъ ся бѣ и обявилъ още, че ще остави Габрово и приготвяше ся за Цариградъ; но въ очакваніе-то на нѣкои нужды нему работы изъ Букурещъ, той бѣ принуденъ

да остане още три, четири мѣсяца въ Габрово. Това негово о-
чакваніе съблазни природно недовѣрчивый-тъ и петърпѣливый-
тъ Бурмова, тѣй що въ ревность-тъ за право-то си дѣло той
прѣскочи границы-тъ на умѣренность-тъ и на приличіе-то и
по неопытность, увлеченъ на слѣдъ партіи-тъ съставенъ около
него, отстапи отъ чистый-тъ подвигъ на добронамѣренно-то
си прѣдпріятіе и станъ нейно орждіе въ прѣслѣдуваніе на лич-
ности, на което първа жертва бѣ неговъ-тъ благодѣтель и у-
читель Г. Костовичъ, въ лице-то на когото новосъставенна-та
партія поборяваше вліяніе-то на старъ-тъ, извѣстна подъ име
чорбалжійскъ, партія. Костовичъ станъ прѣдметъ на незаслуже-
ны нападенія и устно и печатно, и тѣзи конто сѣдяхъ по-бла-
горазумно и поддържахъ изначала мнѣніе-то за взаимно служе-
ніе на Бурмова и Костовича нападахъ ся и тѣ подъ разны
другы причины, и едни отъ тѣхъ по свѣрливо честолюбіе прѣд-
почетохъ да теглятъ рѣкъ да ся не мѣсятъ въ училищны-тъ
работы, а други за поддържаніе на вліяніе-то си, та може бы и
по длъжность споредъ мнѣніе-то си за добро-то на училище-то,
налягахъ да си останжтъ работы-тъ тѣй както си сж были до
сега, осаждахъ намѣренія-та на Бурмова и отъ своіхъ странъ
нападахъ и тѣ на него. Двѣ-тъ страны, веднѣжъ като зехъ за
докаченіе едни противъ други частны-тъ си старанія за успѣхъ-
тъ на училища-та, споредъ както всяка по възглядъ-тъ си за по-
добрѣ виждаше, и раздвояваны отъ възникналъ-тъ партіи, не
приближихъ вече да дойджтъ въ споразумѣніе за единодушно
дѣйствіе по слѣдувахъ да вървятъ всяка на възъ една странъ,
и едни други да ся обвиняватъ. Приверженицы-тъ на старый-
тъ порядокъ прѣрѣкавахъ Бурмова като егойстъ и партизанинтъ,
и макаръ да знаяхъ че като къмъ възпитаникъ на Априлова тѣ
бѣхъ подъ условія и не можахъ да постѣпятъ съ него както си
щатъ, но като ся имахъ за силны въ Габрово и довѣрнены
прѣдъ Директоры-тъ въ Одессъ, не кряхъ неблаговоленіе-то
си къмъ него. Отъ своіхъ странъ той ся обѣрижъ къмъ послѣдни-
тъ съ оплакванія и доношенія противу нѣкои отъ членове-тъ на
общинъ-тъ и на училищно-то настоятелство. Писма-та му ако

Кам

и не злонамѣренны, но не толкозь и чисты отъ пристрастіе, и даже прѣдметны въ нѣкои обвиненія, (38) дадохъ първый-тъ сигналъ за охулваніе-то на Габровскѣ-тѣ общинѣ, и заматихъ разстройство-то на Габровско-то училище.

Честити бѣхъ първы-тѣ попечители че не доживѣхъ до тѣзи деніе да видятъ начало-то на тѣзи смутни и послѣдовавшие-то отъ тѣхъ растройство на общинѣ-тѣ Габровскѣ и опаданіе-то на училище-то, но злочесты бѣхъ Габровскы-тѣ младежи и само-то училище че тѣ заминахъ по-рано отъ това врѣме когато съ опытъ-тъ си, съ познаваніе-то на жители-тѣ и съ вліяніе-то си между тѣхъ можахъ негли да запрѣдварятъ тѣзи злочестины. Априловъ както рѣкохмы прѣстави ся на 2 Октом. 1847. Слѣдъ Него прѣстави ся и Николай С. Палаузовъ на 1853 Іулія 1 и вмѣсто него останъ душеприкащикъ на покойны-тѣ и Директоръ на Габровско-то училище сынъ му Константинъ П. Палаузовъ. Най-подиръ на скоро слѣдъ него прѣстави ся и Матѣей Миловановъ 1859 като по прѣдварително-то желаніе на Габровскѣ-тѣ общинѣ пазначи на свое мѣсто Николая Х. Палаузова.

Млады-тѣ намѣстници на тѣзи заслужены мжжіе, ако и да не устѣпвахъ на прѣдшественицы-тѣ си въ ревность-тѣ за успѣхъ-тъ на училище-то въ Габрово, но като по-млады и началны още въ тѣзи службѣ, още и като не познавахъ толкозь добръ мѣсто-то и жители-тѣ, при този новъ ходъ който зехъ работы-тѣ въ Габрово, записваны отъ разны противоположны извѣстія, недоумѣвахъ ся кому да вѣрувать и кого да слушать, и н.й-послѣ, както всякой на тѣхно мѣсто бѣ сторилъ дадохъ вѣрѣ на оплакванія-та и доношенія-та на Г. Бурмова, който разумѣва ся и по-често и по-обстоятелственно имъ пишеше и отъ всякъ странѣ заслужваше по-голѣмо довѣріе.

(38) Ако дойде до нѣкога врѣме да ся печата взаимнописаніе-то между Габрово и Одессѣ по училищны-тѣ дѣла, ще ся обясятъ много работы прѣтължуваны днесъ и ще свидѣтельствува най добръ за духъ-тъ и направленіе-то на тѣзи които сѣ ся мѣсли въ тѣзи работы, за сега ный оставямы затворенъ този листъ.

Но и тъй пакъ тѣ твърдѣ бл горазумно постѣпихъ и не прибрѣзахъ да направятъ нѣкои докочителны бѣлѣжки, въ надеждѣ обаче на тѣхно-то участіе въ мнѣніе-то на Бурмова, заслонена-та задъ него партія ся осилуваше и отъ день на день ставаше по-дерзка и по-взискателна : и макаръ че Г. Костовичъ рано още щомъ си свърши работъ-тѣ съ Букурещъ остави Габрово, възроденны-тѣ неспоразумнїи ся не отпихвахъ и вѣленїя-та противъ по-силны-тѣ и по-влїятелны-тѣ хора земахъ по-широки размѣры ; партизаны-тѣ подъ видъ че защищаватъ Бурмова поддържахъ свои-тѣ стремленїи и нещадяхъ нищо за да постигнѣтъ цѣль-тѣ си. За да заподозратъ общинѣ-тѣ и да вѣрѣтъ недовѣріе къмъ училищно-то настоятелство тѣ пуцахъ разны измыслены приказки и, тѣхъ ужъ да съборятъ и свалятъ, подкѣпавахъ бѣдущность-тѣ на училище-то; защото ся прѣснахъ мѣлвы таквызи, при които всякой, който не знаеше истинно-то положенїе на работы-тѣ, отъ чуванїе съставяше си неблагопрїятно мнѣніе за управленїе-то на Габровскѣ-тѣ общинѣ, и Габровско-то училище губеше много въ добро-то мнѣніе на съотечественници-тѣ по вѣтъ.

За да запрѣвари ужъ тѣзи лоши послѣдствїя училищно-то настоятелство слѣдъ тринадесять годишно управленїе на училищны-тѣ работы даде си оставкѣ-тѣ и настани ся ново настоятелство.

Членове-тѣ на това ново настоятелство, челоуѣцы инакъ достопочтенны и крайно родолюбивы, макаръ и да признахъ исполѣ невинность-тѣ и заслугы-тѣ на първо-то настоятелство, но въ начало като принадлежащи на оппозиціѣ-тѣ при всичко-то си добро сѣрдце не прѣдпрїехъ, та и неможахъ види ся да оставяютъ теченїе-то на работы-тѣ отъ увлеченїе-то на понапрѣжны-тѣ побужденїя. Страсти-тѣ бѣхъ въ разгаръ-тѣ си и желанїе-то за униженїе на досегашче-то настоятелство и въобще на всички по-влїятелны лица прѣвъзможваше желанїе-то за нарежданїе-то на училище-то и първо-то ся слѣдуваше подѣлѣтелно отъ колкото второ-то. тѣи що въ усилїя-та за това тѣ увлякохъ най-послѣ и новы-тѣ Директоры. Нѣколко пи-

сма съ праведны но безврѣменны вече забълѣжаваня, отправены отъ тѣхъ до общинѣ-тѣ и училищно-то настоятелство, дадохъ по-голямъ крылъ на младѣ-тѣ партіѣ и направихъ това, щото по-дѣятелны-тѣ и по-опытны-тѣ членове отъ общинѣ-тѣ и отъ настоятелство-то съвсѣмъ истинѣхъ и напуснѣхъ ся за всякога отъ училищны-тѣ расправы; когато тѣ бѣхъ по-способны хора да държатъ работы-тѣ въ порядкъ, едно по вліяніе-то си друго по състояніе-то си. А и това бѣше едно отъ лошы-тѣ слѣдствія, които докарахъ тѣзи ничтожны съперничества; защото у насъ да не зематъ никакво участіе въ общы-тѣ работы по-първы-тѣ хора е равносилно съ да противудѣйствувать на усилія-та на други-тѣ за всяко добро и общеполезно дѣло.

Но както и да е, додѣто Г. Бурмовъ оставаше като учитель въ Габрово около него млада-та партія ся държеше и училищны-тѣ работы, при всичкы-тѣ на вѣнъ неприятны слухове, вжтрѣ въ Габрово отивахъ колко годѣ добрѣ. Ново-то настоятелство съ одобреніе-то на всичкы-тѣ граждане введе прѣзъ годинѣ 1859 обычай-тѣ да ходятъ въ празничны дни по визиты да бержтъ волнѣ помощь за училище-то, което изначало даваше единъ добъръ доходъ за училищнѣ-тѣ касѣ.

На 10-й Юнія прѣзъ тѣзи годинѣ даде си оставкѣ-тѣ учитель Никыфоръ П. Константиновъ и на негово мѣсто ся не тури другъ учитель.

На 1-й Юлія станѣ второ-то годишно испытаніе при Бурмова, което не бѣше наистинѣ ни толкозъ шумно ни толкозъ блистателно колкото първо-то, по причинѣ на недосѣдяваніе-то на мнозина отъ ученицы-тѣ, но пакъ заслужва да ся помяне понеже, освѣнъ дѣто не даде поводъ за новы нѣкои неустройства помогнѣ и за едно поутихваніе на раздоры-тѣ и надежды-тѣ на по-благоразумны-тѣ и доброжелателны-тѣ хора за едно сближаваніе на двѣ-тѣ партіи бѣхъ зели да ся възраждатъ, когато нечаянно почти и ненадѣйно си даде оставкѣ-тѣ и Г. Бурмовъ 3. Февр. 1860-тѣ годинѣ.

Колкото и да имаше хора неблагоприятны отъ поведеніе-то на Бурмова, защото ся мысляхъ обидены, за честь на Габровчены

трѣба да кажемъ че никой не желаяше излѣзваніе-то му за да ся не разстрои училище-то, тѣ все не вѣрвахъ че ще ги остави; и когато вече той ся приготвяше да трѣгне почти цѣль градъ ся събра въ дворъ-тѣ на училище-то да го моли да ги не оставя, и мнозина отъ по първы-тѣ хора качихъ ся на коніе-тѣ си да го испроведягъ ужь а съ намѣреніе да го придумватъ пакъ и дано го развѣрнѣтъ да ся отбие на Новъ-тѣ-махлъ, родинъ-тѣ си и да остане пакъ, но твърдъ въ намѣреніе-то си Бурмовъ не послуша никого и заминаъ за Цариградъ. (39)

Незнаймы истинны-тѣ причины кои-то побудихъ Г. Бурмова да напусне Габрово, когато, можемъ да кажемъ че, той тѣржествуваше надъ противници тѣ си, и не е тука да издирямы дали е по добро за народа и за самага него дѣто отиде въ Цариградъ; но не можемъ да не заблѣжимъ че за Габровско-то училище негово-то напушаніе бѣше твърдѣ ухрабно и възима послѣдицы твърдѣ печалны. Защото не само дѣца-та загубихъ но и Габровска-та община зе едно черно име поради което училище-то много изгуби; а най главно-то че започенжтый-тѣ отъ него подвигъ за общо-то добро много послужи на другы, които за частенъ интересъ приструвахъ ся че вѣрватъ въ неговъ-тѣ пжть, и подѣ мантикъ-тѣ на неговъ-тѣ общественикъ дѣятелнѣсть подмжкнѣхъ ся другы ниски души, които работяхъ за каприци-тѣ си а не за общъ ползъ, и на които изобличеніе-то бѣше толкози мжчно колкото напушаніе-то на Г. Бурмова оставаше и остава необяснено. Тѣ ся браняхъ съ негово-то напушаніе и всякой като имаше него прѣдъ очи лесно ся убѣждаваше на тѣхны-тѣ доношенія и не ся подвояваше да възложи всичкѣ-тѣ отвѣтственность за негово-то удаленіе на Габровскѣ-тѣ общинъ и просто на Габровскы-тѣ чорбаджии, и за това извѣнъ Габрово всичка-та повинность на неуредицы-тѣ на Габровскы-

(39) По отличны между ученицы-тѣ на Г. Бурмова ся показяхъ: Иванчо Хр. Манафъ, Иванъ Хр. Борме, Николай Т. Рашеевъ, Спиридонъ И. Стомоняковъ, Ив. П. Златинъ, Димчо Ив. Султановъ, Ив. П. Христовъ, Ив. Н. Гюзеловъ и дрг.

тѣ училища ся отдавахъ на тѣхъ, което, както видѣхъ читатели-тѣ, не е право.

Но също не е право и това дѣто вжтрѣ въ Габрово непріятели-тѣ на Г. Бурмова искахъ и искатъ да стоварятъ на него-вж повинность това побъркване : ужъ че отъ негово-то идване на сетиѣ ся закачили тѣзи неуредицы, че той по неуживчивый си характеръ и по личны страсти въвелъ раздоръ между учители-тѣ, обидѣлъ нѣкои отъ по първы-тѣ и по вліятелны-тѣ хора и съ това навлякалъ на себе си тѣхно-то неблаговоленіе, хвърлилъ първы-тѣ сѣмена на раздоръ между гражданы-тѣ, и най послѣ, воденъ отъ корыстолюбіе, за слава и по-голѣмъ платкъ, оставилъ училище то и станѣлъ причинж на негово-то разстройство. А за да оправдае тѣзи си непростителнж постѣпки зель да обвинява тогось и оногось отъ членове-тѣ на общинж-тж и съ това посѣялъ недоувѣріе между попечители-тѣ въ Одессж и общинж-тж въ Габрово и станѣлъ причинж да ся прѣснжтъ неблагоприятны слухове и да ся похули Габровско-то училище.

Не смы были отъ пріятели-тѣ на Г. Бурмова, но тамъ дѣто ся изискува строга истинна, и дѣто яя ни ся валага по длѣжности кѣмъ общо-то добро, никога, никоя страсть не ще прѣобладае надъ истиннж-тж както и никой страхъ и никой хатжръ не ще ны занѣми да ѣж не исповѣдамы; и ный казувамы, че тѣзи обвиненія противу Г. Бурмова сж прѣтоварены, и колкото на лице да ся вижда нѣщо правдоподобно на това, въ същность не е така. Не отказвамы че нѣкои работы не сж станжли по това врѣме така както гы казувать, но казвамы че Г. Бурмовъ не е нарочно сторилъ това, нито е прѣдумьсленно дѣйствуваъ съ таквжзъ нѣкаквж цѣль; и зло-то което е станжло не е станжло ни отъ него ни чрѣзъ него, но всичко ся породило и прорасте отъ други въикашны, съвсѣмъ независящи отъ него причины.

Споредъ както ный смы забѣлжжили, всичка-та повинность, всичка-та кривица за тѣзи бѣрקותи лежи въ духъ-тѣ на врѣме-то и въ неотразимо-то стеченіе на обстоятелства-та; не е лесно да ся бори челоувѣкъ противъ прѣдрасудкы-тѣ на вѣкъ-тѣ. Не Бурмовъ но неспоразумѣніе-то, или по-ясно да кажемъ

парти-тѣ сѣ кривы. А таквызъ партии между чорбаджи и еснафы или простой народъ, борба подобна нѣкакъ на опѣзи между патрици-тѣ и плеbei-тѣ, въ това врѣме, слѣдъ Крымскѣ-тѣ войнѣ, бѣше ся повдигнѣла комай на всякѣдѣ въ наше-то отечество, и на всякѣдѣ почти тя ся свѣрши въ ущербѣ на училища-та и на учителя-тѣ, които въ тѣзи обстоятелства намѣрвахъ ся между чукъ-тѣ и наковалнѣк-тѣ и свѣршахъ тѣи: или безчестно изгонваны да поглѣщатъ мѣлкомъ слзы-тѣ на огорченіе-то си, или, гордо прѣзирающе ниско-то мщеніе на просты-тѣ, напушахъ мѣста-та си и ставахъ прѣдметъ на безсилиж-тѣ злобѣ на свои-тѣ прѣслѣдователи-порицатели.

Ный ся твѣрдѣ прострѣхмы върху събытія-та на това врѣме, по то е зашто виждахмы необходимы изложенны-тѣ подробности за объясненіе на теченіе-то на работы-тѣ и за поправленіе на кривы-тѣ мѣвня, които во вредъ на училище-то сѣ ся съставили; или може още и за напрѣдъ да ся съставятъ по невѣрны-тѣ слухове прѣсканы гдѣ по незнаніе гдѣ по прѣтълкованіе и страсть, а често и по нечистѣ цѣль. Сега свѣршама.

Прѣди още да напусне Бурмовъ, нужда-та на отоманскый языкъ, невведенъ на часъ-тѣ споредъ програмѣ-тѣ, принуди нѣкои отъ гражданы-тѣ да проводятъ дѣца-та си въ Пловдивъ за да ся учатъ турскы, което, пѣтемъ да кажемъ, станѣ и то една отъ много-то причины за неудоволствіе между нѣкои отъ гражданы-тѣ и Г. Бурмова; но въ сѣщо-то врѣме станѣ пакъ и причина за да ся побърза да ся въведе пакъ прѣкъснѣто-то прѣподаваніе на турскый языкъ, за коѣто цѣль ся и призова Мехмедъ Ефенди отъ Карлово, единъ отъ най добры-тѣ и опыты-тѣ учителя за турскый языкъ.

Слѣдъ заминуваніе-то на Г. Бурмова за Цариградъ училище-то останѣ да ся управлява отъ учителя Генка, по-първы-тѣ и по-достойны-тѣ отъ ученицы-тѣ напуснѣхъ училище-то и ся распіяхъ. Само при Мехмедъ Ефенди ся задържѣхъ още нѣкои частно за изученіе на Османскый языкъ, а общо главно-то училище бѣше въ застои, както можаше всякой да заблѣжи отъ станѣлы-тѣ прѣзъ тѣзи години испытанія.

За да запълнят колко годъ недостатъкътъ отъ единъ главенъ учитель Габровчени-тъ прибавихъ на учителя Генка и Г. Николая Стефанова, (1861 Апр. 23). Отъ негово-то прибавяне ако и да не ся улучши прѣподаваніе-то на науки-тъ, языкоученіе-то обаче ся осили; негова-та способность въ прѣподаваніе-то на языцы-тъ французскій и италіанскій, и пужда-та отъ тѣзи два языка въ това врѣме по наши-тъ страны, поради идваніе-то на италіенцы-тъ, направи това да ся събрахъ въ училище-то изново ученицы възрастны, и не само отъ Габрово но и отъ околны-тъ градове и села; (40) но както рекохмы само за языкоученіе, прѣподаваніе-то на науки-тъ ся получши само слѣдъ пристигваніе-то на Г-на Христовича.

Г-нъ Илія Христовичъ пріе управление-то на учебны-тъ заведенія въ Габрово прѣзъ Априлія на 1862. Той ся не показа да е ни толкозь способенъ ни толкозь ревностенъ за успѣхъ-тъ на ученицы-тъ като Г-на Бурмова, но бѣше повече славолубивъ отъ него и лукавъ. Залови и той отъ тамъ ужъ за управѣ-тъ на училища-та, но както слѣдствія-та показахъ не толкозь отъ желаніе за благосостояніе-то имъ, колко-то за постигваніе на честолюбивы-тъ си замыслы: да докара работа-та щото отъ него да зависи всичко и въ Габрово че и въ Одессѣ. Цѣль-та му не бѣше ни чиста ни благородна, но той дѣйствоваше хитро и успѣваше въ намѣреніе-то си. Безъ да ся простирамы да расправамы подробно за срѣдства-та съ които ся служаше той и сплетки-тъ които употрѣби за постигваніе на цѣль-тъ си, ще изложимъ само извършенно-то по негово побужденіе, вдѣхнувеніе и съдѣйствіе.

Първо-то слѣдствіе на неговы-тъ дѣйствія бѣше изважданіе-го на Цвѣтка Недова отъ учителскѣ службѣ, съ явно условіе за да си остане ужъ само като писарь на училищны-тъ работы а сж-

(40) Отъ ученицы-тъ които ся отличихъ въ языкоученіе-то при него сж: Ив. Хр. Хесапчи, Атанасъ С. Кехлибаровъ, Іоакымъ И. Држце, Цанко Хр. Дюзъ, Рачо Миховъ, Іосю Сейкювъ, Тотю К. Корнажъ и отъ Сивлѣво Георгы Спиридоновъ и Стефанъ Христовъ

щинскы за по лесно тръчнованіе и отъ тѣзи службѣ като изми-
шна; и то не за друго, но защото по мнѣніе-то на Г-на Хри-то-
вича той бѣше за него въ домогваніе-то му една прѣчка, поради
довѣріе-го коего имахъ къмъ него Директоры-тѣ въ Одесскъ,
основавано на многогодишенъ опытъ що сѣ имали по управ-
леніе-то на училищны-тѣ дѣла съ него. Христовичъ дѣйствуваше
за да покруса това довѣріе на Директоры-тѣ, да ослаби вліяніе-то
му въ Габрово, да отстрани съвсѣмъ и него и всички други отъ
вмѣшательство-то въ училищны-тѣ дѣла за да самовластвува
и единоначалствува во всичко той. И тѣй слѣдъ 24 годишно учи-
тельствованіе и ревностно слугуваніе на Габровско-то училище,
интригы-тѣ на Г-на Христовича и страсти-тѣ на нѣкои закорен-
нѣли въ злож-тѣ си партизаны, които оставахъ още отъ прѣ-
дишны-тѣ партіи, отчуждихъ тогось человекъ — Цвѣтка Недева
отъ училище-то на което той отъ мекы ноктіе бѣше посвятилъ
живогъ-тѣ си; и въ старость, въ неблагоприятны обстоятелства
оставихъ го отхвърленъ и безпомощенъ. (41)

(41) За честь на Габрово тая черна постѣпка на неблагодарность
ся искупува съ съ свѣтло-то дѣло на нѣколко отъ млади-тѣ гра-
ждане, което намѣрвамы въ едно писмо испратено до Директоры-
тѣ въ Одесскъ. Това писмо е живъ протестъ противу неправеднѣ-
тѣ постѣпкѣ на нѣкои отъ съгражданы-тѣ къмъ тогось человекъ и
необоримо доказателство на това което ный въ кратцѣ казахмы
по-горѣ за него. Ный помѣстямы тука цѣло това писмо както си
е съ приложеніе-то и на подписы-тѣ, къмъ които не можемъ да
скрѣмъ уваженіе-то си и да не исповѣдамы, че мѣсто което е от-
вѣдило младежи съ таквызь възвишены чувства и благородны мы-
сли не може да не чака едиъ по-добрѣ будущность въ управле-
то на общественны-тѣ си работы.

За Одесса

Господа Попечители на Габровско-то училище!

“Тези дни надѣвамы ся да е дошелъ или да дойде въ градъ-тѣ
ви единый нашъ съотечественникъ или повече отъ съотечественникъ,
единый отъ бивши-тѣ учители на име Г-нъ Цвѣтко Недевъ, който
порѣди дълговѣщно-то си даскалуваніе, не ще ви произведе го-

На мѣсто-то на Цвѣтка Недева за взаименъ учитель за пръвъ пѣть настанихъ Василия Михова. Това станъ още пръвъ пролѣтъ-тъ на 1862 год. Пръвъ лѣто-то побѣгнаъ уч. Николай Стефановъ, а пръвъ есень-тъ си даде оставкѣ-тъ и уч. Генко и на негово мѣсто поставихъ Петка П. Мустаковъ.

лъмъ трудъ, за да си го припомните. Като помянуваме за него, наше-то намѣреніе не е, нито да го коримъ, нито да го хвалимъ за нещо; но като това ся пише единствено отъ момче-та млади и ученици, а поради това, не принадлежащи ни къ негови-тъ пріятели, въ което ся сумнѣвами, ни къмъ негови-тъ неприатели, които за негово нещастіе, вѣрвами чи ся намѣрватъ; Ний сме намѣрени, да кажемъ чиста истина безъ никое пристрастіе.

Не знаимъ, какво мнѣніе имате за този чоловѣкъ и какво приеманіе ще имѣри сега у вази, особено, като ся боимъ, чи сте прѣдупрѣдени не въ негова полза; но каквото и да бжде ваше-то за него мненіе лошо или добро, този чоловѣкъ е много заслужилъ на отечество-то си; за съжаленіе обаче, чи негови-тъ съотечественици далечъ отъ да уцѣнятъ колко годѣ и да наградятъ заслуги-тъ му, тѣ на противъ много несправедливо ся отнесох, нѣкой си даже дерзнаха (което е по скѣрно), да го клеветѣтъ и да го очернятъ съ най черни бои прѣдъ лица-та ви. Да го извадятъ отъ училище-то и отъ сѣкоя длѣжностъ нему доступна, за да не може да си добыва насущий-тъ хлѣбъ, бѣше пѣрвий-тъ плодъ на тѣхна-та неправда; зми гдѣ остана 24 годишно-то му въ училище-то слугуваніе? Доволно дълго время на истича-та въ което той е можалъ на каква-то проста работа и да ся былъ заловилъ, шѣлъ е да състави състояніе-то си баремъ умѣренно. Но желаніе за напѣрѣданіе на училища-та и общи полза го е зиковела тѣй яко у тѣзи длѣжностъ 24 години, што то той не е намѣрилъ свободна минута да ся погрижи за свой-та частна работѣ. Двайсетъ и четири години единъ простъ солдатинъ като слугува, пакъ не ще му откажѣтъ една пенсія каква да е, но той още ся лишава и отъ прѣведна-та си и съ трудъ изработена платѣ, дѣто му долженствува училище-то.

Жално е на истина-та, тѣй лошаво да ся награждатъ заслуги-тъ, и какво съревнованіе може да почувствува чоловѣкъ за об-

Но при лоши-тъ слѣдствія отъ стремленія-та на Г. Христовича трѣба да кажемъ и добро-то което произлѣзе отъ тѣхъ. Макаръ че работа-та бѣше приготвена отъ обстоятел-

що-то добро и за напрѣдваніе на училища-та тука, когато гледа до каква крайность ся докарва този, който ся рѣши да служи на обща работа, какво-то на пр. Г-нъ Цвѣтко, Бѣдній! Той ни деня ни нощъ не е преставаъ да ся труди, когато работа-та ся касае за училищна или общественна полза. Това дѣла а не сухи думи го подтвърдяватъ, и никой не може да го отрече.

Да посрѣшни странни и учени хора, рекумендувани до Габр. Общинж, да ги рѣзведе по училища-та и другадѣ, да ги угости, да остави у тѣхъ добро впечатленіе за общинж-тж, това е било нему придадено и той го е съ радость вършалъ.

Да пише цѣла нощъ общи писма, цѣль денъ да ги разнася и при това да умолява и да убѣдява челоуѣци, на които общественна-та полза е отъ послѣдни-тъ имъ грижи, за да ги подписватъ, това е било пакъ негова длъжность и той съ радость го е свършвалъ.

Не ще прѣувеличимъ, ако кажимъ, че долговрѣмянно-то му безбрачіе не е било друго нещо освѣнь чиста цѣль, за да може свободно да слугува на училище-то и община-та, не помянуваме, че той и днесъ при растроено-то состояніе ся отличава съ готовность, да жертвува за всѣко добро и за каква-то да е обща работа, той е пѣрвій да принесе помоща си, вещь, която многократно сме забѣдежили. Но за нещастіе колкото той са е старалъ съ уголѣмяваніе на заслуги-тъ си да обжрни любовь-та и вниманіе-го на тукашни-тъ; толкова на противъ той са е видѣлъ оставень и онеправдованъ. Часть отъ челоуѣци не совсѣмъ добри, часть отъ противни стеченія на обстоятелства-та, които сж го довели до голѣмъ крайность при всичка-та му цѣломудренность и спистливость и да ли не тжзи крайность го е накарала да остави на врѣме отечество-то си!

Увѣрени сме добре, чи той много ще ся наскърби, ако ся научи за това наше писмо, но той ще ни опрости заради искренность-та, защото не е въ наша власть, да умѣлимъ неща, които ги изискува истинна-та; тѣй като бывши нѣкога негови ученици,

ства-та и озрѣла отъ духъ-тъ на врѣме-то, но пакъ като слѣдствие на негова-тъ дѣй-твѣя трѣба да припишемъ ный и съ-единение-то на всички-тъ частни училища въ Габрово съ централно-то. Чрътъ едно общо съгласително писмо (41) отъ всички граждани частны-гѣ училища ся подчинихъ подъ управление-то на общо-то главно училище по учебнѣхъ часть, още и въ земаніе-то и даване-то подъ едно епитропство и отъ едниъ касѣ, на който ся овързахъ да помагатъ и черковны-гѣ касы. (42)

И колко още добрини можалъ бы да направи на отечество-

ній ся съгледѣмаи побудени повече отъ длѣжность ученическа, нежели отъ благодареніе.

На конецъ, признавамъ го, чи колкото и да ся силимъ, наше-то перо весьма слабо ще ви изрази чувствованія-та, които е произвелъ въ насъ негова патриотизамъ и за това като ви молимъ, любезны съотечественници! да бждитенисходителни къмъ нашата послѣвка, въ сѣщо-то время ви молимъ да са покажете тоже и къмъ него, и дано съ више-та великодушна помощь да го извадите отъ това критическо положеніе, послѣ което ный и той ще ви бждемъ вѣчно признателни.

Прѣмного Вы благодаримъ и сме глубоко почитающіи
младенцы.

Габрово 1863 Августъ 12—

Н. Н. Султановъ

Димчо Ив. Султановъ

Георги Р. Цанковъ

Ст. П. Цоневъ

Я. С. Арнаудовъ

Андрея Христо Хесалчиевъ

Колчо Христо Кѣневъ

Христо Петковъ Манафъ

Ив. Христо Манафъ

Цоню Якимовъ

П. П. Това което взехме го подтвърждаваме за истинно и съ подписи-гѣ си, за да можете сами да повѣрите ако има нѣкой да възразяватъ.

(41) Копіе отъ това съгласително писмо искахмы отъ учители-гѣ и отъ бывши-гѣ епитропы но не ни ся даде.

(42) Това помаганіе трая само една година и то церкви-гѣ св. Богородица и св. Троица дадохъ по 2000 гр. а св. Іоаннъ 1500, послѣ и три-гѣ прѣсъкожъ обѣщаніе-то си.

то си Г. Христовичъ съ искусно-то и ловко-то си обхождане съ свои-тъ съотечественици, ако обща-та ползъ бѣше поближкъ на сърце-то му отъ неговъ-тъ частя-тъ. Но за злѣ честь егоизмъ-тъ прѣобладаваше въ сърце-то на тогезъ мъжа и дѣйстви-та му небѣхъ направлены освѣтъ къмъ задоволеніе на едно необяснимо властолюбіе, отъ което на ново ся породихъ писки и ничтожны съперничества между граждани-тъ, отъ една страна по първы-тъ или чорбаджи-тъ и отъ другъ еснафы-тъ ловко подущаваны отъ него.

Но пакъ трѣба да повторимъ че додѣ бѣше Г. Христовичъ самъ, по характера си и по умѣніе-то да затѣйва работы-тъ тѣй що да пуца водъ-тъ подъ сѣно-то, той дѣйствуваше прѣдпазливо и вардеше да не идватъ работы-тъ до явентъ разрывъ. Но щомъ дойде Игнатъ Ивановъ (1863 Дек.) момкъ високомѣренъ, строптивъ и крайно любомятеженъ, той дигна явно прѣпорецъ-тъ на борбъ-тъ противу чорбаджи-тъ, въ който увлече и Христовича да дѣйствува явно и опрометчиво; на тѣхъ ся присоедини и Сава Илиевъ който также дойде (1864 Ок. 26), и по желаніе-то на Одескы-тъ попечители ся прие и той за учитель въ Габровско-то училище.

Жално наистинъ що трима-та тѣзи учены момцы, въспитанници Априловы, за които Габровско-то училище толкозь иждивенія направи да ги изучи, и които съ толкозь нетърпѣніе ся чакахъ и толкозь добръ ся приехъ, не рачихъ да разбержтъ посланіето си но ся увлякохъ въ домогванія съвсѣмъ чужды за званіе-то имъ. Въмѣсто да останжтъ на попрището дружно да ся зематъ да служатъ на отечество-то си за успѣхъ-тъ на училища-та и за образованіе-то на юношество-то, тѣ ся заловихъ на борбъ за вліяніе, за первенство и за карезы да вадятъ. Съюзены помежду си и наговорены да дѣйствувать съгласно и тримата (43) тѣ дру-

(43) И трима-та казувамы защото наистинъ и трима-та дѣйствувахъ, но строга-та истина изискува отъ насъ да отдѣлимъ отъ първы-тъ двама-та Г-на С. Илиева, комуто ни по нравъ-тъ ни по характеръ-тъ бѣ това, но той ся намѣри по положеніе-то си вилетенъ въ

го и не правяхъ освѣтъ да подкладатъ простой народъ противъ по-първы-тъ граждане и да го дразнятъ съ разны навѣты противу тѣхъ; а за най голѣмъ заслугъ че направили на отечеството си имахъ това дѣто сполучихъ да повлекътъ подиръ си нѣколко и да ги ожесточатъ. Сиѣны-тъ при Бурмова ся подновихъ, но сега тѣ бѣхъ много по-буйны, много по-безразсѣдны защото имахъ на чело хора които работяхъ за всичко друго само за добро-то на училища-та не още по-злонамѣренны защото не бѣхъ порождение на обстоятелства-та, нити слѣдствие на други нѣкои иепрѣдвиденны и не запрѣварены случаи, но чисто тѣхно рѣководѣіе, производъ на тѣхны-тъ интригы. Каквы не сплетны и величїя, каквы не ухыщренїя не употрѣбихъ и каквы не подущенїя къмъ народа не направихъ, та и до какво нравственнo униженїе не дойдохъ само и само да постигнѣтъ цѣль-тъ си, която съвсѣмъ не бѣше обща-та полза и напрѣдѣкъ-тъ на училища-та.

Жестока наистинѣ обязанность, като искашь да кажешь право-то, да говоришь и да пишешь работы неприятны, още и въ очи-тъ на тѣзи които сѣ ги вършили и ги вършатъ и които хыляды причины могатъ да тѣрсятъ за да ся оправдаѣтъ и хыляды още да наднадятъ и лѣжи да измыслятъ за да изопачатъ истиннѣ-тъ и да стоварятъ грѣхъ-тъ на другыго, или и на тогoзъ който говори истиннѣ-тъ за да искарать него кривъ а себе си правы. Но ный вѣрны на намѣренїе-то си — да бѣдемъ полезны, не ся ни обращамы къмъ това, което уличенна-та неправда и изобличенна-та злоба може въ ядъ-тъ си да изрига противу насъ, и като осѣщамы себе си по-горѣ отъ всички хулы и укoры никога не ще затаимъ святѣ-тъ истиннѣ. Ный не щемъ да знаемъ отъ тѣзи безосновны прѣрѣкванїя, на които смы были и може бы пакъ да станемъ прѣдметъ; защото смы увѣрены, че и сега има доста хора да знаѣтъ всичко това какъ е было и какъ е станало: а и никога

това движенїе и принуденъ неволно да държи съ тѣхъ; а за право иначе и не можаше като нѣмаше онова нравственнo влїяніе за да ги отвърне.

не ще липсать отъ свѣтъ-тъ хоръ благоразумны копто да сждятъ безпристрастно и да търсятъ и да намѣрятъ право-то.

При всичко че въ тѣхно-то лице Габровско-то училище ся считаше че има трима образованны учители, но отъ 1863 год. до вторъ-тъ половинъ на 1866 Габровскы-тъ училища не сж виждали друго освѣтъ твърдѣ дългы ваканци, честы-честы затваряния, едно постоянно кѣняние за нареждане никога не сждвано, почти никакъвъ успѣхъ освѣтъ съ вънкашно нѣкое надыхваніе що надыхахъ и заразихъ нѣколко млади за своіж имъ и общъ повредж. (44)

Скъпо и много скъпо станж на Габров ко-то училище тѣхно-то учителствованіе. Мѣчно и твърдѣ мѣчно могохъ Габровцы да ся избавятъ както отъ тѣхъ тѣи и отъ посяяны-тъ отъ тѣхъ раздоры за да можтъ свободно и единодушно да пристѣпятъ въ нареждане на училища-та си.

Ный можахмы всичко това що въ общы думы изрѣкохмы за поведєніе-то на горѣреченны-тъ дѣйцы и още повече да кажемъ; не отъ себе си, но като оставяхмы да говорятъ самы-тъ фактове. Но за по добръ намѣривамы да закроемъ за сега мрачны-тъ страници на тѣзи бесполезны рвенія и гибелны дѣйствія, както и на тѣжовны-тъ ний слѣдствия, за да отворимъ по скоро свѣтлы-тъ страници на този періодъ който настанж на Габровско-то училище слѣдъ удалечєніе-то на трима-та тѣ и учители.

Съ искренны-тъ свѣты и съ неутомимы-тъ старанія и дѣйствія на училищны-тъ попечители въ Одессж Габровскы-тъ училища не пострадахъ отъ изваждане-то на тѣзи учители, но даже ся управихъ пакъ. Тѣ испратихъ въ Габрово за учителъ първо Михаила Караспасова и наскоро слѣдъ него и Димитра Енчева, копто и наредихъ училища-та и започєныхъ прѣданіе-то. Смутители-тъ исчезнахъ, вълненіе-то прѣстанъ, миръ-тъ и тишина-

(44) Като тѣхвы ученицы можтъ до нейдѣ да ся сматрятъ Димитръ Маноловъ, Христо Кѣичовъ Мърхорѣ, Юакымъ И. Дрѣце и Калчо Илиєвъ.

та ся въдворихъ въ Габрово и граждани-тѣ, млади и стары, еснафы и чорбаджии си дадохъ рѣкъ и съгласно и единодушно избрахъ ново училищно Пастоятелство одобрено отъ всички и упълномощено както показва слѣдующе-то направено въ този случай писмо.

УЧИЛИЩНА ОБЩИНА !

Члѣнови-те на училищна-та Община.

Цошъ Йоновъ

Христо Гждювъ

Иванчо Хр. Манафъ

Станчо П. Циновъ

Марко К. Табакъ

Слоянъ Хр. Продановъ

Христо Сейкиовъ

Иванчо Вжмковъ

Никола Рачковъ

Станчо Гешовъ

“Долуподписани-те всички и согласно избирами за напрѣдъ (за 1867 год.) за училища-та си *Община* отъ 10. спр. десять члѣнове, които и помянувамы по-горѣ именовано. Тѣзи община която ще си избере отъ помежду си трима епитропи частно за училищни-тѣ смѣтки на доходите и расходите, ся задѣлжава въ растоянiе на една цѣла година да послужи нескрѣпно и вѣрно на училища-та ни и съ свѣршока на година-та ще има длѣжностъ да придаде счетъ както на доходите и расходите училищни също и за уснѣха тѣхень.

Затова прочее я упълномощаии въ распорѣжданiя-та и, както за благо намѣри за уснѣха и напрѣдока училищни и съ промѣнуванiе-то на учители-тѣ и съ наемванiе-то на други и съ нова-та нарѣда която намѣри нужно да направи въ училища-та, съ една рѣчь никой отъ ванъ не ще можи да ѝ ся мѣси въ нищо и сама тя ще има непосредственно сношенiе съ епитропство-то Одесско и Букурешко.

Тука ся исклучаватъ само двѣ лица Г-нъ Димитрій Еиновъ и Г-нъ Михаилъ Караспасовъ, които ще останатъ за тѣзи цѣла година непромѣними или догдѣ ся споразумѣе училищна-та Община съ Одесско-то епитропство за тѣхно-то промѣнуванiе.

А за увѣренiе давами на ракъ-та на горепоменути-те ли-

ца настояще-то си свидѣтельство подтвърдено съ наши-те подписи и съ училищніятъ печатъ.”

1867 год. Іаннуар. 1-вѣй Габрово

(М. П.)

(Писмо-то е подтвърдено съ 37 подписа отъ по-първы-тѣ гражданы и на пълномощны-тѣ отъ осемь еснафа.)

Избираніе-то и назначеніе-то на тѣзи членове да съставятъ училищно Настоятелство или Община както сж го тѣ нарекли. Упълномощваніе-то имъ да дѣйствувать независимо за наредж-тж на училища-та, показва най добръ духъ-тж и расположе-ніе-то на Габровчаны-тѣ въобще, и желаніе-то имъ за устрой-ство-то и успѣхъ-тж на училища-та, когато нѣма между тѣхъ хора строптивы, които за частны интересы или каприци да сѣжтъ между тѣхъ раздоры и да ги повдигатъ едни срѣшу други.

Колкото за избраны-тѣ лица, до колкото ги нѣй познаваме, открито можемъ да кажемъ, че по искреннъ и по добръ изборъ не можаше ся направи. Освѣтъ това дѣто че между тѣхъ има лица които разбиратъ и отъ наукъ, но и всичкы сж въодуше-вены отъ ревность и желаніе за образованіе-то на съотече-ственницы-тѣ си, а най главно-то е че тѣ не сж отъ нады-ханы-тѣ и не сж заразены отъ проказж-тж на партіи-тѣ. И както видѣхмы въ едно тѣхно до вѣстникъ-тж ни съобщеніе, тѣ публично исповѣдуватъ че училища-та имъ страдали отъ безум-ство-то на каприци-тѣ, които не водятъ на добро и, че разстрои-ство-то на училища-та оставили добръ урокъ въ сърца-та имъ. Това признаніе показва явно че тѣ сж вече въ пѣть-тж на съзнаніе-то и дава ни да вѣруваме че сѣсны подобны на минжлы-тѣ не ще ся подновятъ вече въ Габрово.

Нѣй помѣстямы цѣло тука това тѣхно съобщеніе, което сви-дѣтельствува най добръ за чувства-та отъ които ся тѣ въоду-шевяватъ, както и за старанія-та които сж тѣ положили къмъ изпълненіе на възложеннж-тж връзь тѣхъ длжжность. Съобще-ніе-то е отъ 28-й Марта 1867.

“Отъ минѣлъ-тъ годишъ училища-та ни ся бѣхъ разстроили, за което получихмы справедливъ укоръ, както отъ вѣстницы-тъ, тѣй и отъ чуждестранцы-тъ, които по нѣкога дохождахъ и посѣщавахъ училища-та.

Нѣма да ся вдаваме тукъ въ объясненія: кои бѣхъ причины-тъ, гдѣто училища-та ни тѣй злѣ пострадахъ? Сами ще забѣлѣжимъ, че разстройство-то имъ остави добръ урокъ въ сѣрца-та ни, и не дай Боже! да ся случя туй и за напредъ, защото сега явно видимъ каквы сж лоши слѣдствія-та, които произлазятъ огъ безумство-то на каприциѣ-тъ.

Сега вече, когато училища-та ни изново пакъ ся наредихъ, избра ся съ одобрение-то на всички-тъ ни граждане и новъ общинъ отъ десять члена. Макаръ тая наредбъ и да е извършена още прѣди нѣколко мѣсяца, нъ разны обстоятелства ны заставихъ да не обадимъ до сега радость-тъ си чрѣзъ вѣстникъ-тъ ви.

Учители-тъ ни Д. Енчовъ, М. Караспасовъ и В. Христовъ. мѣжѣ най способны по учебнъ часть показватъ голѣмо стараніе въ дѣло-то на званіе-то си, а съ благородно-то и примѣрно-то си поведеніе спечелили сж любовь-тъ и благоволеніе-то на всички-тъ ни съграждане.

Нѣма да ся хвалимъ, тукъ че училища-та ни сж добръ наредѣны и че по възможности ся стараемъ да бждятъ наредѣ-тъ на Главно-то училище отъ оныя, кои сжществуватъ въ по добры-тъ Главны народны училища въ другы-тъ земи. Ный оставямы врѣмя-то да покаже до колко съотвѣтствуютъ сегашни-тъ училищны наредбы на наши-тъ нужды, а наедно и онова: оправдали ли смы святы-тъ надѣжды които народъ-тъ ни справедливо чака отъ насъ.

Тукъ ще ви забѣлѣжимъ още, че и Дѣвическо-то ни училище ся наредѣно, и че и тамъ прѣподаваніе-то си върви редовно; и споредъ множество-то на дѣвойкы-тъ, които желаютъ да ся учятъ, ный съ радость отвѣрямы и друго училище първоначално за по малкы-тъ. (45)

Дай Боже! щото и по другы-тъ мѣста изъ отечество-то ни въ

(45) За учителькѣ на дѣвойкы-тъ сж частани пакъ Г-жа Зиновія, като способна и опытна за това званіе. Въ стремленія-та си да прѣобразятъ всичко издѣно преждѣвши-тъ учители много подѣйствувахъ за удаленіе-то ѣ на 1863, като бѣхъ ѣж замѣнили съ сѣтца Неофита Георгіева, и послѣ бѣхъ отдѣлили два класса отъ по-силны-тъ на които ходяхъ сами да прѣдаватъ нѣкои учебны прѣдметы.

свѣтло-то царуваніе на Августѣйшійтъ ни Царь, Султанъ Абдуль Азиса Хана, да ся нарѣдять Българскы-тъ училища найдобрѣ; и да ся оставятъ на странѣ рѣдкы-тъ вече каприціи, защото слѣдемъ да увѣримъ, тѣ не водять къмъ добро.

Надѣваме ся, прѣзъ Іуліа кога стане испытаніе-то, да вы съобщимъ правила-та и програмъ-тъ, съ които съ нарѣдены днесъ училищата ни, а също и успѣхы-тъ, които чакамы.”—

Членове на училищнѣ-тъ общинѣ.

И за право, грижи-тъ на Господа членове отъ училищнѣ-тъ общинѣ и старанія-та имъ за нарѣдка на училища-та съ примѣрны, при всички-тъ мѣчны и усилны за тѣхъ обстоятелства, тѣ не само за едно какво да е поддържаніе на училищата ся грижатъ но и за улучшение-то имъ полагають голѣмо стараніе. Освѣтъ отвраніе-то на още едно приуготовително училище за дѣвойкы-тъ, тѣ снабдихъ мѣшкы-тъ училища и съ учитель за турскый языкъ—Михаиль Радославовъ. И когато независящы отъ тѣхъ обстоятелства тука прѣди нѣколко мѣсеца изискахъ напущеніе-то на Г. Карачасова, тѣ не ся забавихъ да потърсятъ другы на мѣсто-то му и тогазы само останѣхъ спокойны когато ся увѣрихъ за скорошно-то пристигваніе на Г. Іосифа Ковачова.

Наистинѣ родолюбиво-то Настоятелство ся показа ревностно въ изпълненіе на свои-тъ длѣжности, и голѣмо желаніе показа за нарѣдка на училища-та, но то ся намѣрва днесъ въ голѣмѣ оскудность за необходимы-тъ срѣдства въ постигваніе на намѣренія-та си. Само отъ Габрово срѣдства-та съ недостаточны и за тѣхъ е твърдѣ тѣжко да убѣлятъ съгражданы-тъ си на по-голѣмы жертвы; а отъ възъ спомаганія-та не слѣдувать исправно и то ги много затруднява. Явно, че послѣ толкозы и таквызы междуособицы и рвенія между гражданы-тъ въ Габрово, и тѣзи неприятны слухове що ся разнесохъ по възъ и охладихъ и нѣй горѣщи-тъ за добро-то на отечество-то имъ сърца, за членове-тъ на това Настоятелство не е твърдѣ лесно, да въворятъ тѣи скоро любовь и съгласіе между гражданы-тъ и да имъ вдѣхнѣтъ необходимѣ-тъ за общото добро ревность; не е

твърдѣ лесно за тѣхъ да сгрѣжтъ охладиѣлы-тѣ сърца на вѣншны-тѣ доброжелатели; а безъ едно-то и друго-то ще бжде твърдѣ мъчно да отидатъ по нататакъ въ добры-тѣ си намѣренія, и даже по нататашно-то поддържаніе на училища-та за сега е въ прѣмѣждіе. Но нека ся не отчайвать, нека покажѣтъ необходимо-то при таквызъ случаи твърдодушіе да по тѣрпятъ, и малко по силнѣ волижъ да дѣйствовать — бѣлѣзы отъ които ный вече забѣлѣжихмы у тѣхъ — и нека бждѣтъ увѣрены че тѣ ще постигнѣтъ желаема-тѣ цѣль и Габрово ще бжде тѣмъ задължено за прѣдударваніе на Габровскы-тѣ училища отъ съвершено разореніе; досегашни-тѣ имъ успія на това отгорѣ съживявать уже довѣріе-то на всички къмъ тѣхъ.

За допълненіе на прѣдидущы-тѣ частны изложенія и забѣлѣжванія върху ходѣ-тѣ на Габровско-то училище и за едно поудовлетворително объясненіе на произшествія-та въ училищны-тѣ дѣла прѣзъ послѣдне-то десятилѣтіе, необходимо е едно общо пригледваніе върху положеніе-то на работы-тѣ и до колкото е възможно точно опрѣдленіе на отношенія-та между учителя-тѣ и кметове-тѣ на градскы-тѣ общины. Това щемъ и да направиль ный само въ нѣколко думы, като ся привардямы да бждемъ строго безпристрастны по желаніе-то си за да бждимъ полезны изобщо безъ да обиждамы нѣкого лично.

Наши-тѣ по-първы хора или *чорбаджии-тъ* ни не сж като простой народъ че да ги убѣдишь и да ги поведешъ на кждѣто ищешь; тѣ сж, можемъ да кажемъ, разглезены повече отъ колкото неучены. Тѣ сж тѣй обржгнѣли да погледвать отъ лошж-тѣ странжъ всяко нѣщо косто бы имъ ся прѣдложило за добрѣ, и при нѣкои практическы опытности въ мѣстный животъ що иматъ, като ся виждатъ по-горни отъ неопытность-тѣ на учителя-тѣ и въобще на учены-тѣ хора, зели сж едно мнѣніе че тѣхный умъ стига по-добрѣ. За туй на учены-тѣ гледатъ като на хора по-долни отъ себе си, и отъ това не само не ся покорявать на

свѣты-тѣ имъ, но даже и прѣзиратъ ги, като искатъ каквото става да става по тѣхному. Тѣ никога не търпятъ противурѣчіе нито обсъждане на дѣла-та си даже отъ равны-тѣ си, а не отъ хора които по тѣхно-то мнѣніе сж длжны да ся не показватъ прѣдъ тѣхъ че и тѣ знайтъ и разбиратъ нѣщо, и които искатъ тѣ като други-тѣ да выкатъ “тѣй чорбаджи, ты знаешь.” Това сж послѣдицы на неученіе-то, на своеволны-тѣ имъ до нынѣ дѣйствія, на лошій-тѣ духъ вдѣхнѣтъ тѣмъ отъ Гръцко-то духовенство да прѣзиратъ учены-тѣ и да не даватъ вѣрж на думы-тѣ имъ, и на лошій-тѣ примѣръ, който сж дали прѣдшественницы-тѣ наши учители, като сж были принудены да имъ работлѣпствуватъ и да не щадятъ прѣдъ тѣхъ таманъ-тѣ на хваленіе-то. Сегашни-тѣ учители като не могатъ, и като не трѣба да правятъ това, тѣ не сж добры за чорбаджиство-то, и чорбаджиитѣ не прѣставатъ отъ да осжждатъ поведеніе-то имъ, и да сочатъ и да похваляватъ поведеніе-то на онѣзи учители които сж примали да ги ласкайтъ.

Това тѣй казано прѣдставлява само чорбаджиитѣ виновны въ неуспѣхъ-тѣ на наши-тѣ общественны работы; но не сж само тѣ кривы, има трескы за дѣланіе и у наши-тѣ побратимы учители. Като дойджтъ въ Българіѣж, тѣ сѣкашь че иджтъ въ еднѣ завоеваннѣ земѣж, дѣто искатъ да самовластуватъ и да управляватъ всичко по едны отвлеченны идеи, идеи които лесно ся добыватъ отъ безразборнѣ начитаншость, но не ся приспособяватъ тѣй лесно на всяко мѣсто, а най вече тамъ дѣто не е приготовено отъ по-напрѣдъ което трѣба. Тѣ не гледатъ състояніе-то и положеніе-то на народа и не съдятъ по него на какво е способенъ, ами турятъ себе си вмѣсто народъ-тѣ и искатъ отъ него да върши туй, за което виждатъ себе си способны да вършатъ, и да го вършатъ еще тѣй както тѣ искатъ; а не смѣтатъ на разстояніе-то въ което ся намѣрватъ едны-тѣ отъ други-тѣ отъ къмъ развитіе-то. Тѣ не гледатъ да ся върше това което може и както може, съ едно възмѣжно къмъ по-добрѣ направленіе, но гледатъ на това което искатъ и както го искатъ; а не го не сж сполучили ни най силны-тѣ Монарсы на свѣтъ-тѣ а

не таквизь едни като насъ чудны и дивны даскалетины. Таквизи сж въобще на всякъдѣ по Българіѣ отношенія-та на чорбаджии-тѣ и на учители-тѣ, и това бърка немалко въ успѣхъ-тъ на общественны-тѣ ни работы, че и на учебны-тѣ ни заведенія е спѣнка голѣма.

Колкото за чорбаджии-тѣ ній не земамы на себе си да ги учимъ, защото на гърбавый-тъ само гробъ-тъ му управа гърбицъ-тъ; но колкото за учители-тѣ ще земемъ смѣлость да имъ направимъ нѣкои забѣлжванія, а именно тѣзи: Като станжтъ учители на това врѣме и въ таквозь мѣсто каквото е наше-то отечество, най първо тѣ трѣба да ся откажатъ отъ да завладѣютъ досегашни-тѣ водители на народа т. е. чорбаджии-тѣ и да ги подчинятъ на мысли-тѣ си и да ги накаратъ да одобряватъ тѣхны-тѣ прѣдпріятія, намѣренія и поведенія; а да обѣрнжтъ всичко-то си вниманіе и да посвятятъ себе си на прѣобразование-то, и, тѣй да речемъ, на възсозданіе-то на млады-тѣ, които сж способни да приимать, и които сж прѣдадени тѣмъ. И пакъ, безъ да ся противятъ лично на тѣхны-тѣ чорбаджійскы идеи, но разумно да ги отклоняватъ; — не да ся подчинятъ на тѣхно-то вліяніе и да ги ласкажтъ, но да имъ иматъ *хатѣръ-тъ* и почестъ-тъ за да не даватъ причинъ да имъ прѣпятствувать тѣ въ прѣобразование-то на млады-тѣ. До колкото опытъ-тъ ны е научилъ, необразованны-тѣ хора можешъ по-добрѣ да ги приклонишь на мнѣніе-то си и да ги прикарашь да извършатъ това което е за общъ ползъ, ако ся показувашъ до нѣйдѣ снисходителенъ къмъ тѣхны-тѣ мысли, ако ся показувашъ че приближавашъ повече къмъ точкъ-тъ на тѣхно-то зрѣніе и употрѣбавашъ тѣхный похватъ на работы-тѣ, като имъ давашъ направленіе каквото го изискува цѣль-тъ къмъ общъ-тъ ползъ: — върхъ таквизи хора прихѣртъ дѣйствува повече отъ колкото голы-тѣ думы и напрѣгнжты-тѣ усилія.

Слѣдъ тѣзи общы мысли за чорбаджии-тѣ и за учители-тѣ ній ся вращамы пакъ на Габровско-то училище, за да кажемъ за него частно кое има еще да прѣче на успѣхъ-тъ му.

Въ успѣхъ-тъ на Габровскы-тѣ учебны заведенія, както смы

могли да забължимъ ний, бърка още и това, дѣто че зависятъ, нека кажемъ, по управленіе-то си отъ дѣѣ мѣста, и отъ Одесско-то попечителство и отъ Габровскѣ-тѣ общинѣ. Въ други-тѣ училища, които ся управляватъ само отъ тукашни-тѣ прѣсѣдници чорбаджиѣ иде тѣѣ що, или чорбаджиѣ-тѣ подчиняватъ учители-тѣ на вліяніе-то си и ги каратъ да играѣтъ както имъ свирятъ, или учители-тѣ съ докарваніе-то си завладѣватъ сѣрца-та на по-вліятелны-тѣ хора и ги водятъ ако не въ всичко, а то въ нѣкои работы на добръ. Въ Габрово не е тѣѣ.

При всичко-то доказано доброжеланіе и ученолюбіе на жители-тѣ Габровцы, спомоществованія-та извънъ, които толкозъ рано зехъ да имъ идѣтъ (46) и завѣщанія-та които имъ дадохъ и оздравихъ толкозъ надежды не останѣхъ безъ вліяніе на тѣхъ, и то вліяніе споредъ мѣсто-то и обстоятелства-та и споредъ степенъ-тѣ на развитіе-то въ наше-то отечество не можаше да има всякога добры слѣдствія. При много-то добрины, тѣ докарвахъ и много злочестины, една отъ които е и тая за коѣто ще говоримъ, — отношеніе-то между учители-тѣ и чорбаджиѣ-тѣ.

И първо-то което е главна-та причина на тѣзи явленія въ управленіе-то на Габровско-то училище е тая, че въ надеждѣ на спомоществованія, Габровцы отивахъ все по-высоко въ наредѣ-тѣ на училища-та си, а често бывахъ и принудены да поставятъ тѣѣ за настаненіе на въспитанницы-тѣ въ отечество-то имъ и това ги докарваше въ утѣсненія, по слѣдствіе на които тѣ бывахъ по-унуждены за външнѣ-тѣ помощъ а слѣдователно и по зависими отъ външны-тѣ. Но това което извика непосредственно-то намѣсваніе на Одесско-то попечителство въ управленіе на училища-та, бѣше неспогажданіе-то на въспитанницы-тѣ съ Общинѣ-тѣ или именно съ по-първы-тѣ гражданае, по слѣдствіе на което и едни-тѣ и други-тѣ ся отнасяхъ до него, обвиняюще

(46) Още на 1835 първы-тѣ директоры отъ свои-тѣ приношенія плащахъ на Отца Неофита Р. и послѣ ся поддържахъ колко-годѣ отъ приходи-тѣ на пожертвованнѣ-тѣ отъ Г. Юфчевъ воденичѣ, и отъ доходъ-тѣ на изброденны-тѣ 10,000 додѣто ний послѣ отъ 1850 ся управи редовно помаганіе.

ся едни други. Попечители-тъ въ Одесѣ при всичко-то си доброжелателство, като нѣмахъ прѣдъ очи теченіе-то на работы-тъ, отъ таквыя противоположны едни на други извѣстія които получавахъ, колебаяхъ ся и често бывахъ принуждены да ся отправятъ и къмъ едни-тъ и на други-тъ съсь съвѣты и даже погажденія, това което дразнеше и едни-тъ и други-тъ, додѣто най послѣ дадохъ по-голѣмо довѣріе на възпитаницы-тъ като на хора учены и за които мисляхъ че общественна-та полза ще бѣде по-близка на сърце-то имъ, и споредъ тѣхны-тъ оплакванія и желанія като помагахъ за поддържаніе-то имъ провъзгласихъ ги самостоятелни и независими отъ общинъ-тъ.

Но за жалость тая безцѣнна дарба паднѣ въ лоши рѣцѣ, възпитаницы-тъ които бѣхъ честиты да ги слѣтя това прѣимущество не умѣихъ да ся воспользуютъ отъ него. Тѣ злоупотреѣвихъ тѣзи свободѣ, оставихъ на странѣ общѣ-тъ полза и грижи тѣ за успѣхъ-тъ на училища-та и излѣзохъ вѣнъ отъ кругъ-тъ си, като ся увлякохъ да служатъ на каприци-тъ си, по слѣдствие на което и изгубихъ скоро това прѣимущество като ся намѣрихъ принудены попечители-тъ да ги подчинятъ пакъ на общинъ-тъ, но и това не помогнѣ. Незадоволствія-та, распри-тъ и раздоры-тъ ся не прѣсяквахъ.

А какво е было стремленіе-то на възпитаницы-тъ и какво имахъ тѣ съ чорбаджіи-тъ и какво искахъ отъ тѣхъ? Ето въпросъ който ный много пѣти смы си задавали и не смы могли да си го обяснимъ освѣнъ тѣй :

Извѣстно е че възпитаницы-тъ сѣ подчинены на условія да исплащатъ иждивеннѣ-тъ сумѣ при възпитаніе-то имъ. При голѣмѣ-тъ жадность за учене, свойственнѣ на млади-тъ когато сѣ наченѣли да вкусватъ пѣрвы-тъ плодове на наукѣ-тъ, всякой охотно ся подчинява на тѣзи условія, даже и по-тежки да бѣдяхъ; но слѣдъ свършеніе-то на науки-тъ, като ся напомнятъ за условія-та, тутакси незадоволство замѣнява чувство-то на признателность къмъ благодѣтели-тъ имъ. Мысль-та че тѣ не сѣ толкозь свободны, а още че сѣ обрѣменены съ дългъ, който трѣба да плащатъ прѣдстава имъ несносно положеніе-то имъ :

придайте сега на това и не толкозь вѣжливо-то и нещедро-то докарваніе на Общинѣ-тѣ, или на чорбаджи-тѣ копто всякога управляватъ общинѣ-тѣ, къмъ тѣхъ при цѣненіе-то имъ и послѣ въ поведеніе-то имъ, и вы ще имате вече зазрѣяль зародышь на будущи незадоволства и непрѣкъсваны раздоры.

Безъ да зематъ въ вниманіе че това настроеніе на чорбаджи-тѣ е слѣдствіе на неразбираніе-то имъ и на тѣй научваніе-то имъ, още и на положеніе-то имъ — когато отъ едниѣ странѣ скудость на доходы-тѣ, отъ другѣ изобиліе на въспитанницы-тѣ и нуждѣ за настаненіе-то и поддържаніе-то имъ гы принуждава да ся вскъпяватъ — и най послѣ безъ да зематъ ни най малко повинность на себе си за подчиненіе-то имъ на условія и отвѣтственность за издѣлженіе-то имъ; но, като приписватъ всичко това само на неблаговоленіе и даже на страсть отъ странѣ на чорбаджи-тѣ, считатъ ся вече онеправданы отъ къмъ условія-та и обидены отъ къмъ чорбаджи-тѣ. Тѣ иматъ прѣдъ очи това само, че сѣ задѣлжены да останѣтъ въ Габрово и да плащатъ дългъ и то отъ цѣнѣ непълнѣ, когато си мыслятъ, че ако бѣхъ свободны да идѣтъ на друго мѣсто и по-свободны можахъ да бѣдѣтъ и по-голѣмѣ цѣнѣ да зематъ; а това естествоно още отъ първыи часть гы туряше въ недобро расположеніе и къмъ званіе-то имъ и къмъ по-първы-тѣ гражданы, като да сѣ само тѣ причина на всичко това. Отъ това слѣдува че тѣ земахъ спрямо тѣхъ едно таквозъ поведеніе щото или да гы насилѣтъ да повышатъ заплатѣ-тѣ имъ за да ся исплатѣтъ по-скоро, или да гы накаратъ да гы испѣдятъ, или да гы обвинѣтъ прѣдъ свѣтъ-тѣ че нищо по лошо нѣма отъ Габровскы-тѣ чорбаджи, че не можѣтъ да ся теглятъ; тѣи що или като гы испѣдятъ или като самы напуснѣтъ, тѣ да бѣдѣтъ оправданы прѣдъ общо-то мнѣніе, а училище-то да загуби правдины-тѣ си да търси това що има отъ тѣхъ да зема. Таквозъ поне бѣше мнѣніе-то и поведеніе-то на послѣднитѣ отъ въспитанницы-тѣ, което тѣ и не крѣяхъ.

За подтвърденіе на това що привождамы служи още и знайно-то мирно живуваніе на Габровскѣ-тѣ общинѣ съ всички другы учители и повтаряніе-то на тѣзи сѣбны само при при-

сѣтствіе-то на възпитатници въ Габровско-то училище. Горкитѣ граждане за да не станѣтъ причинѣ да ся изгубятъ иждивенны-тѣ на възпитаніе-то имъ пары, да не обидятъ директоры-тѣ въ Одессѣ и да ся не засрамятъ прѣдъ свѣтъ-тѣ, тѣрпѣли сѣ и старали сѣ ся да имъ угодятъ, да ги задоволятъ, но кой ще задоволи незадоволен-тѣ? Въспитанници-тѣ като гледахъ тѣхно-то ненаеманіе да ги испѣждятъ, спрямо тѣрпѣніе-то имъ показвахъ по-голъмо ожесточеніе. —

Ако не сме излъганы, ный искамы да кажемъ че тая е всичката причина на вси тѣ *giorgium* и *patardii* които на послѣдне станѣхъ между учители-тѣ възпитанници и чорбаджиитѣ въ Габрово, и които толкозь възвълнувахъ граждани-тѣ и направихъ да усърнѣтъ всички които желаѣтъ напрѣдѣтъ-тѣ на училища-та.

Сега ни остава да кажемъ нѣщо върху прѣснѣжы-тѣ мѣлвы и по вѣнъ както и въ Габрово, че ужъ община-та Габровска е нерадива и че нѣкои отъ членове-тѣ на тѣзи общинѣ гледатъ само да ядѣтъ, и всичко отъ вѣнъ чакали и отъ себе си нищо не давали а само искали да заповѣдватъ и да ся каратъ. Това не само тѣй сме го слушали отъ други но и сами бѣхмы на тозъ умъ прѣди да имамы случай-тѣ да видимъ и да ся увѣримъ въ противно-то; но сега можемъ безъ обиненіе да кажемъ че тѣзи укору за Габровскѣ-тѣ общинѣ сѣ неправедны. Защото има очевидны доказателства че Габровчени-тѣ въобще сѣ ученолюбивы и при състояніе-то си не свидливы за поддържаніе на училища-та. Има примѣры дѣто Габровчени-тѣ и безъ вѣншны помощи и по-много учители сѣ държѣли и пары отъ себе си сѣ плащали повече отъ всяко друго мѣсто; и можемъ да кажемъ че не знаемъ никое друго мѣсто, градъ или село въ отечество-то ни да е направило таквызи частны пожъртованія за поддържаніе на училища-та си. Но това което ги е направило да нѣматъ днесъ общъ касъ е здрава-та надежда на вѣншны помощи и отъ това неспияваніе-то имъ да държѣтъ по-малко учители и да тѣрсятъ по-сѣтены, както въобще правятъ други-тѣ

общины по насъ. Но и за това ний не знаемъ ако трѣба да ся осъждатъ или повече да ся похваляватъ. Най подиръ трѣба да забѣлѣжимъ и това че до колкото касъ имали и доходець отъ нежъ съ който да поддържатъ колко-годѣ училища-та си тя напослѣдне ся иждиви въ направѣ-тѣ на ново-то училище и тѣй тѣ останѣхъ съ голы рѣцѣ, а ежегодны-тѣ разноска за поддържаніе на училища-та всяка година почти сѣ повече отъ 30,000 гроша, отъ конто едва ли половина-та сѣ идвали отвънъ и то нередовно и не всякъ годинѣ.

Колкото за изяданіе на общы пары, вѣнъ отъ училище-то не ся поручавамы, но за училищны доходы или притяжанія съ призираніе като дирихмы и распытвахмы можахмы да ся увѣримъ, че никога община-та съвѣкупно или частно лице отъ Габрово не ся е показало дѣто умышленно да иска да повреди общо-то добро, нито има примѣръ — освѣнъ единъ извѣстенъ на всички както и осъденъ отъ всички (47) — да е посегналъ нѣкой да турі рѣкѣ ни на най малко-то нѣщо отъ общы-тѣ имущества, или да е пожелалъ да ся воспользува въ нѣщо отъ доходы-тѣ училищны. Можемъ да туримъ рѣкѣ на сърце и да кажемъ, че освѣнъ поменути-тѣ чорбаджійскы каприціи противъ учители-тѣ, общы на всякъдѣ у насъ, и не великодушно-то имъ обнасяніе съ Ц. Недева, дѣто го оставихъ безъ поддържаніе подиръ толкозь години слугуваніе на училище-то (48), друго нищо достоосъждително не можихмы да забѣлѣжимъ въ поведеніе-то на Габровскѣ-тѣ общинѣ и въ

(47) Видѣ бѣлѣжкѣ 49-тѣ.

(48) Но и този укоръ ще ся отнеме отъ Габровскѣ-тѣ общинѣ ако сѣ точны послѣдни-тѣ ни върху това свѣдѣнія и увѣренія че по прѣдложеніе-то и на по-разумны-тѣ граждане отъ Габровскѣ-тѣ общинѣ, попечители-тѣ въ Одессѣ отъ своѣ странѣ рѣшили и приказватъ още и Букурешко-то настоятелство, както и училищно-то настоятелство въ Габрово, да ся земе въ призьрніе толкозь годишно-то слугуваніе на поменути-тѣ въ Габровско-то училище и да ся не оставя исключенъ но да ся настани пакъ споредъ способности-тѣ си на нѣкожъ училищны работѣ за който да му

общо на Габровчени-тъ и можемъ даже да кажемъ че и самы-тъ партіи, распри и бутни що сж имали гражданы-тъ помежду си, носятъ единъ особенъ характеръ отъ партіи-тъ на други-тъ мѣста и сж едно косвенно доказателство на ученолюбіе-то на жители-тъ; защото не сж ся карали помежду си за друго освѣтъ, по лукавы наущенія, затова че имало нѣкои ужъ, та не желали напрѣдокъ-тъ на училища-та и просвѣщеніе-то на всички; — достозаблѣжительно е че никога затваряніе на училища-та не е ставало отъ странж на гражданы-тъ, кавгы-тъ имъ сж были все за управж-тъ и наредж-тъ за училища-та. До колкото смы заблѣжили, не можемъ ни една отъ появяванны-тъ партіи да обвинимъ въ зло намѣреніе и зло желаніе. Разумѣва ся че дума-та е въобще за населеніе-то и за по-много-то отъ дѣйствующы-тъ лица а не безъ исключеніе, защото е не възможно да нѣма и таквызъ единъ двама които да иматъ лоци мысли и отъ зло сърце да дѣйствовать. Но единъ, двама и трима не съставятъ цѣло и не могатъ да патежатъ въ общій-тъ итогъ та по тѣхъ не може и да ся сѣди за всички злѣ. И ето защо ный смѣло можемъ да кажемъ че Габровцы-тъ въобще сж, колкото за училища-та твърдѣ настоятельны.

Но нека гы не хвалимъ ный, нека гы не оправдаваме, нека оставимъ да говорятъ за тѣхнж-тъ дѣятелность, книга-та на дѣянія-та имъ по тѣзи часть, и копія-та на обширны-тъ тѣхны переписки за добро-то на училище-то и за расправж-тъ на имущества-та му. Нека оставимъ да свидѣтельствува за тѣхнж-тъ исправность счетъ-тъ на училищны-тъ доходы и разходы, които

ся дава една опрѣдѣленна годишна плата въ видѣ на пожизненнж пенсіиж.

Ако това ся тури въ дѣйствіе Габровска-та община не само ще омые отъ себе си пятно-то на непризнателность но ще послужи още и съ това за примѣръ на други-тъ по насъ общины, които не сж още добрѣ освѣстены въ значеніе-то на това дѣяніе, но равнодушно оставятъ тѣзи които имъ сж заслужили на младость да мржтъ отъ гладъ на старость.

прилагамы въ край-тъ на статіѣ-тъ си за увѣреніе на всякого.

Най подирь ще повторѣж да кажѣж пакъ и да свършіж съ увѣреніе-то, че никой интересъ, пикое лично познанство, пріятелство или враждебство не мя е увлѣкло да говорѣж за хатѣръ или съ пристрастіе. Като Българинъ, желаніе-то за общо-то добро на народъ-тъ ни мя е побудило да разгледамъ, да изслѣдувамъ и да изложѣж безпристрастно състояніе-то на тукашно-то учебно заведеніе, толкозь знаменито по прѣдначи-нанія-та си въ възраждане-то на нашъ-тъ писменность; и частно ако могъ, да бждъ полезенъ и въ това като избличъ истинны-тъ причини които пречатъ на успѣхъ-тъ на това заведеніе и като докажъ безосновность-тъ на распрѣснѣты-тъ за Габров-скъ-тъ общинѣ непріятны слухове, толкозь гибелны за него и за въ бждуше. Азъ не жалѣж освѣнь за това, дѣто че нѣмахъ повече свободно врѣме да посвѣтъж на тѣзи работѣ, когато при изобиліе-то на матеріялы-тъ и на редовно държанны-тъ счетовѣ записки и бѣлѣжки при едно по-свободно врѣме можеше да ся състави едно пространно описаніе не бесполезно за обнароду-ваніе. Дано други да извърши това. —

**БЛАГОДѢТЕЛИ, ПОПЕЧИТЕЛИ И НАСТОЯТЕЛИ,
ВЪСПИТАННИЦЫ, СТЯЖАНІЯ И ИМУЩЕСТВА НА
ГАБРОВСКО-ТО УЧИЛИЩЕ.**

І БЛАГОДѢТЕЛИ.

ПРИНОШЕНІЯ ИЗВЪНЪ ГАБРОВО.

Теодосій П. Іовчовъ родомъ отъ Габрово починалъ въ Бу-корещъ около 1831 годъ, завѣщава за училище-то двѣ окна отъ каменскъ-тж воденицъ въ Габрово и въ Букурещъ три дюгени съ одаи отгорѣ за живѣніе. (а)

Василій Е. Априловъ родомъ отъ Габрово, житель Одесскій, починалъ въ Галацъ 1847. На животь отъ 1832 годинъ до 1846 е давалъ всякъ годинъ по 2000 гр. На 1847 за ново-то учи-лище далъ 2500 гр. и освѣнъ различни книги на животь и всич-къ-тж си библиотекъ по смерти завѣщава и всичкый си имоть за Габровско-то училище. (б)

Николай С. Палаузовъ родомъ отъ Габрово, жит. Одесскій, починалъ въ Одессъ 1853 год. 1-ви Іулія, на животь отъ 1832 всяка година е давалъ (в) по гр. 2000

Търновскій Митрополитъ Иларіонъ на 1834 далъ е за у-чилище-то (г) гр. 1500

Іонко Кылифаровъ родомъ отъ Габрово житель Букорешкый починалъ въ Букурещъ 1838 л. завѣщава за училище-то имоть-

си въ Габрово, който ся състоеше отъ къщж, плевнѣ и ограда въ Синкиовицѣ и единъ бустанъ въ Гръпчери-тѣ. (д)

Архимандритъ Гаврилъ родомъ отъ Врацѣ, Игуменъ на Быстричанскій мѣнастыръ въ Влашко печаталъ на свое иждивеніе първы-тѣ чистописанія по Българскы въ полж на Габровско-то училище. (е)

Правителственна-та Касса при минуваніе-то на Н. И. В. Султанъ Махмуда подарява за ученицы-тѣ на Габровско-то училище гр. 300

Иванъ Николаевичъ Денкоглу роденъ въ Софіѣ, житель въ Москвѣ подари за направаніе на училище-то. Въ Габрово 550. руб. асигнаціи — гр. 2750

Захарія Михайловичъ Караспасовъ роденъ въ Самоковѣ, житель Таганрогскій завѣщава да ся дава отъ имотъ-тѣ му всяка година по 100 рубл. доклъ ся дотъкмятъ (ж) руб. 1000

Х. Марія Х. Манойлова (или Х. Кѣнчовица отъ Тръвнж.) родена въ Габрово подари гр. (з) 1500

Насльдицы-тѣ на Г. Кючукова, подаряватъ руб. 665

Търновскій Митрополитъ Неофитъ на 1842 даде за Габровско-то училище (и) гр. 1000

Найденъ Чорбаджи отъ Едрене подари гр. 1000

Петръ И. Вражиловъ роденъ въ Габрово, починжлъ въ Букурещъ 1852 Іаннуарій 30, завѣщава за Габровско-то училище къщж-тѣ си въ Букурещъ, която дава единъ немаловаженъ годишенъ приходъ. (і)

Иванчо Маѣнъ роденъ въ Габрово, починжлъ въ Ибраила около 1849 год. подари златы 20-тацы. 1000

Іеротея Іеромонахъ отъ Соколскій мѣнастыръ въ Габрово завѣща шесть одѣлжителны записа (к) отъ гр. 9340

Петръ Ивановъ Габровецъ въ Букурещъ, завѣща за дѣвическо училище въ Габрово празно мѣсто *за зданіе* (л) и гр. 3500

Василій Петровъ Палаузовъ подари единъ одѣлжителенъ записъ отъ гр. 750

Иванчо Чековъ подари единъ записъ (м) отъ гр. 700

<i>Хаджи Петръ Х. Дечевъ</i> Габровецъ въ Букурещъ, подарилъ (п) гр.	2000
<i>Василія Парчовъ</i> Габровецъ въ 1851 год. подарилъ гр.	730
<i>Илія Драгневъ</i> отъ Бакойцы-тъ подарилъ гр.	1000
<i>Николай Становъ Златарскій</i> , подарилъ отъ бащинъ-тъ си къщъ дѣль-тъ, който сестри-тъ му икупихъ отъ училище-то споредъ писмо-то му за гр.	198
<i>Радювъ Петровъ</i> родомъ Габровецъ жит. Харьковскій подарилъ дѣль-тъ си отъ къщъ-тъ на брата си П. И. Пенкова въ Букурещъ.	
<i>Алдо Силвестрій Пену</i> подарява двѣ къщи съ дюкены въ Букурещъ, който даватъ единъ доста значителенъ годишенъ доходъ. (о)	

ПРИНОШЕНИЯ ИЗЪ ВѢТРЪ ВЪ ГАБРОВО.

Земледавцы-тъ на Неня Великина оставихъ земаніе-то си за да ся не продаде къща-та му но да остане за училище, която е и днесъ ветхо-то училище. (п)

Отъ частны пожертвованія за направеніе на ветхо-то училище събраны гр.

1729

Отъ избродены-тъ черковны пары чрѣзь *Марію Ивановъ* и *Паскаля Коева* (р) гр.

10,000

Каса-та на черк. св. Троица за направъ на дѣвическо училище гр.

5500

Отъ бащы-тъ на дѣца-та за поддържаніе на училище-то събираны частны пожертвованія за заплатъ на учители-тъ отъ 1853 — 1864. (с) гр.

131,075

Каса-та на черквѣ св. Іоанна прѣдт. за направъ на частно-то училище въ лѣкъ-тъ (т) гр.

13,723 1/4

Също тѣй и махалены-тъ отъ срещъ подъ конакъ-тъ направихъ си частно училище на черковище-то Пророкъ *Илія*, като събрахъ пары за направъ-тъ помежду си махленскы поволны спомоществованія и въ займъ (у) гр.

20,488

Поволны спомоществованія за направеніе на ново-то учи- лище (Ф)	36250
Каса-та на черк. св. Троица гр.	2000
Каса-та на черк. св. Богородица	2000
Каса-та на черк. св. Іоаннъ	1500
Отъ визиты събраны за 6. год.	28,241
Отъ согласителны писма и тѣкмежи	12,708

ПРИНОШЕНІЯ ОТЪ КНИГЫ.

1833. Василій Априловъ и Николай С. Палаузовъ. 10 экз. разны книгы записаны подь бѣлѣжкж стр. 10.	
1835. Българскы грам. Отца Неофита Рылскый. экз.	535
Взаимноучителны таблицы. тѣла (х)	40
1836. Единъ глобусъ земень, 6 географическы карты и една Историческа карта — <i>Рѣка врьменъ.</i>	
1838. Всеобщы Исторіи А. Кыпиловскаго. —	76
Христовтин Райна Поповича. экз. —	8
1839. Портреты І. Ш. сняты отъ грамотж-тж на Рылскый мѣ- настырь. экз. —	50
Слав. Грамматики Виноградова. —	4
1840. Разны книгы и другы отъ учит. Игната Стоян. экз. —	66
Заради възрожденіе-то новой Болгарской словесности отъ Букорещъ экз.	10
1843. Отъ Г. Георгія Бусилина Лѣтопись Манасинъ, Шафарика и другы 11 книжки и отъ неговы-тѣ букваря	100
1845. Св. Исторіи и катихизисы пращаны въ разны врьмена и чрѣзъ разны лица отъ Одесскы-тѣ попечители.	3077
Венелиновы портреты. экз.	63
Денници отъ В. Априлова.	31
Бѣлг. книжници по русскы.	14
Бѣлг. книжници по българскы	618
1845. Граммоты отъ В. Априлова. экз.	40

1846. Драмы Велizarія екз.	26
1847. Мысли отъ В. Априлова. екз.	50
1848. Бувваря отъ К. I. Станчовъ Сищовца.	25
Взаимноуч. таблицы отъ 2-рото изданіе тѣла	83
1850. Сокращ. Катихизисъ отъ Думняска Репанова. екз.	100
Ю. И. Венелиновъ отъ Г. Мустакова. томъ	1
Цвѣтъ Милости отъ издателя. екз.	2
2-ри Книжици	900
Грам. на отца Неофита екз.	19
1851. Жизноописанія Ю. И. Венелина екз.	100
1852. Церковны книги. тѣла	4
Жизнописаніе Ю. И. Венелина отъ новы-тѣ попечители въ Одессѣ. екз.	145
1853. Разны книги даръ отъ Г. X. З. Княжескый	170
Слѣсна Кытка даръ отъ П. Р. Славейкова екз.	51
1855. Разны книги даръ отъ Г. Александра Ексарха.	61
1857. Нравоученія за дѣца-та екз.	40
Разны книги екз.	37
Церковны книги за Дѣв. монастырь, тѣло	1
Евангелія да ся раздадѣтъ по церкви-тѣ, екз.	20
1857. Мірозрѣнія части	60
Критически исторіи Венелина.	3
Послѣднія часы И. Н. екз.	3
Христіанское чтеніе даръ отъ К. Н. Палаузова	1
Галерея	6
Вѣкъ Българскаго Царя Симеона	18
Ростиславъ, екз.	1
Славянскы элементы отъ С. Н. Палаузова екз.	1
1859. Книги Показалець екз.	43
Физическы карты отъ Г. Докторъ Берона тѣло	1
1860. Българско-Францускы грамматики даръ отъ Г. Докторъ Василія Берона. екз.	10
1861. Бълг. Грам. Хрулева, даръ отъ Г. Георгя Василупулова	45

II ПОПЕЧИТЕЛИ.

ВЪ ОДЕССѢ.

Василій Априловъ отъ 1832 до 1847.
Николай С. Палаузовъ отъ 1832 до 1853.
Матвѣй Миловановъ отъ 1847 до 1859.
Константинъ Н. Палаузовъ отъ 1853 и днесь.
Николай Х. Палаузовъ отъ 1860 и днесь.
Василій Н. Рашеевъ отъ 1864 и днесь.

ВЪ БУКОРЕЩЪ.

Братія Мустакови Н. Д. и Хр. отъ 1832 до смърти. (ц)
Иванчо Х. Бакаловъ. (отъ 1832) за малко врѣме.
Георгій Василонупловъ Габровецъ като душе приказчикъ на
Петра И. Вражилова — слугува единадесять год.
Петръ Кутевъ Габровецъ настаненъ на това попечителство
отъ 1862 Май 30-ти и днесь.
Христо Георгиевъ Карловецъ и *Георгій Стойчевъ* Габровецъ
имать попеченіе-то надъ дѣдово-то Силвестрово завѣща-
ніе, отъ 1863. год. Іунія 26-ти и днесь. (ч)

ВЪ ГАБРОВО.

Кънчо Г. Сахатчиевъ, слугувалъ нѣколко врѣме отъ начало.
Стойчо Х. Бакловъ, слугувалъ 3. мѣсеца.
Х. Петръ Х. Бакаловъ, слугувалъ 5. години.
Х. Иванъ Манафъ, слугувалъ 1. год.
Столянъ Добрювъ, слугувалъ 5. год и 5 мѣсеца.

Петко Х. И. Манафовъ. *Георгій Д. Хесапчиевъ.*
Х. Пенчо Х. Цачовъ. *(Христо Цанковъ) (49)*
Андрея Д. Хесапчиевъ. —

служихъ 13 годинъ и 10 мѣсяцы.

Христо Х. И. Манафовъ. *Генчо Екимовъ.*
Христо К. Къневъ. *Теодосія Н. Драгановъ.*

служихъ 3 годинъ и 8 мѣсяцы.

Стоянъ Кириловъ. *Андрея Йонковъ.*
Петко Иванчовъ. *Гыко Стойловъ.*
Нено Христовъ. *Димитръ Цветковъ.*
Петко Т. Факиръ. *Тишко Продановъ.*
Аврамъ Гачовъ. —

служихъ 2 годинъ — отъ 1863 до 1865.

Гаврилъ Ганчовъ. *Досю Ганчовъ.*
Стою Пенчовъ. *Недю Христовъ.*
Ненчо Цветковъ. *Симеонъ Начовъ.*
Христо Григорія. *Иванъ Стояновъ.*
Максимъ Генчовъ. *Христо П. Боръ.*
Симеонъ Пенчовъ. *Ботю Георги.*
Радославъ Табакътъ. —

служихъ една година 1865.

Като надзиратели на горне-то настоятелство были сж записаны

Х. Петръ Х. Бакалъ. *Петко Х. И. Манафовъ.*

(49) Въ кодикъ-тъ за рѣшенія-та и дѣянія-та на Габровскъ-тъ общинаж сръшамы слѣдующъ-тъ запискѣ.

“Азъ подписаный-тъ като дойдохъ на 1845 Іунія 14 заради нужды-тъ нарежданія на Габровско-то училище, опрьдѣлихъ ся настоящи-тъ училищны Епитропы съ дозволеніе-то на главно-то Епитропство въ Одессѣ. И понеже единъ ся яви неспренъ и врдителенъ на обща-та полза изглаждамъ го днесъ отъ число-то на Епитропы-тъ

Василій Н. Рашеевъ.

Вмѣсто него настаненъ бы Андрей Д. Хесапчиевъ.

<i>Христо Д. Хесатіевъ.</i>	<i>Марко Н. Табакъ.</i>
<i>Христо Х. И. Манафовъ.</i>	<i>Х. Георги Х. Хесатіевъ.</i>
<i>Манолъ Димитровъ.</i>	<i>Рачко Цанковъ.</i>
<i>Топка Н. Рашеевъ.</i>	<i>Теодосій Н. Драгановъ.</i>
<i>Феофилъ Х. Гергюевъ.</i>	—

служихъ една година 1865

<i>Христо Х. Манафъ.</i>	<i>Х. Андрея Манафъ.</i>
<i>Тотю Станчовъ.</i>	<i>Ив. Маноловъ.</i>
<i>Теодосія Н. Драгановъ.</i>	<i>Ив. П. Златинъ.</i>
<i>Стоянъ Хр. Продановъ.</i>	<i>Гаврилъ Ганчовъ.</i>
<i>Василъ Начовъ.</i>	<i>Христо К. Ратковъ.</i>
<i>Дабы Колчовъ.</i>	<i>Мѣксимъ Григорія.</i>
<i>Аврамъ Ганчовъ.</i>	<i>Стоянъ Кириловъ.</i>
<i>Христо Гждюевъ.</i>	<i>Иванъ С. Табакъ.</i>

служихъ една година отъ 1866 — 1867.

На 1867 Іаннуарія първий ся състави нова та училищна община отъ слѣдующы-тъ членове :

<i>Цолю Іоновъ.</i>	<i>Столякъ Хр. Продановъ</i>
<i>Христо Гждюевъ.</i>	<i>Христо Сейковъ.</i>
<i>Иванчо Хр. Манафъ.</i>	<i>Иванчо Бжлчовъ.</i>
<i>Станчо П. Цолюевъ.</i>	<i>Никола Рачковъ.</i>
<i>Марко К. Табакъ.</i>	<i>Станчо Генчевъ.</i>

Отъ съставяніе-то на училище-то 1832 до 1839 училищны-тъ смѣтки, записы и другы кореспонденци съ Одессъ, Букурещъ и други страны е водилъ Петко Х. И. Манафовъ, а отъ то врѣме до послѣдни-тъ дни ималъ е този трудъ на себе си уч. Цвѣтко Недевъ.

III УЧИТЕЛИ.

Отецъ Неофитъ Рылецъ отъ Банско, учителствува двѣ години и 4 мѣсяца (1-ви Януар, 1835 — до 6-ти Май 1837.)

Захарія Князескый отъ Ескизахра — година и 8 мѣсяца (8 Май 1837 до 31 Декем. 1839.)

- Калиштъ Луковъ* отъ Сопотъ (20 Январ. 1839 — 31 Декемврія 1842.)
- Цвѣтко Педевъ* отъ Габрово (2 Юлія 1839 до 7 Мая 1862.)
- Христодулъ Костовичъ* отъ Самоковъ, първый пѣтъ (4 Декем. 1845 до 10 Май 1847.)
- Илія Грудовъ* отъ Габрово (12 Юлія 1847 до 1 Май 1856.)
- Христодулъ Костовичъ* вторый пѣтъ (1 Сент. 1848 до 6 Октов. 1858.)
- Георги Емануиловъ* отъ Арбанаси (7 Юлія 1852 до 7 Юлія 1854.)
- Неофитъ Георгіевъ Соколскый* отъ Габрово (1 Январ. 1854 до 1866.) (ш)
- Недѣля* отъ Котель (26 Октовр. 1856 до Дек. 30-ти стои 3 мѣсяцы.)
- Зиновія* отъ Казанлъкъ (12 Ноем. 1856 до 1863.)
- Никифоръ попъ Константиновъ* отъ Еленъ (10 Юлія 1856 до 10 Юлія 1859.)
- Тодуръ С. Бурмовъ* отъ Габрово (14 Октовр. 1857 до 3 Февр. 1860.)
- Генко Кръстевъ* отъ Трѣвнѣж (1 Юлія 1858 до 1863.)
- Мехмедъ Ефенди* отъ Карлово (26 Окт. 1859 до 1863.)
- Болю Пенчовъ* Шана отъ Габрово, като помощникъ на учит. Цвѣтка въ Взаим. училище (1 Яни. 1859 до 1 Яни. 1861.)
- Николай Стефановъ* отъ Габрово (24 Апр. 1859 до Апр. 24 1861.)
- Михалъ Мариновъ* отъ Церовъж-коріѣж, въ Лѣчанско-то учил. (11 Май 1859 до 1865.)
- Георги Тодоровъ* отъ Трѣвнѣж, въ Падалск. уч. (1859 Ноемвр. до Мая 1860.)
- Иванъ Хр. Бурмовъ* Габр. въ Падал. уч. (1859 Ян. 1 за 1 год.)
- Василъ Миховъ* Габровецъ отъ 1860 до 1861 въ Падалско-то училище, а отъ 1862 Мая въ общо-то взаимно, послѣ ся пастани въ Лѣчанско-то и до днесъ.
- Петко П. Досюевъ Мустаковъ* Габр. (отъ 1862 Ноемвр. до 1864 Юлія.)

Петко П. Гавриловъ Габровецъ (отъ 1862 Апр. и днесъ е въ Падалско-то учил.)

Илія Христовиць Габровецъ отъ 1862 до 1866.

Игнатъ Ивановъ Габровецъ отъ 1863 до 1866.

Калчо Илиевъ Габровецъ отъ 1863 Октовр. 26-ти до днесъ.

Савва Илиевъ отъ 1844 Октовр. 26-ти до 1866.

Христо К. Мархоръ, Іоакимъ И. Дръце и Димитръ Маноловъ Габровцы въ взаимно-то училище отъ 1854 Май 15 до 1865 Декемвр. 31-ви.

Георги Симеоновъ Габр. отъ 1865 Іунія 31-ви до 31-ви Декемврія 1866.

Вълко Хр. Бърневъ отъ Дръново отъ 1865. Февр. и днесъ е.

Михаилъ Захаріевъ Караспасовъ на 1866 за нѣколко мѣсеца.

Димитръ Енчовъ отъ Казанлъкъ отъ 1866 Октовр. и днесъ е.

Михаилъ Христовъ отъ Ловечъ за турскій языкъ отъ 1867.

Зиновія второй пѣтъ за дѣвическо-то училище отъ 1867 Януарія 1-вий.

IV УЧЕНИЦЫ.

Споредъ расписъ-тъ на Взаимно-то училище при отвараііе-то на училище-то на 1835 год. сѣ были едвამъ 70 въ които извѣтъ повече отъ 20. На 1837 — 80. На 1839 — 100 въ взаимно-то и 120 въ по-горне-то. На 1842 — 220 въ взаимно-то и около сто въ по-горне-то. Отъ то на сетиѣ ученицы-тѣ все повече сѣ ся умножавали, а при отвараііе-то на махаленскы-тѣ училища още повече, тѣй що днесъ всичкы ученицы въ Габровскы-тѣ училища и отъ два-та пола както ся смѣта иматъ върхъ 700.

ВЪСПИТАННИЦЫ.

<i>Игнатъ отъ Сливенъ</i> нареченъ, Габровецъ първий възпитаникъ на Габровско-то учил. за когото е иждивило то гр. 10,350	
<i>Добри Чинтоловъ</i> отъ Сливенъ, помогнѣло Габровско-то училище за ученіе-то му.	гр. 3,050
<i>Илія Грудовъ</i> отъ Габрово, помогнѣло	„ 4000
<i>Теодоръ С. Бурмовъ</i> , иждивены за възпитаніе-то му р. с. 1131 $\frac{5}{4}$	
<i>Илія Попъ Христовъ</i> иждивены за него	р. с. 1,401 к. 50
<i>Игнатъ Ивановъ</i> иждивены за него	р. с. 1,225
<i>Савва Илиевъ</i> иждивены за него	р. с. 1,102

Въ име-то на Габровско-то училище сѣ даваны още частны спомаганія на разны ученицы, каквото на Захарія Княжескій, на Христа Тодоровъ отъ Тръбнѣхъ, на Димитра Михайловскаго и на И. Момчилова отъ Еленѣ, на Ивана Калиенджіева отъ Лѣсковецъ, на Атанасія Георгіева отъ Дупницѣхъ, Хр. Ганчову, Хр. Даскалову, Горскому, Филаретову, Тенджереву, И. Економову Чолакову, Василию Петрову, Глоговичу и общо на Българскы-тѣ възпитаницы въ Одесскій Лицей и въ Гимназіѣхъ-тѣ — както и сега помага Г-ну Ковачеву въ Києѣ и Витанову въ Петербургъ.

V КНИГЫ ПЕЧАТАНЫ.

На иждивеніе на Габровско-то училище сѣ печатаны:

- 1 Взаимноучителны таблицы първо и второ изданіе.
- 2 Българска Грамматика отца Неофита Рылскаго.
- 3 Кратка св. Исторія.
- 4 Портреты-тѣ на І. Ш.
- 5 Портреты-тѣ на Юрія Венелина.

- 6 Жизнописаніе-то на Юрія Венелина.
- 6 Завѣщаніе-то Априлово.
- 7 Завѣщаніе-то на Дада Силвестра Пеневъ.
- 8 Завѣщаніе-то на Петра П. Вражилова.
- 9 Исторія-та на Габровско-то училище.

VI КНИГЫ КОИТО Е ПОДАРИЛО ГАБРОВСКО-ТО УЧИЛИЩЕ НА ДРУГЫ УЧИЛИЩА.

На Калоферско-то училище	1 тѣло Взаим. таблици 10 Катих. и 1 грамота.
На Търновско-то училище	1 глобусъ земень, 6 карты географическы, 11 разны книги, 1 Завѣтъ В. Априлова, 10 катихиз. 1 Грамота Априлова, 6 Ден. и 6 Книжници, и 20 жизноп. Вел.
На Едренско-то	„ 1 тѣло таблици, 10 Катихизисы, 1 Грамота, 1 Денница и 5 Книж.
На Тръвненско-то	„ 1 тѣло таблици, 10 жизноп. Венелина, 1 Завѣт. В. Априлова, 10 Катихизисы, 2 Грамоты, 1 Ден. и 5 Книж.
На Шумлянско-то	„ 10 Катихиз. 1 Грамота, и 5 Книж.
На Сопотско-то	„ 1 тѣло таблици, 10 Катихизисы, 5 Книж. и 1 Завѣтъ, В. Априлова.
На Копривщенско-то	„ 10 Катихиз. и 1 отъ Грамоты А.
На Папагюрищско-то	„ 10 Катихизисы. и 1 Грамота.
На Казанлъшко-то	„ 10 Катихизисы. 1 Грамоты. и 10 жизнописанія. Венелинова.
На Шипченско-то	„ 10 Катихизисы.
На Ескызагрско-то	„ 10 Катихизиса, 1 Грамота.

На Пазарджикско-то учил.	10 Катихизиса. 1 Грамота. 5 Книжници и 1 Завѣтъ Априловъ.
На Габаревско-то „	10 Катихизиса.
На Самоковско-то	1 Грамота. и 1 Денница Април.
На Башовско-то	1 Грамота.
На Софійско-то	1 Грамота.
На Сивлиевско-то	1 Грам. 1 Денница 3 Книжн. 4 жизнеписанія, и 1 Завѣтъ Април.
На Ловченско-то	5 жизнеписанія. и 1 Завѣтъ А.
На Плевненско-то	10 Катих. 1 Грам. 1 Завѣтъ и 1 дополненіе Денницы.
На Никополско-то	5 жизнеписан. и 1 Завѣтъ. Април.
На Ломско-то	5 жизнеписаніе. и 1 Завѣтъ.
На Рѣховско-то	1 Завѣтъ.
На Видинско-то	5 жизнеписаніе.
На Врачанско-то	5 жизнеписаніе. и 1 Завѣтъ.
На Лѣвовско-то	5 жизнеписаніе.
На Тетевенско-то	1 Завѣтъ Априлова.
На Дупничанско-то	1 Завѣтъ.
На Карловско-то	1 Завѣтъ.
На Хаскювлійско-то	1 Завѣтъ.
На Енянско-то	1 Завѣтъ.
На Свѣщовскы-тъ 3 учил.	30 Катих. 2 Грам. и 5 Книжници.
На Русчушко-то	10 Катих. 1 Грам. и 5 Книжници.
На Еленско-то	1 Грамота.

Слѣдующи-тъ Книги въ даръ ся дадохъ по еднѣ на учители и на родолюбивы хора. 134 Завѣщанія В. Априлова, 70 жизнеписанія Венелина, 21 Грамоты, 8 Денницы Април. 43 Катихиз. На сиромашкы дѣца 33 мысли В. А. и 27 Книжници.

VI ИМОТЫ НА ГАБРОВСКО-ТО УЧИЛИЩЕ.

ВЪ ГАБРОВО.

- Ветхо-то училище въ срѣднѣхъ-тѣ махалѣ.
Ново-то общо училище отъ срещѣ рѣкѣ-тѣ на черковище-то св. Богородицѣ.
Дечкова-та къща въ Сахатчійскѣ-тѣ махалѣ.
Училище-то въ срещнѣхъ-тѣ махалѣ подѣ конака на черковище-то Пророкъ Илія.
Училище-то на Лѣкѣ-тѣ.
Двѣ окна (камака) отъ каменскѣ-тѣ воденицѣ.
Една чукалница на Лѣкѣ-тѣ.
Едно Селище до Падало (щ)
 $\frac{1}{4}$ часть отъ мѣсто-то на общій пазарь (ѣ)
Едно селище на горній край (ы)

ВЪ БУКУРЕЩЪ.

- Къща-та на П. И. Вражилова на Поду-бейликѣ въ махалѣ-тѣ на св. Іоанна.
Три-тѣ празны мѣста устѣпены отъ Влашко-то Правителство, зарадѣ дюгены-тѣ на Г. Іовчева на Курте-веке що бѣхѣ (ь)
Къщи-тѣ на дѣда Силвестра на улицѣ Шапкари и на улицѣ Рахтаванѣ.
 $\frac{2}{5}$ часть отъ къщѣ-тѣ на Петра И. Пенкова въ Махалѣ-тѣ св. Іоанна на улицѣ Шарбанѣ-вода.
-

КНИГЫ VIII.

БИБЛИОТЕКА-ТА

на

В. Б. АПРИДОВА.

(Помъстена въ Библиотекж-тж на Габровското Училище).

Книги Церковно-Славянски.

Миней рукопись	1	Новый Заѣтъ на Русскый и	
Евангеліе рукопись	1	Славянскый языкъ (1823)	1
Октоихъ	2	Библия томъ третій	1
Служебникъ	1	Псалтырь на Русскый яз. (1822)	1
Новый Заѣтъ (1818)	7	Служба и житіе Пр. Іоанна-	
Новый Заѣтъ (1817)	1	Рылскаго (1836)	2

Книги Българскы.

Историческы и Географическы.

Пятьдесятъ и двѣ св. исторіи отъ Вѣтхый Заѣтъ ч. I, II. (1825)	2	Кратко начертана Всеобща исто- рїя отъ Кайданова (1836)	8
Пятьдесятъ и двѣ св. исторіи на Вѣтх. Заѣтъ ч. I. (1825)	1	Стихійны уроцы землеописанїя отъ С. Иліевича	2
Кратка священна исторїя и кра- ткъ катихизисъ (1843)	20	Общо землеописаніе вкратцѣ за всичкѣтъ землѣ отъ К. Фоти- нова (1843)	2
Кратка св. исторїя и св. кати- хизисъ ч. I. (1835)	6	Математич. географїя ч. I (1842)	5
Житіе св. Алексїа челоѡвѣка Бо- жїя (1835)	1	Всеобща географїя за дѣца-та отъ Ив. Богоева (1843)	
Кратка св. исторїя вѣтхаго и но- ваго Заѣта отъ С. Иліевича (1843)	1	Нѣколко думы за прѣводъ-тѣ на математическж-тж географїя на Богоева написана отъ Н. Герова (1842)	1

Языкознание.

Българска Грамматика отъ Неофита П. Рыльца (1835) —	12	Букварь Българска (1841)	2
Първичка Българска граммати- ка (1844) — — — —	1	Кратко и ясно изложение за дѣ- леніе-то, начертаніе-то, имено- ваніе-то на писмена-та на Гре- ческый языкъ, отъ Неофита Рыльца (1835)	
Грамматика Славяно-Българска, сочин. отъ Христанъ Дупнича- нина издание първо (1836)	1	Българскы разговорникъ за оныя кои обычатъ изученіе на Гръц- кый языкъ (1845)	16
Грамматика Славяно-Българска отъ Христанъ Дупничанина, вто- ро издание			

Смѣсь.

Христопоеія отъ Райна Попо- вича (1837) — — — —	7	на (1844) — — — —	2
Дворянскы выборы (1843) —		Писменникъ отъ Христанъ Дуп- ничанина („835) — — —	1
Изгубено-то дѣте (1844) —	1	Душесловіе за ученіе на дѣ- ца-та („844) — — — —	2
Баснословіе Синтипы философа (1844)	1	Славяно-Българско дѣтководство часть I („835) — — —	1
Мудрость добраго Рихарда отъ Гаврила Крестовича (1837)		Снотълкователь Българ. („1844	1
Благоравны ученія сообшесенія образованнаго челоуѣка (1843)	1	Благодѣтелно-то продълженіе	1
Мѣсяцословъ за 1842 отъ Хри- стодула Николовъ (1842)	3	Приключеніе Телемака отъ Пи- перова часть I. — — —	1
Календаръ за 1843 отъ Огня- новича		Българскы народны пѣсни и пословицы отъ Богоева книга перва („845) — — — —	1
Забавникъ за дѣто 1843 отъ К. Огняновича — — — —	1	Велисарій. Драмма въ 2 дѣй- ствія („842) — — — —	41
Пріятелскы совѣты на родите- ли-тѣ какъ трѣбова да отхран- вать дѣца-та си (1842) —	1	Велисарій. Прѣдставленіе на двѣ дѣйствія („844) — — —	1
Игіономія прѣв. отъ С. И. До- броплоднаго (1846) — —		Стихийна Аритметика отъ С. И- левича („843) — — —	1
Первоначална наука за длѣж- ности-тѣ (Франгиска Сѡабія) прѣв. отъ Іоанна Охридтани-		Българска Аритметика отъ Хр. Сич. Николовъ („845) — —	2
		Аритметика отъ Хрисанѡа Пав- ловича („833) — — —	1

Български-тъ книжници съчин.		„ Септем. („846) т. 2 ч. 21	1
В. Априловъ. („841) — —	156	Кратко гължованіе на Божест-	
Заради възрожденіе-то на но-		венный храмъ („837) — —	1
ва-та Българска словесность		Страданіе св. Великомученицы	
Венелина („842) — — —	1	Марины („843) — — —	1
Любословіе отъ Фотинова („842)	1	Коренье на пѣанство-то („842)	
Любословіе („844) ч. 4. —	5	Православ. ученіе или съкращ.	
Любосл. Іаннуарій („844) ч. 10	9	христiянско богословіе соч. отъ	
„ Декемврій „ ч. 9	2	Платона Московскаго митропо-	
„ Августъ „ ч. 1, 5	2	лита („844) — — — —	1
„ Септемвр. „ т. 1. ч. 6.	6	Завѣтъ Априлова — — —	2
„ Октоврій „ т. 1. ч. 7		Четыре-тъ Евангелiя („828)	1
„ Февруар. („845) т. ч. 11		Новый Завѣтъ отъ В. Априло-	
„ Мартъ („845) т. 1 ч. 12	11	ва („840) — — — —	83
„ Августъ („846) т. 2 ч. 20	8		

книги Русски.

Исторiя.

Начатки христiанскаго ученiя		ная Гилемоль ч. 1, 2, 3,	
или краткая свящ. исторiя и		(„812 и 13) — — — —	3
краткiй катихизисъ („840) —	1	Новѣйшія свѣденiя о Турецкой	
О Еврейскихъ праздникахъ	1	Имперiи ч. 1 — — —	1
Священная Исторiя („821) —	1	Словарь достопамятныхъ людей	
Священная Исторiя — —	1	Русской земли (Бантышъ Ка-	
Исторiя Россiйской Церквы	1	менскаго) ч. 1 — 5. — —	5
Римская Исторiя для юношест-		Рѣдкiй благодѣтельный подвигъ	
ва ч. 1 и 2. — — —	1	Канлака — — — —	2
Исторiя среднихъ вѣковъ ч. 1		Исторiя Льва Діакона и др. ве-	
и 2 — — — —	2	ликихъ писателей — — —	1
Новая Исторiя для юношества		Первое тридцатилѣтіе исторiи	
ч. 1 и 2 — — — —	2	города Одессы — — —	2
Всеобщая Исторiя соч. Ершо-		О важности изученiя исторiи	4
ва ч. 1—4, 6 и 7 — — —	3	Святѣлища и обряды языческа-	
Исторiя Государства Россiй-		го богослуженiя древнихъ Сла-	
скаго (соч. Карамзина т. 1—8	8	вянь, соч. Срезневскаго — —	1
Жизнь Петра Великаго, описан-			

45
 БИБЛИОТЕКА на
 Тодоръ Д. Плочевъ

О мѣстѣ погребенія Лапунова		Скандинавія и ея поклонники	
Устное повѣствованіе бывшаго		соч. Венелина — —	1
запорожца, Н. Коржа („842)	1	Исторія сѣверо-восточной Ев-	
Вукъ Стефановичъ Караджичъ		ропы соч. Савельева — —	4
Римскіе Папы, ихъ церковь и		Исторія сѣверо-восточной Е-	
государство, соч. Савельева	1	вропы Отд. 2. — —	5
Описаніе древнихъ Русскихъ		О историческихъ трудахъ Н. В.	
монетъ („834) — — —	1	Савельева Ростиславича —	1
Описаніе древн. Русск. монетъ		Краткая историческая повѣсть	
прибавленіе 30 („842) —	1	временныхъ лѣтъ Галицкой Ру-	
Сношеніе запорожья съ Кры-		си („845) — — — —	1
момъ 1749 („841) — —		Историко-критич. изслѣдованіе	
Германія въ глубокомъ униже-		о Руссахъ и Славянахъ, соч.	
ніи своемъ („807) — —		Морошкина („842) — —	5
Достопамятности Московскаго		Исторія Сѣверо-восточ. Европы	
Кремня, соч. Веньгивяла —	1	Римск. — — — — —	1
Хронологическое обозрѣніе и-		Критическія разисканія о др.	
сторіи Новороссійск. края ч.		русскихъ монетахъ („807) —	1
1 и 2 — — —	2	Оборона лѣтописи Русской	1
Тайная исторія новаго француз-		Древніе и нынѣшніе Болгаре	
скаго двора часть третья —	1	Венелина т. 1. („829) — —	1
Жизнь и военные подвиги знаме-		Отъ древнѣйшихъ временъ до	
нитаго Генерала Моро —	1	покоренія Греціи Славянами при	
О Русскомъ войскѣ въ царст-		Боянѣ, отд. первый — —	6
вованіе Михаила Теодоровича и		Новый источникъ Болгарской	
послѣ его до прѣобразованій		имперіи отъ древнѣйшихъ вре-	
сдѣлан. Петромъ Вел. —	1	менъ до покоренія Греціи Сла-	
Исторія Монголовъ („834) —	1	вянами при Боянѣ, отд. второй	1
Исторія новой сѣчи ч. 1, 2	2	Древніе и нынѣшніе Болгаре	
Исторія новой сѣчи соч. Сколь-		т. 2 („841) — — — —	3
ковского ч. 1, 2, 3, —	1	Исторія разныхъ Славянскихъ	
Наѣзды Гайдамаковъ на запад-		народовъ, соч. Раича ч. 1 („795)	1
ную Украину — — —	5	О переводѣ Манассіинной лѣто-	
О Трудахъ Ю. И. Венелина изъ		писи — — — —	„
жур. „Маякъ совр. чтенія,			

Словесность.

Девница ново-болгарскаго образования („841) — — — 4	брѣнія? — — — — 1
Болгарскія грамоты, собранны В. Априловымъ („845) — — 15	Опытъ изложенія литературы славянъ съ главнѣйшихъ точекъ ч. 1. — — — — 1
Дополненіе къ книгѣ: „Девница ново-болгарс. образования „842 65	Сочиненія Карамзина ч. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. — — — — 8
Очеркъ книгопечат. въ Болгаріи 1	Театръ Коцебу ч. 12, 13, 16. 3
Нынѣшнее состояніе просвѣщенія у Болгаръ соч. Н. Мурзакевича („838) — — — — 1	Сочиненія и переводы Ѳ. Ѳ. Иванова ч. 4. — — — — 4
Зародышъ новой Болгарской литературы соч. Венелина („838) 15	Жилбазъ де Санти час. — 7
О Характерѣ народныхъ пѣсень Славянъ за Дунайскихъ — — 5	Панорама Санктпетербурга ч. 1, 2, 3 — — — — 3
О первоначальномъ переводѣ священнаго писанія на Влашскій языкъ — — — — 1	Донъ Кишотъ Ламанскій ч. 2—6
О началѣ и образователя языка церковно славянскаго (рѣчь Зеленецкаго) — — — — 3	Пѣсны Русскаго народа =
О языкѣ церковно славянскомъ, его началѣ и образователяхъ и историческихъ судьбахъ — 2	Странствованіе Телемака ч. 2—2
Издѣдованіе значенія, построенія и развитія слова человеческого — — — — 1	Наука стихотворства соч. Ивана Римскаго — — — — 1
Нѣсколько словъ о томъ пишутъ ли Сербы буквами своего изо-	Частная реторика Кошанскаго 1
	Сочиненія Венгера — — — 1
	Влюбленный духъ — — — 1
	Простонародныя пѣсни нынѣшнихъ Грековъ — — — — 1
	Дѣтская библіотека ч. „ — „
	Поучительныя слова Магистра Гер. Юсафа — — — — 5
	Надгробное слово Димитрію М. Княжевичу — — — — „

Языкознаніе.

Начальныя правила Русской Грамматики, изд. осьмое — — „	грамматики, изд. пятое — — „
Грамматика Славянская изд. 5. „	Словарь Академіи Россійской ч. 1, 2, 3, 4, 5, 6 — — 6
Начальныя основанія Русской	Церковный словарь изд. четвер-

100 ч. 2, 3	— — — — 4	4, 5, изд. третье	— — — 2
Церковный словарь ч. 1 изд. 3.	2	Церковный словарь изд. четвер-	
Церковный Словарь ч. 1, 2, 3,	»	тое 1, 2, 3, 4, 5	— — 4

Естествознание.

Практическое наставленіе во всѣхъ частяхъ сельскаго хозяй-		Домашній дѣчебникъ ч. 2	— 1
ства ч. 1 — 6	— 6	Истинный способъ быть здоро-	
Полный винокуръ и дистилла-		вымъ, долговѣчнымъ и бога-	
торъ ч. 1 — 4	— — 4	тымъ часть 1, 2, 3	— — 3
Руководство къ устройенію		Дѣчебникъ или подробное опи-	
выгодной печи для обжиганія		саніе любострастныхъ болѣзней	1
извести — — — — 1	1	О припадкахъ любострастной	
Знаніе физическихъ изслѣдованій	1	болѣзни — — — — 1	1
Воздѣльваніе сыропа и сахара		Новый надежный способъ дѣче-	
изъ свекловицы — — — 1	1	нія любострастной болѣзни	— 1

Философія.

Система Логика соч. Бахмана ч. 1, 2, 2 3

Математика.

Алгебра, соч. Бурдона ч. 2	1	Руководство къ механикѣ	— 1
----------------------------	---	-------------------------	-----

Смѣсь.

Єнциклопедическій Лексиконъ,		Записки морскаго офицера ч.	4
16 томовъ — — — 16	16	Славянское народонаселеніе, со-	
Живописное обозрѣніе ч. 6	6	ставл. Шафариковъ — — 1	1
Славянской сборникъ Савельева	1	Анти-Эмилъ Г. Формей — 1	1
Общій тарифъ — — — 1	1	Дим. Кантемира историч. гео-	
Виды и планы (безъ заглавія)	1	графич. и политическое описа-	
Путешествіе чрезъ южную Рос-		ніе Молдавіи — — — 1	1
сію, Крымъ и Одессу въ Кон-		Историческ. записки о состо-	
стантинополь.... т. 1 и 2 — 2	2	яніи и дѣйствіяхъ Риш. Лицея	»
Путешествіе ко святымъ мѣ-		Рѣчи, произнес. въ торжеств.	
стамъ въ 1830 часть 1, 2, 3.		собраніи Риш. Лицея 20 Іюня	
изданіе четвертое — — 1	1	1838 год. — — — 1	1

Рѣчи, произн. въ торж. собра- ніи Ришельевского лица 22	сторіи и древностей — 1
Юня 1841 год. — — 2	Коммерческое народонаселеніе Одессы — — 1
Оттоманская Имперія — 1	Участіе Одессы въ подвигахъ на поприщѣ наукъ отечеств. исторія и словесности —
Всеобщая Географія, сост. Бар- довскимъ — — 1	Метода преподаванія исторіи и 1
Географія (безъ заглавія) 1	Опытъ о торговыхъ и промыш- ленныхъ силахъ Одессы — 2
Географія ч. 3 — — 1	Привилегія, данная Звѣреву 1
Записки о городахъ за — 1	Привилегія, данная Гурьеву 1
Два года въ Константинополѣ и Мореѣ (1825-1826) — 1	Реястръ рос. книгамъ Ал. Смирдина 1
Подвиги и приключенія Капи- тана Кардици во время войны 1	Реястръ рос. книгамъ Глазунова 1
Реестръ Россійскимъ книгамъ у коммисіонера Илія — — "	Реястръ рос. книг. Ал. Смирдина 1
Публ. бібліотеки Андрея Гла- зунова — — 1	Реястръ рос. книгамъ Глазунова 1
Алфавитный каталогъ Глазунова 1	Каталогъ книгамъ, продающимся въ Моск. св. синода книжной лавкѣ — — "
Первое и второе прибавленіе къ росписи Рус. книгамъ изъ бібліотеки Смирдина — 2	Реястръ рос. книгамъ Глазунова Библіотека Импер. общ. исторіи и др. рос. — — "
Объ отношеніи Россіи къ во- стоку (рѣчь Григорьева) — "	Прописи чистописанія — "
Книга, глаголемая большой чер- тежъ — — 1	Маякъ за 1842 г. т. 1 — 6 6
Ныѣшнее состояніе Турецкихъ княжествъ Молдавіи и Валахіи и Росск. Бессарабской области 1	Маякъ за 1843 г. т. 1 — 12, 6
Торжественное собраніе Одес- скаго общества любителей Ис- торіи и древн. Россійскихъ 4 февраля 1850 — — 1	Маякъ за 1845 г. т. 6, 19, 20, 21, 22, 53. — — 6
Уставъ Одесскаго общества и-	Маякъ за 1844 г. т. 13—18. 6
	Маякъ за 1843 г. т. 9 — 1
	Указатель Маяка за пять лѣтъ 1
	Москвитянинъ за 1841 ч. 1—6. 6
	Москвитянинъ за 1842 ч. 1—6 7
	Сынъ отечества за 1842 книж- ка 1 — 9. — 3
	Одесскій вѣстникъ на 1846 г. 1

Одесскій вѣстникъ на 1845 г.	2	Опытъ исторіи рос. Государств.	
Одесскій вѣстникъ на 1844 г.	0	законовъ	— — *
Чтенія въ Импер. общ. ист. и древностей россійскихъ 1846 ч. Н. 5, 6, 7.	— — 3	Описаніе славянно-роос. рукописей Толстаго ч. 1, 2	— 2
Чтенія въ Имп. общ. ист. и древностей россійскихъ 1847.	”	Каталогъ Смирдина	— 1
О развитіи Русской жизни въ отношеніи къ законодательству рѣчь произнесен. 1841 г.	— ” 1	Всеобщая бібліотека россіи	1
		Описаніе старо-печатныхъ книгъ царскаго мѣсяцеслова на л. 1822, 1825, 1833, 1840, 1841, 1842, 1845, 1846	— — 1

436

Книги Сербски, Чешки.

Ситнице изъ правописанія отъ Петра Поповича 1 томъ	— 1	Preneopis cesky	1
Іоакима Вуича животоописаніе	1	Шупisky Remessekevo a ostromirskovo ewangelium	1
Народне Србске пословице	”	Wliytengum	1

Книги Греческы.

Богословіе.

Новый Заветъ	— — 1	Творенія Августина еписк. Иппонійскаго.	— 1
Пятовнижіе Моисея въ Лонд.	1	Αδολεσχία φιλόθεος (Евгенія Вулгара) т. 1, 2,	— 2
Псалтырь въ Лондонѣ издан.	1	Хрисанова патріарха Іерусалим. о царкови. клирѣ и пяти патріаршихъ тронахъ	— — 1
Псалтырь изд. Венеціанское	1	Краткое изложеніе на Лавренія и дѣйствій Британскаго общ. св.	
Послѣдованіе XV Тиверіопольскихъ мучениковъ	— — 1	Писанія и друг. подоб. ему	1
Октоихъ изд. Венеціанское	1	Опроверженіи посланія Тернов. Архіепископа Иларіона къ великой церкви	— — 1
Собраніе четырехъ послѣдованій Акаѳиста Велик.	— 1	О Божественномъ достоинствѣ Христ. религіи	— — 2
Октоихъ изд. въ Букарестѣ	1	Свящ. обрядословіе Гавріила	1
Толкованія и бесѣды на дѣян. Апост. и посл. Апостола Павла соч. Никифора, Архіеписк.		Характеры изъ св. Писанія Іовъ и Моисей, Фараонъ и Вазаамъ	1
Астрах. и Ставропальскаго т. 1	2		
Тогоже самого творенія т. 2	2		
Избранныя слова Златоустаго	1		
Толкованія Θεодорита на Псал.	1		

Моисей	—	—	1	Окружное посланіе вселенска-
Исусъ Навинъ	—	—	1	го патріарха Григорія VI.

Нравственны.

Диогеневъ фонарь или нравст-	—	—	1	Экономія жизни	—	—	1
венные характеры	—	—	1	Περὶ εὐσυνειδήσιας	—	—	1
Два нравств. разказа	—	—	1				

Исторія и Географія.

Церковная исторія Мелетія митрополита Аѳинскаго т. 1—2	3	Исторія Славяно-Сербовъ	1
Церковная исторія Мелетія митроп. Аѳинскаго т. 1—3	3	Трактаты Россіи съ Турцію	1
Ἐκατονταετηρίς τῶν ἀπὸ Χριστοῦ.	2	Походъ Французовъ въ Россію въ 1812	1
Описаніе епархіи Филиппополе.	1	Исторія Сулія и Паргаса т.	1
Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία	1	Исторія новыхъ Грековъ	14
О Пелопонезской войнѣ Тукидида т. 1—10	10	Χαρτοπαίξιμον καταγραφικόν	—
Историческая хронологія	1	Древняя и новая географія Мелетія т. 1—4	3
Сокращеніе исторія Скандерберга	4	Древняя Алексаадрія	1
Исторія Елады Голдсмидта т.	1	Введеніе въ Географію	1
		Корнелій Непотъ	1

Естествознаніе.

Сокращеніе химіи ч. 2	—	1	излечимы если тѣ болѣзни которыя сами по себѣ не таковы.
Лечебна метода Лерма	—	17	
О причинахъ дѣлающихъ не-			

Математика.

Σύνοψις μαθηματικῆ	—	1	пископа Астраханскаго т. 1—3	1
Математика Никифора, архіе-				

Языкознаніе

Алфавитарій	—	—	4	Краткая грамматика древняго греческаго языка	—	—	1
Христоматія	—	—	1	Разговорникъ Греко-Болгарск			1
Избранные Греческіе уроки	1			13*			

Краткая грамматика ново-греческого языка —	1	Десятый томъ енциклопедіи	
Грамматика Пиццерія —	1	Греческихъ уроковъ —	1
Новая полная практическая грамматика Греческая —	1	Στοιχεία τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης —	1
Грамматика Вардалаха —	1	Грамматика, Риторика и Пистика —	—
О состояніи нынѣшняго Греческого языка —	1	Orthophonie Grecque	1
Ученіе общаго діалекта языка Греческаго томъ 1 —	1	Греческо-Французкій лексиконъ томъ 1—2 —	2

Словесность.

1-я рапсодія Иліады Гомера	1	Ἱστορία Ἑρρίκου τοῦ Ἀινσελφέως —	1
Одисея Гомера —	1	Филолтитъ Софокла —	1
Творенія Гомера съ Латинскимъ переводомъ —	1	Аристомень и Горгъ ч. 1—2	2
Поезія Еллинскаго языка —	1	Аристомень и Горгъ ч. 1	—
Комедія Молера въ пять дѣйств. 1	1	Исправленіе Греческаго языка (комедія) —	—
Тὰ Ὀλύμπια (драма) —	7	Κούρκας ἀρπαζῆ —	1
Продромъ пистическихъ творен. Любовные рассказы Харитона		Λυρικὰ τοῦ ἐυγ. καμηνάρη	
Афродисія — — —	3	χυρίου Χριστοπούλου —	1
Агафонъ Виланда ч. 1—3	3		

Смльсь.

Чувствованія иностранца въ отиошеніи къ его родню —	1	Ἀποφθεγμάτων ἀπανθίσματα	
Ἀπολογία τῶν ἐν Πίζα Ελλήνων ὑπὲρ κοδρικᾶ —	1	Ἀγ. πατέρων καὶ φιλοσόφων	1
Продромъ Еллинской Библиотеки	1	Συνδιάλεξις με νέον τινα	
Λουκιανοῦ ἐνύπνιον, Ἱεροκλέους φιλοσόφου αστεῖα —	2	περιηγητὴν Ὁ ὀρφανός —	1
Фонарь Диогена — —	1	Ἐγχειρίδιον διπλογραφίας	1
Завѣщаніе Зосимы —	1	Ἑρμῆς ὁ κερδῶος — —	2
Δοχίμιον περὶ σπουδῆς τῆς ιστορίας —	1	Βόσπορος ἐν Βορησθένει —	1
Ἡ Βαβηλωνία —	1	Ἀπάνθισμα ἐκ τῆς Ἀγίας γραφῆς — — —	—
		Τὸ λαχεῖον — — —	—
		Ἐχεις χρεῖαν φυτοῦ — —	—
		Ὁ σταυρός τοῦ Χριστοῦ —	—

Французскія книги.

Словесность

Thé acte de Sophocle t. 1	1	Paul et Virginie t. 1—2	2
Sodney et Volsan Nouvelle Anglaise — —	„	Nouveaux contes moraux par Marmontele tom —	„
Vie et amours du chevalier de Fecublas t. 7—9 —	2	1 Oeuvres de M. De. Voltaire tom IV — —	„
Les amours pastorales	„	La comtesse de Salisbfury	„

Языкознание

Новые Французскіе и Россійскіе разговоры —	1	Греческая и Французская ка- лиграфія — —	1
Petit dictionnaire de l'Academie Française tom. 1—2 —	2	Modeles de l'écriture —	„
Начальныя правила французскаго языка —	1	Русско-Французскій словарь г.	1
Nouvelle et parfaite Grammaire Royale Française et Allemande	„	Dictionnaire Français-Grec.	„
		Nouveau dictionnaire manuel français Allemand et Allemand Français Partie 1-re Franc-Allem.	„

Географія

Abrégé de Géographie	„	Nouvelle Géographie de la France	„
----------------------	---	----------------------------------	---

Медицина

Le charlatanisme démasqué, ou la médecine appréciée de sa juste valeur — —	„	La médecine curative p. 1—3	3
		La médecine curative (безъ загл.)	1

Смльсь

Récit de l'histoire de Russie	„	E preuves du sentiment T. pr.	„
Actions militaires du Capitain Cordie — —	„	Librairie de Sauron 1833—1835 Tom XIII des oeuvres complé- tes de Voltaire —	„
Essai sur l'otite (?) —	„	Nouveaux melanges philosophi- ques, histor. et critique p. 10.	„
Testament de George Rlizary	„		
Lettres d'une Péruvienne	„		

Книги Нѣмецкія.

Карманный Словарь Россійско-Нѣмецкый ч. 1—3	—	3	Жизнеописание и характеристика Наполеона	—	—	1
Deutsch neugriechisches Woerterbuch	—	—	Gvirlandes um Apollos Tempel	„	—	„
Новый Россійско-Нѣмецко-Французскій словарь т. 1-3	—	2	Uebersicht der politisch oekonomischen Ansicht der Griechen	„	—	„
Reise in die vormals Reniscanischen Inseln der Levante	—	—	Gemeinnuetziges Lesebuch	„	—	„
Neue Reise durch Spanien und Portugal	—	—	Theoretisch practischer Unterricht ueber die buergerliche Baucunst	„	—	„
Полная исторія настоящей войны между Австрію, Россію и Оттоманск. портою съ 1789	—	1	Gebetbuch	„	—	„
			Allgemeine Evanunde 1—4 Band	„	—	„
			Sames Dallaeuicjs Reise nach Constantinopel	—	—	„

Книги Латинскія.

Лексиконъ Кронеберга	—	1	Введеніе въ Географію Филипа Клуверія	1	1
Корнелій Непонтъ (Коминскаго)	1	1	Descriptio hummarum veterum Graecorum atque Romanorum	„	—
Первоначаліе Латинскаго языка	1	1	Descreptio musei publici odesani p. 1.	—	—
Учебная книга Латинскаго яз.	1	1	De Psychometria	—	„
Латинская Грамматика изд. Коминскимъ	—	1	Dionisiu Petavii opus de doctriana temporum tomus III	—	„
Новѣйшая Латинская Азбука	—	8	Alberti Halbr primae lineae Physiologie	—	„
Лексиконъ трехъязычный сирѣчь реченій Славянскихъ Сѣлногреческихъ и Латинскихъ	—	1			

Книги Итальянскія.

Opere dell' Abate Metastasio t. 1—14.	—	—	14	Robinson il giovine	—	„
Zelmira melodramma	—	—	„	V. Mercurio celeste e terrestre	—	„
Gli amori (dell' S. Marmontel t. III)	—	—	„	Otello	—	„
Nouvelle morali del' S. Marmontel	—	—	3	Grammatica della lingua Italiana	—	„
				Итальянско-Нѣмецкій и Нѣмецко-Итальянскій лексиконъ	—	1

Карты и Рукописи.

Slowansky Zemuod od P. I. Savarica | Рукопись подъ № 104
 Портреты И. Ш. | Рукопись подъ № 10

БИБЛИОТЕКА-ТА

на

ГАБРОВСКО-ТО УЧИЛИЩЕ.

Книгъ Българскы.

Юанъ Екзархъ	—	1	никъ Исидинъ („845)	—	„
Енциклопедія Неоф. Хылendar.			Начала на Християнското уче-		
(1835)	—	—	ніе или Краткъ Катихизисъ	—	„
Аритмет. на Христа. Павловца			Възрожденіето на новата Бъл-		
(1833)	—	—	гарска словесность прѣводъ на		
Житіе на Св. Алексія на Огня-			Кыфалова („842)	—	„
новича („833)	—	—	Българскый Букваръ	—	„
Хатишерифъ („839)	—	—	Плугарха Херонея отъ Сто-		
Календаръ Българскый („842)			яновича („845)	—	„
Българскыѣ Книжицы („841)			Първичка Българ. Грамматика		
Краснописаніе за Българскыѣ			отъ Юанна А. („844)	—	„
юноши („835)	—	—	Белизарій Драма Капиловскаго		
Българска Грамматка 1-во съ-			(„844)	—	—
чиненіе отъ Неоф. П. П. („835)			Царственникъ или Исторія Бълг.		
Букваръ отъ Неновича („826)			(„844)	—	—
Христоит. отъ Райна Поповца			Баснословіе Синтипы философа		
(„837)	—	—	(„844)	—	—
Математическа Географія отъ			Изгубеное дѣте отъ Христкая		
Богоева („842)	—	—	Павловца („844)	—	—
Всеобща Географ. отъ Богоева			Болгарская Аритметика отъ		
(„843)	—	—	Христодула Костовича („845)	—	„
Покръстеніе на единъ свещен-			Мысли за сегашното Българско		

ученіи отъ В. Априлова („847)	1	Панагюрца („843)	—	—	1
Кратка всеобща Българска И-	»	Цвѣтъ Милости отъ Дякона	—	—	»
сторія А. С. Капиловскаго	»	Аверкія Петровича	—	—	»
Любословія отъ К. Фотинова	»	Повѣсти на Настратинъ ходжа	—	—	»
(„846)	—	Рѣководство къмъ Нравствен-	—	—	»
Вѣтхый Завѣтъ на Българскый	»	нѣтъ философіѣ отъ Никифора П.	—	—	»
языкъ отъ К. Ѳ. и Г. М. Влади-	»	Константинова Мулронъ („847)	—	—	»
кына („847)	—	Разговоры за сърдечно и душе-	—	—	»
Православное ученіе или Бого-	»	вно образованіе отъ Ав. П. Д.	—	—	»
словія отъ Свещенноиннока Илари-	»	(„847)	—	—	»
она С. Еленчанинъ („844)	—	Писменница на Словянскый я-	—	—	»
Новый Завѣтъ отъ Неофита І.	»	зыкъ Іоанна И. Момчилова	—	—	»
Петровича Рылецъ втор. изданіе	»	Новый Българскый Букварь отъ	—	—	»
(„850)	—	К. Станчева	—	—	»
Изводъ отъ Физикъ отъ Найдена	»	Мирозрѣніе септевр. октом. и	—	—	»
Герова („849)	—	ноевр. май юній въ Виенѣ	—	—	»
Светителское поученіе отъ И-	»	Критическы издирванія на Ю.	—	—	»
нока Натанаила Атонско-зо-	»	І. Венелина	—	—	»
графскый („847)	—	Духовный Зракъ или Храмъ	—	—	»
Зерцало или Огледало христі-	»	Божій	—	—	»
янское отъ Инока Натанаила	»	Търговско Рѣководство отъ	—	—	»
Вхожденіе въ исторіѣтъ на	»	Хр. Л. Хамаджіева	—	—	»
Българе-Славяны отъ 5-й вѣкъ	»	Ученіе за двѣтата отъ Ан. Ни-	—	—	»
до 1396-та година З. Княжес-	»	кодаева	—	—	»
скый („847)	—	Въведеніе на Всеобщѣтъ Ис-	—	—	»
Катихизисъ отъ Неофита Хи-	»	торіѣтъ отъ Атанасія Чолакова	—	—	»
лендарца Котленца („835)	—	Дѣтипско прибавленіе Емм.	—	—	»
Словница отъ Ив. Андреева	»	Васкидовича	—	—	»
2-ро изданіе („848)	—	Опытна числителница отъ Хр.	—	—	»
Диплографія или търговскый те-	»	Златевича	—	—	»
фтеръ отъ Стояна и Хр. Кара	»	Описаніе за холерѣтъ („849)	—	—	»
Минковы („850)	—	Многострадалная Геновева отъ	—	—	»
Първо повятіе отъ Еммануила	»	П. Тодорова	—	—	»
Васкидовича („847)	—	Райна Княгыня отъ Іоакыма	—	—	»
Житіе св. Григорія и прѣвіе	»	Краткый Турско-Българскый	—	—	»
съ Евренна Ервана	—	Рѣчникъ	—	—	»
Землеописаніе отъ Сав. Илиева	»	Повѣсть или Поученіе Христі-	—	—	»

янско — — — 1	Свитокъ Богоматере или мо- литва Прѣсв. Богород. — — 1
Кратко дѣтинско наставленіе отъ Т. Т. Хрулева — — ”	Младата Сибирянка — — ”
Галлерія или Монтіоновскы преміи („857) — — ”	Еничаритѣ истинско преправе- на приказница — — — ”
Послѣдни часове отъ животѣтъ Имп. Н. — — — ”	Чудоситѣ на Робинсона Кру- со („849) — — — ”
Мѣсецесловъ за 1857 — — ”	Кавказскыѣ Плъницы — — ”
Нравоученіе за дѣцата отъ С. И. Радулова — — — ”	Древня Египетска Исторія отъ Н. Гранчарова — — — 1
Телемахъ отъ П. Г. Пиперова ”	Веселушка за младыѣ отъ П. Р. Славейкова — — — ”
Календаръ за 1856 — — — ”	Оглашеніе кратко за болѣрскы- тѣ дѣца — — — — ”
Басны Есопа отъ Райна Попова ”	Съкратена св. Исторія отъ Н. Гранчарскаго — — — — ”
Пространный Катихизисъ отъ Н. Х. Касапскаго — — — ”	Философическо Поучаваніе („855) — — — — ”
Исторія Бертолда — — — ”	Мудрость Добраго Рихарда — — ”
Календаръ отъ П. Рад. Карлов- ца — — — — ”	Правило за съхраненіе на здра- віето — — — — — ”
Нова Мода Календаръ отъ П. Р. Славейкова — — — — ”	Наставникъ и ученикъ („852)
Забавникъ отъ Конст. Огняно- вича — — — — ”	Житіе на свята Варвара — — ”
Скратеніе на Турскыѣ Исто- ріи отъ П. Р. Славейкова — — ”	Житіе на св. Игнатія и на св. Варвара — — — — — ”
Черноносящая Господжа или Повѣсть („857) — — — — ”	Рѣчникъ на думы Турскы и Гръцкы въ языка Българскаго ”
Наполеонъ Бонапартъ драма въ шестъ дѣйствія — — — — ”	Индійска Хижа Басно-исторія отъ А. Гранитскый — — — — ”
Отговоръ и въпросъ за све- тыѣ мѣста — — — — — ”	Любовникъѣтъ — — — — ”
Нѣколко мысли за образова- ніето у Българыѣтъ — — — — ”	Разговори Вѣроисповѣдны — — ”
Гигіена Наука за здравіето ”	Нравы историческы — — — — ”
Исторіята на Слав. Българскыйѣ народъ С. — — — — — ”	Мѣсецесловъ вѣчный („853) ”
Любитель на Бълг. просвѣщеніе ”	Повѣсти сравненія отъ Пан- тели Х. Г. Кесимова — — — — ”
Училище за дѣцата разгов. 1-й ”	Павель и Виргинія — — — — ”

x

101

Русски книги.

Новый завьтъ	—	—	1	сней („835)	—	—	—	1
Географія Руссійс. Государства	1			Библейская Исторія Филарета	„			
Минятей Русскій	—		1	Церковная Исторія Инокентія	2			
Географія Соколовскаго	„			Всеобща Географія К. Арсе-				
Исторія ново-руссийскаго края				нева	—	—	—	„
Скалковскаго	—		„	Толкованіе Евангелія Русскы	2			
Русск. простонародный празд.	1			Грамматикѣ Турецкая	—			1
Исторія врем. рус. Словесности	„			Грамматика Французская	1			
Карта европы 18-го вѣка				Началныя Правила Русскыя	„			
Исмаилова 1805	—		2	Грамматикы	—	—	—	„
Посланіе Бол. князю Фотія	„			Путешествіе Василія Барскаго				
Описаніе архипелага Туманск.	„			Новый Катихизисъ	—	—	—	„
Ученіе православной вѣры	„			Описаніе способа взаимнаго				
Кратка рус. грам. Востокова	„			обученія	—	—	—	„
Атдазь свѣта	—		„	Полный курсъ Математикы	—			„
Война Французская („812)	—		„	Вале-Алба на Германскы	—			„
Руководство къ Исторіи Кай-				Собраніе Арифметическихъ за-				
денова	—	—	3	дачь	—	—	—	„
Географія Т. Каменецкаго				Значеніе Физическихъ изслѣ-				
(„827)	—	—	1	дованій	—	—	—	„
Простран. Катихизисъ („815)	„			Основаніе Алгебры	—			„
Календарь Русскій („835)	—		„	Разсужденіе о подражаній для				
Исторія на Турското царство	„			Философовъ	—	—	—	„
Священное Цвѣтос браніе				Краткое начертаніе Русской				
(„825)	—	—	2	Исторіи	—	—	—	„
Арифметика Русска	—	—	1	Хаджи бей стихотворная по-				
Кратка Метода Взаимнаго обу-	„			вѣсть	—	—	—	„
ченія	—	—	„	Краткое начертаніе Всеобщей				
О Зародишѣ новой Б. Литера-	„			исторіи Славянскихъ народовъ				
туры („838)	—	—	„	Райча	—	—	—	„
Разсужденіе объ употребленіи				Разговоры Италіянски и Русски	„			
глобусовъ	—	—	„	Краткая Географія И. А. Гейма	„			
Денница Ново-Българскаго о-				Расписъ Рускымъ книгамъ В.				
бразованія	—	—	„	И. Карамзинова	—	—	—	„
О характерѣ народныхъ пѣ-				Реестеръ книгамъ Типографіи				

Кіево-печчерской Лавры	--	1	Дополненіе Денницы нов. бл.	
Учебная книга словесности	--	"	образованія	1
Руководство къ переводамъ съ			Кратка Бѣлг. ист. Капиловскаго	"
разныхъ языки ч. 2	-	"	О вліяніи хрїстіанства	"
Краткія правила правописанія			Исторія Болгар. Ю. И. Венели-	
рукопись	-	"	на (1849)	"
Прописи Россійскія	-	"	Окружное писмо единой свят.	
Земный Глобусъ („835)	-	"	собор. апост. церкви (1849)	1
Генеральная Карта Европы съч.		"	Сила природы челоуѣка (1843)	"
Географамъ Аррошмитомъ С. П.		"	Сказанія Русскаго народа	"
Карты земнаго шара петь ча-			Корнесловъ Русскаго языка	"
сти съ плоскошаріемъ, Макси-			Краткое начерт. русской ист.	"
мовича	-	6	Учебная книга всеобщей Гео-	
рѣка временъ съчинена Фре-			графіи А. Ободовскій	"
дерикомъ	-	1	Лѣсная математика	"
Преводъ Манасіевый Лѣтопись			Славянскія древности П. І. Ша-	
съ кратко описаніе Б. исторіи		"	фарика	3
Первая седмица великаго поста		"	Бѣсѣды о селскомъ хозяйствѣ	
Страстная седмица („841)	-	"	І. Линовскаго	"
Свѣтлая седмица („842)	-	"	Начертаніе русской исторіи для	
Славянскія древности отъ Ша-			гимназій, Погодина	"
фарика („837)	-	1	О Украйнѣ, зложивъ П. Кулешъ	"
Бѣсѣды на Божественную ли-			Краткая всеобщая географія	
тургію („842)	-	"	для уѣздныхъ училищъ	--
О жилищахъ древнѣйшихъ			Лѣсная технология, Феликера	"
Руссовъ („826)	-	"	Очеркъ всеобщей исторіи дре-	
Всеобщая Исторія для дѣтей			вняго міра	--
Шлепера („829)	-	1	Бѣсѣды о седмьхъ Спасител-	
Карта Риттера („828)	-	3	ныхъ таинствахъ	"
Карта Болгаріи, Тракіи и Ма-		"	Палладія Епископа Еленополь-	
кедоніи („843)	-	"	скаго Лавсанкѣ	"
Молебное пѣніе св. Георгія	-	"	Подробное наставленіе, сел-	
Краткое начертаніе Русской			ское чтеніе („849)	2
Исторіи, Погодина	-	"	Курскъ скорописи В. Половцова	1
Дворянска Выборы	-	"	Исторія среднихъ вѣковъ, По-	
Бѣлгар. Грамот. В. Априлова		"	годинымъ	"

Русская Грамматика А. Восто-	Греческая Грамматика, Д. По-
кова - - - - - ”	повимъ - - - - - ”
Основаніе дѣловодства Г. Котты ”	Латинская Христоматія для
Опытъ Русскаго стихосложенія	высшихъ классовъ - - - - - ”
А. Востоковымъ - - - - - ”	Сокращенная Русская Грамма-
Математическая Географія А.	тика, Востокова - - - - - ”
Ободоскаго - - - - - ”	Чтенія изъ четырехъ Еванге-
Физическая Географія А. Ободо-	листовъ а изъ Дѣяній Апостолск. ”
скаго - - - - - ”	Учебная книжка древняго Гре-
Разведеніе дѣла въ селѣ тру-	ческаго языка - - - - - ”
долюбѣ - - - - - ”	Краткое Руководство къ мате-
Правило для испытанія въ узъ-	матической Географіи - - - - -
днихъ училищахъ - - - - - ”	Учебныхъ книгъ Русскаго я-
Описаніе таблицъ для взаимна-	зыка, В. Половцова - - - - -
го обученія - - - - - ”	Руководство къ уречденію
Пространный Христіанскій	школъ по методѣ взаимнаго
Катихизисъ - - - - - ”	обученія - - - - - ”
Сказаніе о чудотворной Ивер-	Нѣмецкая Грамматика („845) ”
ской иконѣ Б. Матере - - - - - ”	Руководство къ Аритметики,
Инструкція финансовъ - - - - - ”	курсъ первый - - - - - ”
Рѣководство къ Геометріи - - - - - ”	Мнѣніе Князя Василія Долго-
Изясненіе воскресныхъ и пра-	рукова - - - - - ”
здничныхъ Евангелій - - - - - ”	Цирколярное Императорское
Историческыя чтенія изъ книгъ	вольное экономическое обще-
Вѣтхаго Завѣта - - - - - ”	ство - - - - - 4
Руководство къ прѣподаванію	Отъ Императорскаго Археоло-
Аритметики - - - - - ”	гическаго общества - - - - - ”
Латинска Грамматика Д. Попов. ”	Изъ Сада св. Ефрема Сирина ”
Собраніе Аритметическыхъ за-	Русская книга для грамотныхъ
дачъ - - - - - ”	людей П. К. - - - - - ”
Руководство къ Аритметики,	Жизнь и чудеса св. Николая
часть втора („864) - - - - - ”	Чудотворца. - - - - - ”
Краткая Священна Исторія Ц.	Русскій Букварь - - - - - ”
В. и Н. Завѣтъ - - - - - ”	Св. Геннадія о вѣрѣ и жизни
Краткая Грамматика древняго	Христіанской - - - - - ”
Греческаго языка - - - - -	Руководство къ Географіи Рус.

свой Имперіи - - - -	1	щества за 1845 - - - -	6
Грамматика Славянска, осмое изданіе - - - -	"	Льсной Журналь для поощре- нія льснаго хозяйства за 1834	6
Стихотвореніе Александра Во- стокова - - - -	"	Льсной Журналь за 1836	12
Утѣшеніе въ скорби и болѣзни	"	Льсной Журналь за 1837	"
Размышденіе на молитву Го- сподню - - - -	"	Льсной Журналь за 1838	"
Размышленіе о страданіяхъ Го- спода нашего Иисуса Христа	"	Льсной Журналь за 1839	"
Сокращеніе Робинзона - - -	"	Льсной Журналь за 1840	"
Слово о пьянствѣ - - - -	"	Льсной Журналь за 1841	"
Книга для чтенія и упражне- нія въ языкѣ - - - -	"	Льсной Журналь за 1842	"
Книга для чтенія и упражне- нія въ словесности - - -	"	Льсной Журналь за 1843	"
Дѣтская бібліотека Панова -	5	Льсной Журналь за 1844	8
О невыгодахъ и о необходи- мости въ Р. - - - -	1	Льсной Журналь за 1845	6
Причины неурожаевъ у кре- стьянъ - - - -	"	Вѣра, надѣжда и любовь за 1850 - - - -	1
Объ общественныхъ запашкахъ какъ сръдство - - - -	"	Славянскій элементъ въ Гре- ціи отъ С. Н. П. - - - -	"
О парѣ или гулевой землѣ -	"	Духовный Зракъ или храмъ Божій - - - -	"
Руководство Маріеля - - - -	"	Христіанское чтеніе при Сан- петр. Академіи - - - -	"
Краткая Латинская Фразеологія	"	Ростиславъ Михайловичъ, С. Н. Палаузова - - - -	"
Труды Императорскаго волна- го экономическаго общества на 1843 - - - -	3	Служба равноапостолнаго Фо- тія („849) - - - -	"
Труды Импер. вол. эконом. об-		Отечественныя бесѣды Русс- кихъ жень, А. Ступинова -	"
		Подвиги Кырилла и Методія -	"

Гръцкы книги.

Географія всемірна - - -	1	Выбори Гръцкы - - -	"
Минятей = - - - -	"	Екава Еврепида - - -	"
Цариградски писма - - -	"	Археологія Омера, Евгенія	"
Амартолицъ Сотирія - - -	"	Хронологія Мелирита - - -	"

Исторія Скендеръ Бея	»	Кратка св. Исторія	- -	»
Толкованіе на св. писаніе, Евангелія	—	»	Всеобща Географія Палеолога	2
Голѣмы случаи отъ малки причины	-- --	»	Наставникъ на животѣть	- - 1
Кратка Грамматика дрѣв. Гр. языка	-- --	»	Мудрости цвѣтосѣбраніе	- - »
Философія Куми	--	»	Правила за управителитѣ на Гръцкитѣ училища	- - - -
Цѣлебна Метода Лероа	—	»	Синаксарѣ Никодимовѣ	- - 2
Цѣлебна книга Сергія Ивана	—	»	Житіе святыхъ въ К.	- - - -
Философія Вамвы	— —	»	Октоихъ (1811)	- - - -
Должности челоуѣка, Палеолога	—	»	Жертва Авраимова	- - - -
Гръцка Граммат. Вардалаха	—	»	Съкратена Св. Исторія	- - - -
Двойно описаніе Гр. Папы	-	»	Календарь, Діонисія епископа	- - - -
Драма Олимпій Мегастаса	-	»	Менторѣ	- - - -
Нраво-ученіе Мармонтеля	-	»	Каллиграфія	- - - -
Грамматика Терпситя	-	»	Ἐπιτομή τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας	- - - -
Метода Взаимнаго обученія	-	»	Γραμματικὴ τῆς Σλαβονικῆς γλώσσης	- - - -

Славянскы книги.

Славянска библия	- -	1	скаго	- - - -	»
Кирилла и Методія	- -	»	Славянска Реторика	- - - -	»
Грамматика Славянска Добровскаго	- - - -	»	Плачь Рахили или убиеніе 14000 младенецѣ	- - - -	»
Славянска Грамматика	- -	»	Соч. Дмитрія Ростовскаго	- - - -	»
Славянска Христоматія	- -	»	Лѣтопись Дим. Ростовскаго	- - - -	»
Грамматика Славянска Пенн-скаго	- - - -	»	Воскресное чтеніе	- - - -	»

Сръбскы книги.

Дѣвица изъ Маріенбурга	- 1	Гласникъ друштва Сербской словесности свезка V	- - - -	»
Пастырска игра	- -	»	Гласникъ друштва Сербской словесности VI	- - - -
Календарь Сръбскій	- -	»	Гласникъ друштва Сербской словесности за 1947 г.	- - - -
Кратка св. Исторія Сербска	- -	»	Гласникъ, за 1849 г.	- - - -
Политическое Землеописаніе	- -	»		
Извори на ново-сръбску Историю	- - - -	»		

разны книги

Буквары отъ Ан. Хаджіюду	53	Баснословія Синтиповы	
Българ. Граммат. отъ Неоф.	92	отъ Н. - - - -	2
Вѣкъ Б. Ц. Симеона	17	Ученіе за дѣцата	2
Денници	11	Нѣколко мысли	10
Българо-Франц. грамматики	8	Отговоръ на Г. Бореовѣж	
Критическы изслѣдованія отъ		книжка - - - -	10
Българскѣжъ Исторіи	4	Младата Сибирянка	4
Параклисы на св. Георгія	30	Введеніе на Всеобщѣжъ И-	
Послѣднитѣ часове на И. Н.	15	сторіи - - - -	1
Буквары отъ Василя Ненова	115	Гигіена - - - -	10
Българскы Грамм. Хрулева	42	Индійска Хижа - - - -	3
Мірозрѣнія - - - -	63	Училища за дѣцата	3
Априловы Завѣщанія	72	Разговори Исповѣдны	5
Българскы Книжицы - -	1016	Любословія отъ К. Фотинова	31
Допълненіе на Денницѣжъ	11	Учебный Атласъ съ 30 кар-	
Нравоученія за дѣцата	5	ты - - - - -	1
Галерія - - - -	4	Псалтирь Гръцкій - - - -	1
Велисарій Драма - - -	5	Государственная внешняя	
Изгубено дѣте - - - -	19	торговля Русска - - - -	1
Славянскы элементы - -	3	Показалцы или рѣководства	38
Възрожденіето на Българиятѣ	2	Краснописаніе Русско - - -	1
Ростиславъ - - - -	1	Енциклопедія отъ Арх. Н. Хи-	
Мысли за сегашното ученіе	4	лендар. - - - - -	6
Жизноописаніе на Ю. В. -	15	Кратко начертаніе на В. Ист.	"
Катихизисы отъ Хрулева -	27	Кратка толкованіе на Б.	
Географіи математическы -	5	Храмъ - - - - -	
Книжицы на Русскій языкъ	14	Службы на равп. апост. Фо-	
Житіе на Св. Варвара -	4	тія - - - - -	2
Житіе на св. Цигнатія -	1	Древняго Славян. языка В.	
Правило за съхраненіе на		Григорія - - - - -	
здравіето - - - - -	2	Тевтеръ малькъ и голѣмъ -	2
Начатѣкъ и правило на хри-		Взаимноучителны таблицы	
стіанското ученіе съ съкра-		тѣла - - - - -	36
тенъ катихизисъ - - - -	1	Краткы Славянскы Граммат.	
Букварче отъ Найдена -	1	Виноградова - - - - -	2

1652

177

Славянска Грамматика	-	1	Портреты И. Ш.	-	-	9
Сокращенна Русска Грамм.		1	Портр. Априлова	-	-	61
Латинска Христоматія	-	-	Свет. Харалампій	-	-	»
Грьцко каноннаме	-	-	Грамматика	-	-	»
Патрикъ Іоакымъ	-	1	Стара черковна кожата рж-			
Синтипи	-	5	опись	-	-	4
Портреты Ю. Венелина	-	43				

БЪЛЪЖКЫ.

- (а) Виджъ въ забълъжванія-та брой 5 стр. 5 и 6 и въ Завѣщанія-та на край-тъ стр. 61 и 62.
- (б) Виджъ въ особенный-тъ му Завѣтъ, стр. 9 — 48.
- (в) Отъ тѣзи пары както и отъ други-тъ пожизненни припошенія на В. Априлова ся е плащало изнай-напрѣдъ на уч. Неофита П. П. Рыльца, купуваны сж книги, и печатали сж ся Таблицы-тъ, Грамматикы-тъ, Св. Исторіи и други книги, иждивявало ся е още за въспытанницы, приготвяни за учители въ Габрово и по други мѣста.
- (г) Пары-тъ дадени отъ Двама-та Търновскы митрополиты Иларіона и Неофита праведно не трѣба да ся считатъ като пожъртованія, защото сж даваны като *рушветъ* (взятки) за по-лесно изваждане на владычинѣ-тъ си, и като сръдство за повышеніе на земанія-та си отъ народа. Таквазь економическа за тѣхъ е и помощь-та отъ вулы-тъ, коѣто измыслихъ да даватъ на нѣкои градове и села дѣто имать училище, а тѣ да зематъ отъ тамо дѣто нѣма училище. (Виджъ въ забълъжванія-та брой 20 стр. 23).

Първы-тъ попечители на Габровско-то училище, и добромысленицы на Българскый народъ не сж оставили ни върху това да не просвѣтятъ свои-тъ съотечественницы съ благоразумны-тъ си съвѣты.

Ето какво говорятъ тѣ за това въ писмо-то си отъ 18 Юлія 1846.

“Въ истый-атъ счетъ видимъ да пріехте отъ воитія-та Владышка гр. 4907 и 24 пары. Кажете ни колко бѣше сичка-та воитія владышка, и отъ коя часть ся составлявать 13,472 гр. и 20 п. ? Считаме, чи негови-тѣ части да сж 4 — 5 пѣти по много. Не е ли грѣшно, кривдно и срамотно да собличаме сиромасы-тѣ за ползж владышкж ? Но владыка-та тварде добрѣ знае работа-та си, и дарува отъ оная корысть една часть на училище-то. — Добрѣ даръ, и добра милость! — Народъ-атъ е сиромасхъ, и едвамъ може да ся хране, и още да плаща такова даваніе ? подѣ именемъ воитія. — Когато села-та, или чорбаджи-тѣ имъ, защищаватъ себе си и сурмасы-тѣ, лесно могатъ да отвѣтятъ на владыцы-тѣ, чи не могатъ нищо да имъ давать. Кога това стане, тогасъ за да ся държи школа-та, жители-тѣ ще дадатъ нужно-то, което ще имъ е много по лесно и пріятно. Това да стане и съ Вуллы-тѣ и съ другы-тѣ налогы, що изобрете хытра-та, корысть. Спасеніе-то на народатъ е да поискатъ отъ милостиво-то Царско Правителство да ся тури опредѣлителенъ хакъ на Владыцы-тѣ, и да нѣматъ тиі право нищо друго да зематъ, но само да обгледватъ паства-та си, и за ѣдене и проч. да харчатъ отъ себе си. За содержаніе-то му съ хора-та му стигать му въ годинж-тж 30 или 40 тысящы, (хыляды) гроша. Тія пары като фарлятъ по епархіи-тѣ, на сѣко село ще облекне отъ сегашно-то даваніе. Това трѣбува да поискатъ синца, и падеваме ся Всемылостивѣйшіа-тѣ Царь да имъ не откаже. Но кога големи-тѣ не хоротуватъ за да сж добрѣ съ владыцы-тѣ, какво ще направи народъ-атъ ? — Но есть Богъ и ласкатели-тѣ ще предстанжтъ предъ сждѣ-атъ му.” —

Ето какво сж свѣтували незабвенны-тѣ тѣзи мжжіе съотечественницы-тѣ си и кога ? — на 1846 !

(А) Сродницы-тѣ на пок. Кылифарова въ Габрово безъ да гледать на негово-то родолюбиво намѣреніе нито на церковно-то запрѣщеніе що имъ възбраняваше да не развалятъ това завѣщаніе. посегнжжж и силомъ освоихж всичко друго освѣнь бустанъ-тѣ. И този е той бустанъ за който по зломысленно съобщеніе бѣхмы помѣстили въ 12-ый брой на Гайдж-тж отъ 1853 че ся продалъ ужъ тогава и даже като безъ цѣнж. Но работа-та както испослѣ научавмы

така станѣла : При граденіе-то на ново-то училище, сирѣчь прѣди 15 години като имало нужда за пары рѣшило ся да ся продаде бустань-тъ и тѣй като ходилъ три недѣли на мезатъ додѣ си намѣри цѣнж-тъ, слѣдъ това нѣкои отъ членове-тъ на общинж-та примыслили за по-добрѣ този бустанъ да ся не продава съвѣмъ, но отъ цѣнж-тъ до коѣто е стигналъ да го зематъ въ залогъ и да поканятъ испослѣ сынъ-тъ на покойнго Кылифарова по примѣръ-тъ на родолюбивый си баща да помогне на училище-то ако не повече а то да искупи поне бащинж-тъ си харизмж да не ся загуби спомень-тъ имъ въ Габрово и въ Габровско-то училище, и ако той откаже таквозъ прѣдложеніе мысляли да направятъ Г-ну В. Рашееву; но спирање-то на училище-то спрѣ и това прѣдложеніе. Бустанъ-тъ обаче и днесъ стои тѣй, като на залогъ, готовъ, както ны увѣрявахъ, да ся повърне на училище-то, ако то само си го искупи или другъ нѣкой го искупи пакъ за училище-то. И доказателство ни прѣдлагатъ че бустанътъ за туй не е продаденъ на одного но на четьрма, които сж дали цѣнж-тъ му въ заемъ на училище-то а иматъ него на залогъ.

- (е) Вижъ въ забѣтъжванія-та брой 13 стр. 13.
- (ж) Въ билинцъ-тъ на училищный счетъ тука въ Габрово намѣрвамы тѣзи пожертвованія до три години, и не знаймы, ако тѣ сж слѣдубали още, и дотѣкмены ли сж на пълно 1000 рубли.
- (з) Тѣ пары сж отъ дѣлъ-тъ що ѿ ся стоеше отъ наслѣдіе-то на стрыка ѿ Кылифарова и именно отъ бустанъ-тъ, за който сестра ѿ Рада сжди училищны-тъ епитропы и зе отъ тѣхъ 1250 гр. Сждовище-то бѣше рѣшило да земе и Х. Марія 1500 гр. Но тя за да не потѣпче завѣщаніе-то отъ чича си устѣпи наслѣдіе-то си на училище-то.
- (и) Вижъ по горѣ въ бѣлѣжкы-тъ буквж г.
- (і) Вижъ въ особенный му завѣтъ стр. 49—53.
- (к) Завѣщаніе-то на Негово Прѣподобіе говори, половина-та отъ тѣзи пары да ся дадѣтъ помощь ако бы да ся направи черква на неговы-тъ колибы Парчовцы, а отъ сумж-тъ сж ся извадили до нынѣ само 2500 гр. и малка надежда има да ся извадятъ другы-тъ.
- (л) Дѣжникъ-тъ на Г. П. Иванова е днесъ забѣгналъ и не ся знае ще можѣтъ ли и тѣзи пары да ся извадятъ, но мѣсто-то е на лице.

- (м) Записи-тъ подарены отъ В. П. Палаузова и отъ П. Чекова стоятъ и днесъ не събраны, а по койжъ причинѣ не знаемъ.
- (н) Обречь-тъ на Г. Х. Петра Х. Дечовъ е въ записъ отъ чича му П. Вълчовъ, който като западня не само тѣзи неможъ да даде, но и други 2000 гр. що бѣше му дало училище-то съ записъ подъ лихвъ ужъ неможъ да плати.
- (о) Виджъ въ особенный му завѣтъ стр. 57—60.
- (п) Никакъ неможяхмы да избродимъ имена-та на тѣзи достопочтеныи мажѣ.
- (р) Виджъ бѣлѣжкѣ 6 стр. 6.
- (с) Виджъ въ ежегодны-тъ смѣтки отъ назначенны-тъ години.
- (т) Мѣсто-то дѣто е направено това училище е прѣди години подарено на Каменскѣ-тъ Церквѣ св. Ивана Прѣдтеча отъ нѣкого си дѣдо Доко Петровъ.
- (у) Изваждамы отъ расписъ-тъ имена-та на тѣзи само които ся подарили отъ сто гроша на горѣ за направѣ на училище-то отерѣжѣ подъ конакъ-тъ.

П. Стоянъ Дянковъ	100	Велю Спиридоновъ	800
Колчо Сарачи-то	650	Станю Тодоровъ	808
Влатко Табакъ	360	Станчо Тодоръ	980
Василъ Генювъ	433	Руссе Стояновъ	550
Радославъ Дабювъ	100	Отъ Табашкый Еснафъ	1000
Бойно Гачовъ	212	Пенчо Христо Шана	500
Пенчо Велювъ	928	Гычо Драгановъ	412
Дончо Стояновъ	100	Кжнчо Ст. Саламанъ	550
Гычо Райковъ	100	Станчо Илювъ	300
Колю Азманъ	172	Минчо Генювъ	100
Аврамъ Гачовъ	1542	Ботю Стояновъ	100
Цвѣтко Спиридоновъ	1292	И други по-дребны спомоще-	
Стоянъ Райковъ	1321	ствованія съ които ся набиратъ	
Тодоръ Минчовъ	1276	около гр. — —	20,500

- (ф) Всички що сж помагали отъ Габрово за направѣ на ново-то училище сж тѣзи:

Василій Е. Априловъ	2500	Иванчо П. Панювъ	100
Х. Петръ Х. Бакалъ	2500	Евстратія Велчовъ	300
Иля Цоню Видинля	2500	Цоню Ивановъ табакъ	500
Братія Х. I. Манасовы	2000	Михо Енювъ	500
Братія Х. Г. и А. Хесапчиевы	2000	Иванчо Петровъ Кыри	200
Хаджи попъ Силвестрія	1000	Стоянъ И. Пинта	100
Х. Пенчо Х. Цачовъ	1000	Цанко Рачко чехларъ	250
Георги Н. Рашеевъ	500	Петръ И. Московъ	200
Иванчо Андрейчовъ	200	Колчо Христо Бобе	200

Юнко Х. Досювъ	200	Кънчо Велю Ройче	150
Феофилъ Х. Георгиевъ	100	Стоянъ Дачевъ	100
Димчо Минчовъ	1000	Колчо Стойковъ Ябаносъ	300
Стоянъ Добриуъ	1000	Гатю Дончовъ	200
Коста Никодимовъ	500	Бр. Гъдю и Недю Христовы	500
Ботю Генчовъ	500	Антипъ Табакъ	300
Марко Н. Рехче	300	Рачо Неновъ	200
Рачко Цанковъ	600	Колчо Г. Кржсникъ	150
Донко Гатювъ	500	Иванъ Андрея Семовъ	100
Патръ Паскалювъ	500	Христо Пенчо Селвили	100
Кънчо Г. Сахатчиевъ	400	Недю Семовъ табакъ	250
Тотю Пантовъ	100	Бр. Иванчо и Колчо Калпазан.	300
Никола Цветко промч.	150	Цоню Пенчовъ	200
Станчо Я. Арнаудовъ	200	Христо Колчо Кънчювъ	500
Петко Цоню боцы	250	Петръ Х. Стойчовъ	500
Маноль Димитровъ	400	Генчо С. Силдаръ	200
Василь Бояджия	500	Кесария Ивановъ	250
Гылко Стойновъ	500	Иванчо Т. Стомоняковъ	300
Кънчо Хр. Ютиуъ	400	Дямо Юнчовъ самарджиевъ	200
Феодоръ Н. Рашеевъ	500	Пенчо Х. Цончовъ	600
Феодоръ Стоянъ Силдаровъ	400	Михалъ Николовъ промче	300
Колчо Енювъ	300	Колчо Христовъ Грѣблювъ	300
Петко Бояджия	100	Гъдю Стоювъ каша	100
Нешко Касапъ	150	Коста Генювъ юрчкий	200
Андрея Димитровъ	100	Иванъ Дабювъ	50
Ненчо Табакъ	250	Игнатъ С. Касапъ	50
Алекса Стоювъ Трѣвненецъ	100	Рылскый Духовн. Х. Захарія	500
Цветко Спиридоновъ	150	Сакидарій попъ Велчу Грудовъ	250
Хубанъ Пенчовъ касапъ	300	Попъ Цоню Ювковъ	100
Минчо Стоювъ каша	100	Попъ Иванъ Икономовъ	100
Марко Колювъ табакъ	500	Попъ Христо Ювчевъ	100
Влайко Стояновъ	300	Попъ Геню Цанковъ	150
Христо Бояджия	250	Никола Корнашатъ	100
Начо Севлиевецъ	200	Иванчо Н. Рехче	200
Андрей Продановъ	200	Никола Стоянъ Басмаджий	250

(х) Вижь бѣлѣжкѣ 13 стр. 13.

(ц) Габровско-го училище и днесъ още сматра като наследственъ попечитель на училище-то и душеприказникъ надъ завѣтъ-тъ на Т. Ювчева Господина Григорія Мустакова, самъ-тъ отрасль отъ именитый родъ на Мустаковы-тъ.

(ч) Историческа-та точность и признательность-тъ на Габровчены-тъ изисквать да поменемъ тука и за другъ единъ тѣхенъ съотечест-

венникъ, въ Букурещъ Г. Иванчо Х. Шейтановъ, който ся е по-старалъ въ нѣкои случаи за добро-то на училище-то.

(ш) Негово Прѣподобіе купи отъ себе си праздно мѣсто на което направи частно училище подчинено на общо-то. Въ него той учителствува довольно врѣме въ него ся прѣдава и днесъ на първоначалны-тѣ класове на дѣвойки-тѣ. Като сѣдимъ по родолюбивы-тѣ чувства на този мѣжъ ный за вѣрно можемъ да сматрамы това училище отъ сега още като завѣщанно на градско-то общество.

(ш) То е завѣщанно-то отъ Петра Иванова мѣсто за дѣвическо училище.

(ъ) То е купено отъ община-тѣ за нуждѣ-тѣ на градъ-тѣ по днесъ не дава никакъвъ доходъ.

(ы) Стои и до днесъ не оздравено.

(ь) *Ето какво расправа за тѣзи мѣста достопочитаемый-тѣ Г-изъ Григорій Н. Мустаковъ въ писмо-то си отъ 9 Юлій 1864.*

До почтенны-тѣ Настоятели на Габровскѣ-тѣ Община!

По Априлія мѣсеца вы писахъ за състояніе-то оставено заради училище-то Габровско отъ покойный Феодосія Ювчевъ, и Вы казахъ че наскоро ще вы проводя по-общирны свѣденія-та, и преписи отъ завѣщаніе-то на Покойный-тѣ, ето сега вы съдружавамы преписъ отъ завѣщаніе-то и нужды-тѣ свѣденія. Отъ завѣщаніе-то ще видите, какво за училища-та отъ сичкото състояніе нѣгово що имаше въ Букурещъ, завѣщава само дюкены-тѣ сосѣ одаи-тѣ отгорѣ, дѣто бѣхъ ерѣшу хану Манукъ отъ кюше-то, и конто ся управлявахъ отъ Епитропы-тѣ само до 1847-ма година. Конто отъ голѣмий-тѣ пожаръ що стана изгорѣхъ, и понеже тѣ дюкяни бѣхъ при Катедралнѣ-тѣ церквѣхъ Курте-Веке, и началство-то като искаше да украси мѣсто-то, колкото Нартикуларны дюкяны имаше тамо, около церквѣ-тѣ, сичкы-тѣ гы зе начелството и едны гы расплати съ пары, а на други даде други мѣста на мѣсто оиѣзы дѣто имаха, и така и за училището Габровско ся дадоха двѣ мѣста други; отъ които едното е на улица-та Колца отъ стѣнджина 2 и 1 педай широчинѣ, и 7 стѣндж: дължинѣ; друго въ улицата на Карвасарата ветха, съ широчинѣ отъ 3 стѣнджена, и 2 прѣста, а дълбочинѣтѣ 4 стѣндж. Това послѣдното мѣсто на 1857. год. поелику ся отвори друга еднѣ параллелна улица на пѣяцата св. Георгіиѣ, сѣ зе това мѣсто за тѣзи улица и така заради него сѣ дадоха други двѣ мѣста едното на 5-тѣ редъ на пѣяцата св. Георгіиѣ лице 3. стѣндж. а дълбочина 4 стѣндж. а второ-то на улица-та Колца, лице 2 стѣндж. а дълбочинѣ 3. ст. 3. педаяи и 2 прѣста, първо-то мѣсто отъ улицѣ-тѣ Колца ся даде отъ покойны-тѣ епитропи на 1858 на едного търговица Г. Апостоль Теодоровъ, за да направи на него отгорѣ бина на два ката съ неговѣ харчѣ, и да іѣ владѣи 18 год. безъ кирия, и на свѣршваніе-то на тѣзи години, ся задѣлжава да

предаде въ състояніе бина-та на епитропи-тъ, но това мѣсто и до сега стои праздно, защото ненамира пріятель-тъ смѣткъ за да похарчи и направи тѣзи бина, защото трѣбува да похарчи сума пары, а приходъ-тъ не отговаря нети на тѣхъ за да може да си извади лихва-та, за туй стоѣтъ празны и други-тъ мѣста, защото не сж намира кой да ги направи.

Завѣщаніе-то на покойный-тъ бѣше подчинено на повече сѣдбы, първо отъ единъ Василь Николау и неговы-тъ роднины, който на 1835 Май 15, корнисехъ (?) сѣдбж, съ предлогъ за наслѣдство, отъ вуйна си Великж, сопруга на покойный Хаджи Теодосія, съ доказваніе защо Теодосія зле наслѣдвалъ, защото този Василь былъ по-ближна роднина, и искаше да докаже че завѣщаніе-то на Великж было лжжливо, и други подобны, и така епитропы-тъ бѣхж принудени да слѣдватъ сѣдъ по сичкы-тъ сѣдовища въ години много и съ жертвы не малкы, отъ послѣ съ предлогъ за Клирономіѣж на Хаджи Теодосія една Русса Вдовица отъ Питещъ на 1837 и ся слѣдова и съ нея сѣдбж по сичкы-тъ сѣдовища, и на 1843 сж яви единъ Костакы Куткудаке съ едно рѣшеніе отъ 1826 Май 30, съ което имаше да земж отъ Юня бывше трети Логофетъ, съ запись една сума грошове, и наkonto наслѣдникъ былъ Теодосія чрезъ Вела, и като ся сѣдихж Епитропы-тъ на сичкы-тъ сѣдовища, отъ Василія Николау, и Руса бѣхж отървани, а на Коткудаке сѣдовище-то ги задължаваше да платѣтъ дългъ-тъ и така бѣхж принудены за изгасяваніе на причинъ-тъ тѣзи да му платѣтъ 18,000 гр. особно и 400 кремица плата на адвокаты-тъ и особно така по сѣдовищж-тъ. Тука стои Господари, състояніе-то на Габровско-то училище оставено отъ покойный-тъ Годоско (?), и за сичкы-тъ тѣя що вы пиша, държа документи. Отъ като влѣзохъ азъ епитропъ нищо не сжмъ нито зель, нито далъ, а на покойны-тъ епитропи до 1847, земано-даваніе-то имъ не намирамъ никадъ, и неможе да вы дамъ никакво увѣдомленіе, ся разумѣва, чи тѣзи книги въ огнѣятъ да ся изгорѣли.

Прочее отъ сичкы-тъ тѣзи що вы казахъ надълго ще разумѣйте дѣто чи училище-то нѣма приходъ никакъвъ, нето пары готовы има за да ся направятъ на празды-тъ мѣста бины.

Вѣрвамъ чи доволно увѣдомленіе вы дадохъ за сичко що е было и сѣществувало; и като вы поздравѣж, оставамъ Вашъ искренный слуга.

Послѣдня бѣлѣжка.

Историческо-то и статистическо-то описаніе на Габрово тѣй и біографія-та на първы-тъ директоры ся не печатахъ по причины не зависящи отъ писателя.

П. Р. С. 1867 Октомерій 14.

